

DE $\frac{2}{3}$
3 387

Kommunisti teel

1937

SISUKORD

	Lhk.
Sergei Mironovitsh Kirov	1
NSV Liidu Ülemnõukogu valimistele . . .	2
E. ALAS:	
Valimised meil ja neil	10
V. VOJEVODIN, E. PÖSS:	
Meie Minna	18
J. JAROSLAVSKI:	
Usujäänustest ja usuvastase propaganda ning agitatsiooni ülesannetest	21
MARXI-ENGELSI-LENINI instituudi eesidest:	
Kakskümmend aastat suurt Sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni NSV Liidus	30
G. DIMIROV:	
Nõukogude Liit ja kapitalistlike maade tööliste klass	35
H. PÖÖGELMANN:	
Kuidas vanasti valiti	41
Missugustes tingimustes valisid Peterburi töölised oma saad'kuid IV riigduumasse	43
Valimised tsaariajal külas	44
Eesti Asutava kogu valim'istest 1919. a. kevadel	45
MARK TWAINI järele:	
Kuidas mind kuberneriks valiti	46
H. P.	
Kuidas New-Yorgis kubeneri valiti . . .	48
J. SAVIAUK:	
Saavutusi bioloogiliste teaduste alal viimasel kahekümnel aastal	51
KR. KURE:	
Keeleteadus ja keelepoliitika Nõukogude Liidus	55
A. R.:	
Jooni teatri arenemisest NSV Liidus . .	57
EUGEN KRIIGER:	
Juhani elukäik	62

Kommunismi teel

RAHVALIK POLIITIKA, KIRJANDUSE JA TEADUSE AJAKIRI

№ 11 (18)

November

Riigiraamatukogu

1937

№.....

1. detsembril 1934. a. tapeti trotskistlik-sinovjevlik-buhaarinlikkude fashistlikkude bandiitide poolt üks meie kodumaa parematest poegadest, üks sotsialismi suurte võitude organisaatoritest, tööliste ja kogu töörahva hulkade poolt palavalt armastatud juhtidest, suure Stalini truu sõber —

SERGEI MIRONOVITSH KIROV

Mälestus sm. Kirovist ei kustu kunagi töörahva südamest.

NSV Liidu töörahas! Valige Ülemnõukogusse meie kodumaa tublisid patrioote, tööliste ja talupoegade õnne eest, sotsialismi eest kalju-kindlaid võitlejaid!

NSV LIIDU ÜLEMNÕUKOGU VALIMISTELE!

KAKSKÜMMEND aastat on nõukogude rahvas kandnud ühe kuuendiku maailmaosa peremehe uhket nime. Kõik meie kodumaa rikkused, maapõue varandused, kõik, mis on tööliste ja talupoegade kätega loodud, mis rahva andekate tütarde ja poegade loomisjõul saavutatud, kuulub rahvale enesele, liidu väikestele ja suurtele rahvustele. Enam kui 40 tuhat vabrikut ja tehast, üle 100 miljardi rubla igaaastast sissetulekut, valmistamisvahendid ja -abinõud, maa, metsad, jõed — niisugused on rikkused, mis kuuluvad maailmas esimesele sotsialistlikule tööliste ja talupoegade riigile.

Sellele võimsale ja tugevale sotsialistlikule majandusesüsteemile on uus, sotsialistlik riigikord rajatud. Staalinlik Konstitutsioon kehastab sotsialistliku demokraatia kõrgeid põhimõtteid, demokraatia põhimõtteid kõikidele. Meil ei ole „äravallitud” rahvaid, rahvuseid, rasse. Igaveseks on meil rahvuslikud eesõigused kaotatud, seadus karistab igasugust rassiliku või rahvusliku väljaeraldamise, või viha ja põlgatuse juttustamist. Sotsialistlikus ühiskonnas määravad ära inimese seisukorra ta isiklikud omadused, ta truudus oma rahvale, kodumaale, oskus ühiskonnale kasulik olla ja ühisele reeglite austamine. Igaüks igast rahvusest võib meil saada kuulsa ja tähtsaks inimeseks, kui ta kogu oma jõu, talendi ja teadmised oma kodumaa teenistusse annab, kodumaa võimsuse ja kuulsuse tõstmiseks ja ta vaenlaste purustamiseks töötab. Ja niisuguseid inimesi on meil miljoneid, kes ausalt oma kodumaa kindlustamiseks töötavad. Iga rahvus võib sadandeid ja tuhandeid eesrindlikke inimesi üles lugeda, kes meil üleliidulise

kuulsuse on omandanud. Need on nõukogude inimesed, uued inimesed, keda on kasvatanud Lenini-Stalini partei suures sotsialistlikus ehitusetöös. Ja neid parematest paremaid inimesi seadsid töölisel, teenijal ja talupojal oma koosolekutel üles NSVL Ülemnõukogu saadiku-kandidaatideks. Igas valimis-ringkonnas seadsid valijad üles auasaid, järeleproovitud, truud inimesi; neile kõige parematele usaldab rahvas oma riigi juhtimise. Pihkva valimis-ringkonna kolhoosnikud, seades Liidu Nõukogu saadiku-kandidaadiks üles kuulsa linakasvatuse stahaanovlase *Minna Tappo*, kõnelesid: oma kõrgematesse võimuasutustesse peame niisuguseid inimesi saatma, kes ka põllutöös meile võivad eeskujuna näidata.

Selles väljendubki nõukogude demokraatia sügav rahvalik üseloom. Peamine on side rahvaesindajate ja laialiste valijatehulkade vahel, side, mis mitte vormalne pole, vaid praktilik igapäevases töös ja talituses.

12. detsembril k. a. on meil NSVL Ülemnõukogu valimised.

Valimishoogtöö esimene aste — saadiku-kandidaatide ülesseadmine — on lõppenud. Meie valimishoogtöö algas sellega, et kommunistid üheskoos laialiste parteitute hulkadega hakkasid üles seadma saadiku-kandidaate Ülemnõukogusse. Meie partei keskkomitee ütles, et kommunistid ei pea parteitutest eralduma, vaid kandidaatide ülesseadmisel parteitutega üheskoos tegutsema. See staalinlik ülesanne teostati valimishoogtöö protsessis.

Igaüks teab, millise vaimustusega mõndusid meil valimiste koosolekud, kus saadiku-kandidaate üles seati. Esimeseks kan-

MEIE KANDIDAADID

*JOSSIF VISSARIONOVITSH STALIN,
Liidu Nõukogu saadiku-kandidaat Stalini vali-
mis-ringkonnas, Moskvas*

didaadiks tuhandetel valimiseelsetel koosolekutel üle Liidu oli *seltsimees Stalin* — suur rahvaste juht, Konstitutsiooni looja, sotsialismi suurte võitude organisaator. Soojalt, suure vaimustusega kõnelesid parteitud töölised, insenerid, õpetlased, talupojad-kolhoosnikud seltsimees Stalinist. Stalini nimega seoti meil kättevõidetud suured võidud, vaba töö, rahva loominguliste jõudude õitseng, võiduka sotsialistliku ehitusetöö kangelaslikkus, tuhandete töökangete kasvatamine ja isiklik hool rahva talentide arendamise eest. See kõik pani leekima rahva vaimustustule, äratas miljonilised hulgad aktiivsele poliitilisele elule. Meie rahvas elab uut moodi, sest sotsialism on igasse elualasse tunginud. See uus elu tiivustab töörahvast, loob uusi ja uusi loomingulisi jõudusid. Meie noorsoost kasvab uus põlv inimesi, meie vanem põlv omandab uued kombes, moraali, töökogemused. — Mulle on antud kõik võimalused enda arendamiseks, nõukogude kord on minust tähtsa inimese teinud, — kirjutab vana tööline, kuulus stahaanovlane, seltsimees Lessov.

Sellest tuli ja tuleb suur elavus meie valimishoogtöös. Suure vaimustusega seati parteitute tööliste ja talupoegade poolt Ülemnõukogu saadiku-kandidaatideks üles suure Stalini kaasvõitlejad — seltsimehed *Molotov, Kaganovitsh, Voroschilov, Kalinin, Andrejev, Shdanov, Jeshov* jt. Ja neile järgnesid Lenini-Stalini partei paremad kasvandikud, sotsialistliku ehitusetöö meistrid, üle maa kuulsad stahaanovlased, keda töölised ja teenijad, kolhoosnikud ja teadlased oma koosolekutel saadiku-kandidaatideks üles seadsid.

Siiet järgneb, et staalinlik Konstitutsioon, ja täielikus kooskõlas sellega NSVL Ülemnõukogu valimiste seadus, kindlustavad valimistel kõige laialisema demokratismi. Ainult sotsialismi võit võis niisuguse tõeliku demokratismi luua. Ainult kurnajate klasside hävitamine, nende majandusliku ja poliitilise jõu lõpulik purustamine lõi meil tingimused üldisteks, ühetasasteks, otsesteks valimisteks salajase hääletamisega kõikidesse nõukogudesse ülevalt kuni

alla. Uus Konstitutsioon heidab kõrvale igasugused kitsendused üldise valimisõiguse teostamisel, meil pole mingisuguseid kitsendusi töörahvale, mida nii ohtralt ja agaralt paneb ning püüab maksma panna kodanlus oma valimisseaduse kaudu.

Kokkuvõttes valimishoogtöö ühe tähtsastme — saadiku-kandidaatide ülesseadmise — tulemusi, võime täie õigusega kinnitada, et laialised tööliste, teenijate ja talupoegade hulgad kõige paremaid ja kõige truumeid tegelasi Lenini-Stalini parteile NSVL Ülemnõukogu saadiku-kandidaatideks üles seadsid. Valimis-ringkondades on nimekirjades meie partei ja valitsuse juhid seltsimees Staliniga eesotsas. See on määratusuur usalduse avaldus meie parteile ja nõukogude valitsusele rahva poolt. Saadiku-kandidaatide nimekirjades on meie maa kuulsamad inimesed — *Stahanov, Smetanin, Djukanov, Pitshugina, Maria Demtshenko, Minna Tappo*, Nõukogude Liidu kangelased *Vodopjānov, Molokov, Gromov* jt., põllutöö stahaanovlased, kuulsamad õpetlased, kirjanikud ja rahvaluuletajad. Rõhuv enamus neist kandidaatidest on töölised, talupojad, inimesed, kes nõukogude korra juures on vastutavatele riiklikkudele ja ühiskondlikkudele kohtadele tõusnud. Missuguse maa parlament võib oma koosseisus sarnaseid inimesi näha! See on võimalik ainult sotsialismi maal, tööliste ja talupoegade riigis.

Valimishoogtöö äratas laialised hulgad aktiivsele poliitilisele elule. Lähtsad reakolhoosnikud, kes varemalt poliitilisest elust kõrval seisis, kõnelevad nüüd kui teadlikud riigi kodanikud: meie näeme ja teame, kuidas partei ja nõukogude valitsus kolhoosnikkude jõuka elu eest hoolitseb. Rahvavaenlased püüavad töörahva jõukale, õnnelikule elule jõudmisele takistusi teha, nad teevad kahju, õonestavad sotsialistlikku korda. Meie, ausad kolhoosnikud, ei või enam kõrvale jääda, vaid meie võtame kolhoosi majapidamise juhtimisest aktiivselt osa, kõrvaldame kahjustajad, ja oma esindajateks Ülemnõukogusse valime neid, kes oma tööga sotsialismile truudust üles on näidanud.

MEIE KANDIDAADID

*MIHAIL IVANOVITSH KALININ,
Rahvuste Nõukogu saadiku-kandidaat
Leningradi linnas*

Staalnlik valimiste seadus sai võimsaks tõstehoovaks hulkade poliitilise elu aktiveerimisel. Selles avaldub sotsialistliku demokraatismi üks iseloomulikumatest joontest võrreldes kodanlise demokraatiaga. Nõukogude demokraatia, nõukogude valimiste seadus viib laialiste hulkade aktiivsusele, üsetegevusele, töörahva võimu kindlustamisele, ja loob tingimused rahvahulkade veel kiiremaks jõukale elule sammumiseks.

Saadiku-kandidaatide ülesseadmise lõppeamisega algas uus vastutav aste valimis-hoogtöös.

Valimiste seaduse paragrahv 59. põhjal on ühiskondlikud organisatsioonid ja töörahva ühingud, kes saadiku-kandidaate NSVL Ülemnõukogusse üles seadsid, kohustatud mitte hiljem kui 30 päeva enne valimiste algust saadiku-kandidaate vastavates ringkonna valimiskomisjonides *registreerima*. Kandidaadi registreerimisega algabki väga vastutav valimise-eelne kihutusetöö. Tarvis on igal pool kindlustada, et *iga valimis-ringkond teaks ja tunneks oma kandidaati*. Selleks pidid ringkonna valimiskomisjonid mitte hiljem kui 25 päeva enne valimisi välja kuulutama kandidaatide nimekirja ühes tarvilikkude teadetega nende üle. Iga valija peab teadma, kes tema valimis-ringkonnas saadiku-kandidaadiks Liidu Nõukogusse või Rahvuste Nõukogusse on üles seatud.

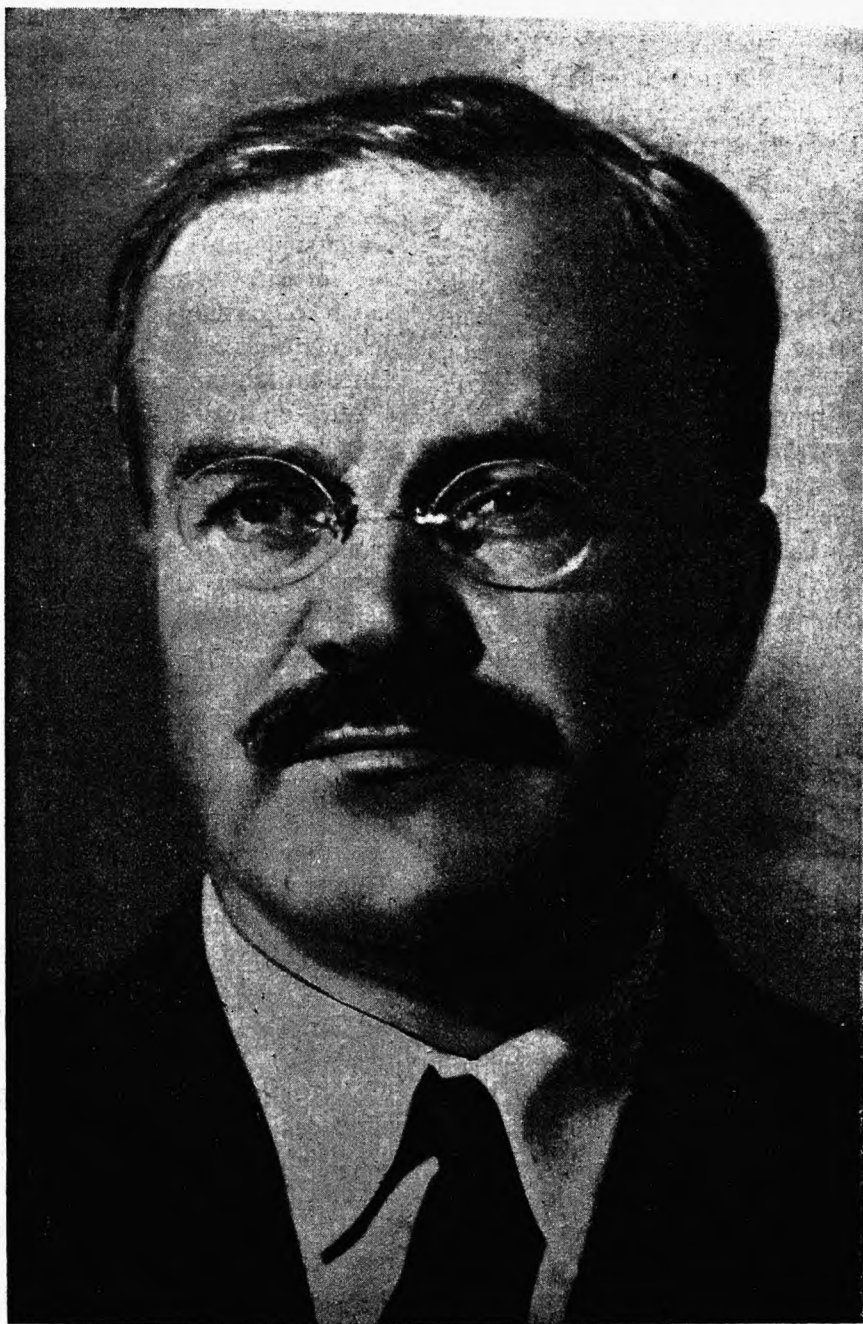
Sellega algab ajajärk, kui meie kõik enamliku kihutusetöö ja propaganda abinõud peame tarvitusele võtma kandidaadi *populariseerimiseks*, laialiseks tutvustamiseks, kes ühiselt parteilaste ja parteitute poolt on üles seatud.

Tarvis on veel kord seda alla kriipsutada, et valimiste edu otsustab meie parteiorganisatsioonide ja üksikult iga kommunisti ning parteitu enamlase *organisatsiooniline ja agitatsiooniline* töö. Ülesanne seisab selles, et valimistele tõmmata kõiki valimisõiguslisi kodanikke, kogu rahvast, et mitte ükski valija valimistest eemale ei jääks. See on suur ja vastutav töö ja üht-

lasi ka iga valimis-jaoskonna piirkonnas elavate kommunistide, komnoorsoolaste ja kogu nõukogu aktiivi aukohustus. Meie valimiste kihutusetöö, iga kandidaadi populariseerimine on ja peab olema tähtsaks riiklikuks ja poliitiliseks kooliks hulkadele. Valimiste kihutusetöö peab poliitiliselt laiali töörahva hulki kasvatama. Kuid mis tähendab poliitiliselt hulki kasvatada? See tähendab neid veel lähemale tuua nõukogudele, kui riiklikkudele asutustele; see tähendab meie kaadreid omaendi vigadel õpetada, nende teede äramärkimist, mis nende vigade kõrvaldamiseks vajalikud on; see tähendab hulki mobiliseerida võitlusele rahvavaenlastega, nende salakavalaid võtteid paljastada, hulkades põlgust ja viha kasvatada vaenlaste vastu ja armastust ja truudust oma kodumaale äratada, kodumaa võimsuse ja kindlustamise eest võidelda, töötada selleks ettevõttes, asutuses, kolhoosis, ühiskondlikkudes ja riiklikkudes asutustes. Iga rahvus, väike või suur, peab valimiste kihutusetöö protsessis oma ridu koondama, väheteadlikke poliitiliselt kasvatama, neid nende töös ja talitustes ergutama, neis äratama sügavat kodumaa armastust ja püüdu paremale elule, viha ja põlgust rahvavaenlaste vastu. Valimiste kihutusetöö peab meie kodumaa võimsust veel kõrgemale tõstma, tööliste ja talupoegade vahelist liitu kindlustama.

— Meie ei või öelda, — kõneles sm. Molotov Suure Oktoobri sotsialistliku revolutsiooni XX aastapäeva puhul, — et kõik rahvalik on juba saanud sotsialistlikuks. Kuid meie nähes saab sotsialistlik tõesti rahvalikuks, lähedaseks rahvahulkadele. Teisest küljest võib igaüks näha, et meie maa töörahvahulgad võtavad vastu kõike kommunismivastast, — olgu see praktilikkudes asjades või teaduslik-loomingulisel alal, — kui rahvavastast, kui võõrast asja rahvale. Meil on harilikuks asjaks saanud, et kommunistliku partei ja nõukogude võimu vaenlasi loetakse rahva vaenlasteks. Hiljuti alanud poliitiline hoogtöö Ülemnõukogu valimiste puhul on uueks võimsaks töörahva kommunistliku partei ja

MEIE KANDIDAADID

*VÄTSHESLAV MIHAILOVITSH MOLOTOV,
Liidu Nõukogu saadiku-kandidaat Molotovi valimis-
ringkonnas, Moskvast*

nõukogude võimu ümber liitumise asjaks muutunud.

Mida see tähendab? See tähendab, et meie maal on rahva ennenähtamatu sise-mine moraalne ja poliitiline ühtsus loodud, sotsialistliku ühiskonna moraalne ja poliitiline ühtsus. —

Kõik sotsialistlik saab tõesti rahvalikuks, kogu rahva asjaks. Seda võime näha terve rea tõsiasjade vaatlemisel. Kolhoosi kord on oma põhiolult sotsialistlik. Kuid on veel palju eesti kolhoose, mis pole täielikult enamlikkudeks kolhoosideks muutunud, kus kolhoosnikke leidub, kes lahti pole saanud vanast üksikmajapidaja hingelust, kus aset leiavad veel mõningad enda poole kiskumise jooned. Kuid kolhooslik majapidamine on saanud rahvalikuks, kõigi kolhoosnikkude ühiseks asjaks. Seda tõendab kõige paremini see, kuidas kolhoosnikkude hulgad kahjurite lõhkumistööle kolhoosides vaatavad. Nad näevad kahjurite lõhkumistöös talupoegade heaolu õnnestamist, endise mõisniku ja kulaku surve tagasitulemise hädadohtu. Kolhoos saab lähedaks, omaseks laialistele kolhoosnikkude hulkadele. Kolhoosnikkude valvelolek tõuseb kõrgemale, soov vaenlasi paljastada ja neid purustada haarab laialisi hulki. Nisugune arusaamine kasvab laialistes töörahva hulkades kõigi majanduslike ja kultuuriliste eluavalduste alal, ja see on saanud poliitilise aktiivsuse elavnemise üheks peamiseks põhjuseks. Sotsialistliku ühiskonna moraalne ja poliitiline ühtsus liidab laialised töörahva hulgad ühiseks tervikuks, kollektiiviks, kes Lenini-Stalini partei juhatusel julgelt edasi kommunismi poole sammub.

„Enne olin ma keskmik, — kõneleb Siberi eesti kolhoosnik Talso Matti; — kuid elul ei olnud mingisugust rõõmu ega mõtet. Kulakud püüdsid mind igaviisi oma õnge haarata... Nüüd olen ma jõukas kolhoosnik. Mul on kallid jahipüss ja jalgratas. Vaatamata oma aastatele sõidan jalgrattal ja käin jahil. Pojad on mul kodumaa piiride kaitsjad. Elu on rõõmus ja sisurikas”. Need on mõned üksikud jooned eesti kolhoosnikkude uuest elust, nende

meeleoludest ja huvidest. Kuid neis peegeldub see tunne, millest kõneles seltsimees Molotov, et sotsialistlik saab meil rahvalikuks.

Võime meie neist üldistest muudatustest valimise kihutusetööl mööda minna? Muidugi ei või. Kuid need suured muudatused, poliitilise aktiivsuse kasv töörahva hulka-des ei tohi kedagi arvamisele viia, et nüüd kõik iseyoolu teed mööda läheb, et pole vaja organisatsioonilist tööd teha. Ümberpöörduvalt, kihutusetöö organiseerimine omab nüüd määratusuure tähtsuse. Eriti tähtis on organisatsioonilise töö korraldamine eesti kolhooslikus külas, kuivõrd meie külas nõukogu aktiiv veel nõrk on nii arvu-liselt kui ka omadusliselt.

Meil on tarvis kaadreid — parteilasi ja parteituid kolhoosnikke, tarvis arvurikas aktiiv luua nõukogude inimestest, kes väärivad usaldust, kes truud on lõpuni meie parteile, sotsialismile, kes valmis on laialiste töörahva kihtide seas tööd tegema, neid vaimustama uutele kangelastegudele igal alal.

Valimishoogtöö tõmbab iga päevaga uusi, seni kõrvalseisnud kihte poliitilisse elusse. Tarvis on uusi agitaatoreid ja organisatooreid kasvatada. Meil ei ole kusagil inimeste puudust. Vaid puudub inimeste organiseerimine, nende kasvatamine ja tööle rakendamine. Eesti kolhoosnikkude aktiiv peab igas valimis-jaoskonnas kindlustama laialise selgitusetöö valimiste eel ja selle eest hoolt kandma, et kõik töörahvas, viimase kui üheni valimistest osa võtaks.

Kihutusetöö valimis-jaoskonnas peab nüüd eriti elavaks muutuma. Valimis-jaoskond peab saama kihutusetöö keskkohaks. Saadiku-kandidaatide populariseerimine, tööliste ja talupoegade liidu kindlustamine, hulkade nõukogude ümber koondamine, võitlus rahvavaenlaste jäänustega — selles peab nüüd seisma kihutusetöö kesk-punkt.

Laiemale ja sügavamale organisatsiooniline ja agitatsiooniline töö hulkades. Rohkem tähelepanu valimis-jaoskondadele, valijatele, nende soovidele ja püüetele, sest

MEIE KANDIDAADID

*KLIMENTI JEFREMOVITSH VOROSCHILOV,
Liidu Nõukogu saadiku-kandidaat Minski linna valimis-
ringkonnas, Valge-Venemaal*

valimiste edu otsustatakse valimis-jaoskon-
nas.

Ajaloolisel päeval — 12. detsembril, —
NSVL Ülemnõukogu valimiste päeval, läh-
evad kõik Nõukogude Liidu rahvad kui
üks mees valimiskastide juurde ja de-
monstreerivad kogu maailma ees oma ar-
mastust ning truudust sotsialistlikule isa-

maale, oma enamlikule parteile, *seltsimees
Stalinile*. Eestlastest töölised ja kolhoosni-
kud Nõukogude Liidus, oma sotsialistlikul
kodumaal, sammuge ühes kõigi rahvastega
valimistele, hääletage meie maa paremate
pöögade ja tütarde poolt, hääletage suure
Stalini poolt, Nõukogude Liidu õnneliku
oleviku ja veel parema tuleviku poolt.

Kõik NSV Liidu Ülemnõukogu valimistele!

*NSV Liidu staalinlik Konstitutsioon on Suure Oktoobri sotsialistliku
revolutsiooni võitluse ja võitude kokkuvõte. Elagu võitnud sotsialismi
ja tõeliku demokratiismi Konstitutsioon!*

*„Demokraatia pisitillukese vähemuse jaoks; demokraatia rikaste jaoks, niisugune on
kapitalistliku ühiskonna demokratiism. Kui kapitalistliku demokraatia mehhanismi
ligemalt vaadelda, siis näeme kõikjal ja igalpool, nii valimisõiguse „väikestes“,
justku — väikestes, üksikasjades (kohal asumise tsensus, naisterahvaste hääle-
õigusest ilmajätmine jne), kui esinduslike asutuste tehnikas, nii koosolekute pida-
mise õiguse tegelikkudes tõketes (ühiskondlikud hooned ei ole „santide“ jaoks!),
kui igapäevase ajakirjanduse puht kapitalistlikus organisatsioonis, ja nõnda edasi,
ja nõnda edasi, — meie näeme aina demokratiismi piiramisi ja piiramisi. Need
piiramised, erandid, kõrvaldamised, tõkked vaeste jaoks paistavad pisikesed olevat,
iseäranis selle silmale, kes ise kunagi puudust ei ole näinud ega rõhitud klassi-
dega nende hulgalises elus ligemalt kokku ei ole puutunud (niisugused on aga
ühiksa kümnendikku, kui mitte üheksakümmend üheksa sajandikku kodanlisi
publitsiste ja poliitikuid) — kuid üldsummas võetuna need piiramised kõrvaldavad,
tõukavad kehvikihid poliitikast ja demokraatiast aktiivselt osavõtmisest välja“.*

LENIN, teoste kogu, XXI k., lhk. 430.

VALIMISED MEIL JA NEIL

12. DETSEMBRIL lähivad Sotsialistliku
Nõukogude riigi kodanikud valimise-
kastide juurde ning valivad paremad pa-
rematest Liidu Ülemnõukogusse. Juba
seadsidki töölised ja kolhoosnikud oma
koosolekutel üles kandidaadid, näidates
suurimat poolehoidu, lugupidamist, truu-
dust ja armastust Nõukogude põhiseaduse
loojale, sotsialismi võitude organiseeri-
jale — rahvaste juhile sm. Stalinile ning
tema parematele kaaslastele — ÜK(e)P ja
Nõukogude valitsuse juhtidele.

Nõukogude põhiseadus, millesse kirja
pandud Nõukogude töölisteklassi ja talu-
rahva poolt ÜK(e)P juhtimisel saavutatud
sotsialismi võidud, kogu Nõukogude rahva

rõõmus ja õnnelik elu, on kõige demo-
kraatlikum põhiseadus inimsoo ajaloos, see
on vaba rahva põhiseadus; rahva, kes
jäädavalt on hävitanud ühe inimese kur-
namise teise inimese poolt ning saavuta-
nud vaba, rõõmsa ja õnneliku elu.

Nõukogude valimiste seadus annab kõi-
gile kodanikkudele ilma vahet tegemata
nii laialdased valimisõigused, kindlustab
kõigile Nõukogude inimestele tegelikud
õigused valida ja valitud saada, hoolitse-
des ühtaegu ka nende õiguste teostamise
tegelikkude võimaluste eest, et ükski ka
kõige demokraatlikuma maa kodanik ko-
danlise demokraatia juures sellest unista-
dagi ei saa, rääkimata juba faschistlikku-

MEIE KANDIDAADID

*ANDREI ALEKSANDROVITSH SHDANOV,
Liidu Nõukogu saadiku-kandidaat Volodarski valimis-
ringkonnas, Leningradis*

dest maadest, kus töörahvalt üldse kõik demokraatlikud vabadused ja õigused röövitud on.

Ülemnõukogu valimised Nõukogude Liidus langevad ajalt umbkaudu ühte riigivolikogu „valimistega“ Eestis. Nõukogude kodanikkudel on seepärast huvitavaid vaadelda, missugustes tingimustes toimuvad valimised seal, et võrrelda oma õigusi ja vabadusi töörahva õigusetega olekuga kapitalistlikus Eestis.

Valimised Eestis, mis arvatavasti tulevad tuleva aasta veebruaris-märtsis, toimuvad uue, fashiseeritud põhiseaduse alusel. See põhiseadus, mille k. a. augustis maksma pani Pätsi-Laidoneri autoritaarse diktatuuri valitsus tegelikult oma poolt määratud „rahvuskogu“ kaudu, on presidendi diktatuuri põhiseadus, milles rahva demokraatlikud õigused peaaegu täiel määral kärbitud on. Parlamendi — riigikogu õigused on seal äärmiselt kitsendatud. Tema muutub tegelikult vaid nõuandvaks organiks presidendi juures. President ise võib teda igal ajal laiuli saata. Seadused, mis see parlament vastu võtab, astuvad jõusse suuremalt osalt vaid pärast presidendi kinnitamist. Kui siia juurde lisada, et presidendi kandidaati ei saa mitte rahva poolt üles seada, vaid rahvale esitavad kandidaadi parlament ning omavalitsuseasutuste esinduskogu (omavalitsuseasutused on aga fashiseeritud, peamiselt ülevalt poolt määratud) ning tema valimised muutuvad vaid puhtakujuliseks kommetimänguks, — siis on selge, et president on tegelikult fashistliku kodanluse poolt määratud diktaator.

Parlament ise koosneb kahest kojast — alamkojast (riigivolikogu) ja ülemkojast (riiginõukogu). Neist kodadest ainult esimene kuulub vormiliselt valimisele. Teine koostatakse esiteks alalistest, põlistest esindajatest, kuhu kuuluvad vägede ülemjuhataja, kirikute pead (s. o. piiskopid) kahe autonoomse kõrgema õppeasutuse rektorid (autonoomiast pole neis õppeasutustes midagi järele jäänud, rektorid määrab president), omavalitsuste esindajad ning presidendi poolt otsekohe määratavad isikud. See määratud ülemkoda peab tegelikult kontrolli valitud alamkoja üle. Ilma riiginõukoguta ei saa ühtegi seadust vastu võtta. Niiviisi paneb fashistlik kodanlus ka äärmiselt piiratud valimiste seaduse alusel valitava parlamendigi oma poolt määratud ülemkoja kontrolli alla ning võtab talt õigused iseseisvaks tegutsemiseks.

Kuid parlament — riigivolikogu? Kuidas

on tema valimistega lugu? Võib olla saab töörahvas tema valimistest vabalt osa võtta? Kaugeltki mitte. Riigivolikogu valimise seadus kitsendab töörahva valimisõigust õige tugevasti, jättes suured töörahva kihid sootuks ilma valimisõigusteta.

Uus valimise seadus, mis k. a. augustis Pätsu tagurliku diktatuuri valitsuse poolt maksma pandi, *jätab kõigepealt töölisnoorsoo kuni 22 aasta vanuseni täiesti ilma valimisõigusteta. Aktiivne* valimisõigus (s. o. õigus valida) on ainult kodanikkudel, kes valimispäevaks 22 aastat vauaks on saanud. See on muuseas üks üldiseid vahesid, mis eraldab kodanlisi (isegi demokraatlikke) valimise seadusi *sotsialistliku demokraatia*, s. o. Nõukogude Liidu staalinlikust valimise seadusest. Samal ajal, kui meil Nõukogude Liidus noorsugu 18 aasta vanuselt alates täiesti täieõiguslik kodanik on ning omab täielikud õigused valida ning valitud saada, on Eesti ja teiste kapitalistlike, eriti fashistlike maade noorsugu ilma igasuguste õigusteta. Kuid ega töörahva noorsoo õigusetega olek Eestis sellega piirdu. Kapitalistlik kurnamine, tööpuudus, õppimise võimaluse puudumine jne on asjaolud, mis töörahva noorsoo elu Eestis põrguks teeb. Kuid see on eri teem, mida meie teinekord käsitame.

Passiivne valimisõigus (s. o. õigus valitud saada) on eesti töörahva noorsool ning üldse noorsool veel enam kärbitud. Eestis on õigus valitud saada ainult isikutel, kes valimispäevaks 25 aastat vanaks on saanud. Selles noorsoo õiguste kärpimises väljendub fashistliku kodanluse hirm noorsoo ees.

Teiseks — maksab Eesti valimise seaduses niinimetatud asumistsensus. Valimisõigus on ainult neil kodanikkudel, kes vähemalt ühe viimase aasta jooksul selle valimis-ringkonna piirides elanud. Ka see tõke on otsekohe töörahva ette seatud. Katsugu tööline ehk kehv talupoeg kaemat aega ühe koha peal paigal püsida. Tööd otsides peab ta sageli elukohta vahetama, ühest kohast teise rändama. Kriisiajal on pool ja enamgi tölisteklassist tööta ning hulgub maad mööda tööd otsides ringi. Või kas ei saa kapitalist või kulak, kes töolist või sulast valimisõigustest ilma tahab jätta, neid igal ajal minema kihutada ja elukohta vahetama sundida?

Kolmandaks — puudub valimisõigus niinimetatud hoolealustel isikutel, s. o. vanadel, tööjõuetutel, kerjustel ja santidel, kes niinimetatud vaesuse-hoole all on.

MEIE KANDIDAADID

*MAKSIM MAKSIMOVITSH LITVINOV,
Liidu Nõukogu saadiku-kandidaat Petrogradi
valimis-ringkonnas, Leningradis*

Sõnaga — tööline ja kehv talupoeg, kes kapitalisti ja kulakut orjates vanaks või vigaseks on jäänud, on valimisõigustest ilma.

Neljandaks — kaotavad valimisõiguse kõik pimedad ja kurtummad. Et aga pimedaks ning kurdiks jäämine jällegi peamiselt töölise ja kehviku saatus, on seletamatagi selge.

Viidandaks on fashistlikul kodanlusel igal maal paremaks abinõuks suurt osa töölisi ja talupoegi valimisõigusest ilma jätta — selle läbi, et ta sõjaväelt selle õiguse ära võtab. Ka Eestis näeb valimise seadus ette, et sõdurid, kes sõjaväes aega teenivad, valimisõigust ei oma. Valimisõigus on muidugi ohvitseridel. Eesti sõjaväes on umbkaudsete andmete järele 15—16 tuhat sõdurit. Kõik need on töölised ja talupojad ning töötavad haritlased, kellelt fashistlik kodanlus, neid sõdurikuube toppides, poliitilised õigused ära võtab, püüdes neid oma sõnakuulelikkudeks orjadeks teha.

Peale ülal loetletud töörahva kihtide valimisõigusest ilmajätmise näeb Eesti valimise seadus ette kõigi isikute valimisõigustest ilmajätmist, kes revolutsioonilise või opositsioonilise tegevuse pärast kas või vähemalgi määral süüdi mõistetud on. Selle punkti põhjal võib Pätsi-Laidoneri diktatuuri valitsus mitte ükski kõik revolutsioonilised töölised, mitte ükski kõik antifashistid, vaid ka kõik opositsioonilised demokraatlikud elemendid valimisõigusest ilma jätta. Ja kahtlemata saab ta seda punkti ohtralt tarvitama.

Nii viisi näeme, et valimised, mis ka uues fashistlikus põhiseaduses sõnades demokraatlikkudeks, üldisteks, ühetaolisteks, otsesteks ja salajasteks nimetatakse, tegelikult seda sugugi mitte ei ole.

Nad ei ole üldised, sest, nagu ülal nägime, puudub suurel osal töötavatest kihtidest õigus valida ning valitud saada.

Nad ei ole ühetaolised, sest ei saa olla ühetaolsust valimiste alal, kui suur osa töörahvast ilma valimisõigusega on ning, mis eriti tähtis, ei saa olla ühetaolsust valimiste alal seal, kus puudub majanduslik ja poliitiline ühetaolsus, kus valitseb kurnamise kord. Seal on tegelikult ikkagi kõik õigused kapitalistil, kurnajal, kuna töölistel neid õigusi ei ole, sest tema on kurnatav, teda rõhub kodanluse diktatuuri riigi survemasin — politsei, sõjavägi, teda mõjutab ning uimastab kogu kodanluse ideoloogiline survemasin — kirik, ajakirjandus, kool jne. Temal puuduvad abinõud oma õiguste täielikuks teostamiseks valimistel

ka siis, kui need õigused tal vormilliselt olemas on. Kuid, nagu eelpool nägime, puuduvad töörahval Eestis need vormilisedki õigused.

Kuid töörahva õigusega oleku pilt Eestis poleks täielik, kui meie sellele üht väga olulist asjaolu juurde ei lisaks. *Valimised ka selle fashistliku põhi- ja valimise seaduse alusel sünnivad reaktsoonilise diktatuuri tingimustes, kus töörahval ka nendegi kärbitud vormalsete õiguste kasutamise väga raske, peaaegu võimata on.* Ja seepärast muutuvad needki valimised samasugusteks fashistlikkudeks määrasteks, nagu seda olid möödunud aastal „rahvuskogu“ „valimised“.

Siis oli suuremas osas valimis-ringkondades vaid üks kandidaat, kelle määras Päts-Laidoneri fashistlik partei — Isamaaliit. Vastasrind ei saanud üldse esineda. Ja siis valimisi ei olnudki. Ülesseatud kandidaat loeti läbilainuks, ilma et tema poolt ühtki häält oleks antud.

Eelseisvad riigivolikogu valimised tulevad arvatavasti samasugused. Mõni aeg tagasi esinesid Päts ja tema peaminister Eenpalu (Einbund) Isamaaliidu kongressil deklaratsiooniga, milles nad teatasid, et *need*, kes ootasid, et nüüd läheb lahti valimisevõitlus ning antakse vabadus poliitilistele parteidele, eksivad. „Nüüd ei tule mitte midagi“, ütles Eenpalu. Uut põhiseadust teostama lastakse ainult neid, kes selle poolt on. Vastastele mingisuguseid vabadusi ei anta.

See deklaratsioon on kokkuvõtteks ligi neli aastat kestnud „ülemineku ajale“, s. o. diktatuurile, mis teostas Päts 1934. a. märtsis. Siis deklareeris Päts, et teostab autoritaarse diktatuuri selleks, et maad vabastada vabsidest ning lubas pärast „uuen- duste“ teostamist demokraatia uuesti maksma panna. Nüüd on „uuen- duste“ teostatud. Fashistlik põhiseadus on maksma pandud, rahva demokraatlikud vabadused on hävitatud. Kuid: „midagi ei tule“, ütleb valitsuse pea. Tähendab — jääb maksma tagurlik, sisult fashistlik diktatuur ning reaktsooniline valitsus ähvardab kõik hävitada, kes tema vastu lähevad.

Kuid Eenpalu võtab enda peale liig suure julguse, kui ütleb, et „midagi ei tule“. Ta unustab, et „sie ne ot nego savisit“. Päts ise oma deklaratsioonis oli sunnitud tunnistama, et ärgu asjata lootust hellitatagu, et meil vastaseid ei ole, vastased on ja nad võitlevad meie vastu. Need vastased on kõigepealt töolisteklass, kes ikka enam ja enam enda ümber demokraatlikke elemente kodanluse ridadest tõmbab.

MEIE KANDIDAADID

*NIKOLAI IVANOVITSH JESHOV,
Liidu Nõukogu saadiku-kandidaat Gorki-
Lenini valimis-ringkonnas, Gorki linnas*

Kommunistliku partei võitlus tööliste-klassi ühise väerinna eest on massides laialdast poolehoidu võitnud. Töölisteklassi võitluse ühtlus võtab ikka enam ja enam reaalse kaju. Kõigist reaktsioonilise valit-suse surveabinõudest ja terrorist hooli-mata tõstavad töölisteklass ja tema organi-satsioonid ikka julgemalt häält demokraat-likkude vabaduste maksmapaneku nõud-miste eest. Pole möödunud viimasel ajal ainustki ühingute ning tööliste koosolekut, kus seda nõudmist poleks esitatud. Ka demokraatlikud elemendid tõstavad üha julgemalt häält ning fashismivastase rah-vaväerinna loomise tingimused lähevad ikka soodsamaks.

Niisugustes tingimustes tulevad riigi-volikogu valimised. Kuidas läheb tegeli-kult demokraatliku vastasrinna võitlus vali-mishoogtöö puhul, on raske öelda, kuid et see võitlus olema saab ning et selle võitluse peasisu ja eesmärk on võitlus demokraatlikkude vabaduste maksmapane-ku eest, see on kahtlemata selge.

Eestlastest tööliised ja kolhoosnikud Nõu-kogude Liidus, oma sotsialistlikul kodu-maal, lähevad Ülemnõukogu valimistele, kasutades seda võrratut vabadust ja ühe-õiguslust, mida annab neile staalinlik põ-hiseadus. Nad elavad vaba, rõõmsat ja õnnelikku elu, mis kätte võidetud Suures proletaarses revolutsioonis tema kaheküm-ne aasta jooksul enamlaste partei juhtimisel. Nad on unustanud juba kapitalistliku korra koledused, kapitalistide ja mõisnik-kude kurnamise. Ainult vanem põlv mä-letab seda veel kaugest minevikust, noor-sool pole sellest mingit ettekujutust. Ja sellepärast on kapitalistliku Eesti töörahva võitluste tundmaõppimine Nõukogude eest-lastest tööliste ja kolhoosnikkudele, eriti noorsoole tarvilik, et paremini mõista seda määratud vahet, mis on meie ja nende elu vahel, et paremini mõista sotsialismi suuri võite ning nende tähtsust.

E. Alas.

„Kapitalistlikkudel maadel, kus on olemas antagonistlikud klassid, on demokraatia lõppjoones demokraatia tugevate jaoks, demokraatia varaka vähemiku jaoks. Demokraatia NSV Liidus on, vastupidi, demokraatia töö-rahvale, s. o. demokraatia kõigile“.

STALIN, NSV Liidu Konstitutsiooni projektist.

„1848. a. vabaduste vältimatu peastaap, — isikuvabadus, trüki-, sõna-, ühinemise koosolekute-, õpetamise- ja usuõabaduse jne, jne — omandas konstitutsioonilise mundri-, mis need vabadused puutumatuks tegi. Nimelt, igaüks neist vabadustest kuuluta-takse prantsuse kodaniku ilmtingimatuks õiguseks, kuid ühe alalise ääre-märkusega, et nad olevat piiramatud, kuidõrd neid ei piira „teiste võrdsed õigused ja avalik julgeolek“ ehk „seadused“, mis just vahendiks peavad olema selle individuaalsete vabaduste isekeskise kooskõla ning avaliku julgeoleku vahel. Näiteks: „Kodanikkudel on õigus ühineda, rahulikult ja ilma sõjariistadeta kokku tulla, esitada petitsioone ja avaldada oma arvamist ajakirjanduses ehk mingil muul viisil. Nende õiguste kasutamisel pole mingisuguseid muid piire, kui teiste võrdsed õigused ja avalik julgeolek“ (Prantsuse konstitutsioon, ptk. II, § 8). — „Õpetamine on vaba. Õpetamise vabadust peab kasutatama seaduse poolt kindlaks määratud tingimustel ja riigi järelvaa-tuse all“ (sealsamas, § 9). „Iga kodaniku eluase on puutumatu, peale seaduses ettekirjutatud kordade“ (ptk. I, § 3.) ...Nii sisaldab konstitutsiooni iga paragrahv iseenda antiteesi (vastandi), oma ülem- ja alamkoja, nimelt vabaduse üldises fraa-sis, vabaduse tühistamise ääremärkuses“.

KARL MARX, Ausgewählte Schriften, II k., lhk. 339—340.

MEIE KANDIDAADID

*ALEKSANDER IVANOVITSH UGAROV,
Liidu Nõukogu saadiku-kandidaat Smõlnõi vali-
mis-ringkonnas, Leningradis*

„Side hulkadega, selle sideme kindlustamine, valmisolek hulkade häält kuulatama, vaat milles on enamliku juhtivuse jõud ja võitmatlus.“

(Stalin)

MEIE MINNA

Minna Kaarli tütar Tappo — Liidu Nõukogu saadiku-kandidaat Pihkva maa-valimis-ringkonna poolt

MINNA vanaisa tuli Pihkva kubermangu Eestimaalt. Talle öeldi, et Pihkva kubermangus antakse maad neile, kes tahavad.

Maad keegi muidugi ei annud, ja vanaisa, kes Rutshajevski valda peatuma jäi, hakkas pooleteramehena tööle, võõra maa peal. Niiviisi töötas ka Minna isa Kaarel.

Enne sõda ütles peremees — loomakaupmees, rikas ja krööniija hallparun — Kaarlile järsku üles ning ajas sügisel, kui ta poole viljasaaki oli kätte saanud, pere sellest majast välja, kus ta elas.

Kaua aega sõitis isa siia-sinna, otsides lastele head elu. Lõpuks hakkas ta talupidajaks Berjosa küla lähedal. Mõisnik Koslov müüs talle võlgu hobuse ja lehma.

Hakati tööle. Ümberringi oli mets. Lapsed olid alles väiksed. Isa tassis palke, juuris kände, pingutas päikse tõusust loodeni tööd teha. Naine suri, lapsed kasvasid suuremaks. Ehitas üles sauna, siis elumaja — iga palgi tõi koju oma kätega. Kuid ikkagi ei saanud kändude pärast künda ja õnnelikule elule ei olnud ta põrmugi lähemale jõudnud, kui ta oli sel päeval, kui siia tuli.

Oskus, töövõime, leidlikkus ei aidanud midagi. Ta oskas kõik teha. Kui nägi kusagil midagi huvitavat, siis tegi selle ka omale kodus tingimata. Nii tegi ta linaropsimiseks belgia ratta ja õpetas lapsi sellega töötama. Naabrid imetlesid ta oskust, kuid õnn ei tulnud ja elu oli endiselt vaene.

Tuli sõda. Minna peigmees — Rudolf — läks väerinnale. Elu läks veel halvemaks. Kände juurides rikkus isa oma tervise, — jalad ei kannud teda enam. Vend jäi väerinnal teadmata kadunuks.

1917. aastal tuli revolutsioon. Rudolf tuli sõjast tagasi. 1918. aastal läks Minna mehele. Aasta hiljem suri isa. Minna

räägib, et isa suri lihtsalt raskest tööst. Minnale jäid päranduseks lammas, põrsake ja lehm. Mehe isa, metsavaht, andis Rudolfile varsa. Noorte tulevik polnud kerge.

Kümme aastat pidasid Rudolf ja Minna Tappod oma talu. Kümme aastat võitlesid nad üksinda oma olemasolu eest, töötasid visalt ja palju, elasid vaeselt ja ei näinud oma üksikmajapidamises õiget õnne.

1930. aastal astuvad Tappod kolhoosi. Selajal andsid kümme rasket tööaastat end Minna tervise peal juba tunda. Kaks aastat on ta haige, lamab haigemajas, saab terveks ja jääb uuesti haigeks. Alles 1932. aastal saab terve organism haigusest võitu ja Minna hakkab tööd tegema. Ta söödab vasikaid, suvel käib põllul tööl.

Kolhoosi astudes paneb Minna esiotsa tähele uut olukorda, uusi kollektiivseid tööviise. Ta koduneb, harjub ära, töötab hästi, kuid täielikult arendab ja näitab oma võimeid kui andekas ja energiline inimene, kui hiilgav töötegija ja organisaator alles hiljem — siis kui ta üle läheb linakasvatusele, millega nüüd on seotud ta nimi.

1935. aasta sügisel toodi Berjosa külasse Santalovi linaropsimise masin. Masin seisis rehe all ja inimesed askeldasid ta ümber ega teadnud, kuidas teda tööle panna. Keegi ei osanud masinaga linu ropsida. Kellegil tuli siis meelde, et Minna Tappo isal oli kodus belgia ratas ja et lapsed ropsisid sellega linu. Kolhoosi esimees Gretshkin läks Tappo talusse.

Minna oli kohe nõus tulema. Talle pakus huvi proovida oma suuteid masina kallal. Talle anti abiks Tanja Iljina, Nastja Nikolajeva ja teised. Ümberringi seisis inimestesalk ja vaatas, kuidas masin töötama hakkab. Brigaad oli valmis tööd alustama.

Masin võpatas ja hakkas käima. Ümberingi seisvad inimesed, kes polnud masinaga harjunud ega ei tunnud masinat, kargasid masina mürinast ehmunult eemale. Minna jäi paigale. Inimene, kes seni oli käsitsi töötanud, seisis üksinda masinaga vastamisi.

Küllap Tappogi vist esimesel silmapilgul kohmetas. Siin oli tarvis vastupidavust. Siin oli tarvis pelglikkus ja oskamatust ära võita. Siin otsustati küsimus, kes saab peremeheks: masin või inimene.

Hoolega masina tegevust tähelepannes pani Minna linu masinasse. Kõik ootasid, mis nüüd saab. Minna võttis ropsitud linapeo ja pööras ringi. Juba naeratasid ümberolijad, juba punastasid oma põgenemise pärast lüli liikmed. Naeratas Minnagi.

— Äрге kartke, — ütles ta, — see on väga hea masin.

Neis sõnus oli juba tunne, et mehhanism on inimese võimu all. Inimene tundis end masina peremehena.

Ja sellest päevast peale algab Minna Tappo uus elulugu.

Esimesel päeval ropsis ta 10 kilo. Mõne päeva pärast 34, ja veel mõni päev hiljem — 57 kilo. Kolhoosis muust ei räägitudki, kui ainult sellest, seda ei usutud, tuld vaatama ja imestati.

Päevpäevalt suurenes ropsitud linade hulk mitte üksnes Minnal, vaid ka Levinal, Damaskinal, Kopõleval.

Minna Tappol oli õnnelik aeg. Iga päevaga tundis ta end ikka enam ja enam kindlamana. Ta muutus ja kasvas silmanähtavalt. Masin oli talle nüüd lõpulikult selge. Inimene, kel polnud võimalik näidata oma suuteid üksikmajapidamise tingimustes, arenes nüüd ja talle tundus, et sellest on vähe, kui ainult ise hästi töötada. Ta hakkas ka oma brigaadi liikmeid õpetama.

Kaheteistkümne päevaga — ennekuulmata lühikese ajaga — lõpetasid nad linaropsimise. Minna sõitis Borovitshi raiooni. Oma oskuse, oma leitud saladuse, kuidas valitseda mehhanismi üle, andis ta edasi teistele, kes seda saladust veel ei tundnud. Ja siin selgus, et Minna on suurepärase pedagoog. Üksteise järgi püstitasid ta õpilased rekorde. Ja ka Borovitshi raionis levis Minna kuulsus, ja ka siin tulid inimesed ta tööd vaatama.

Minna avastas veel ühe saladuse — inimeste juhtimise saladuse. Ta huviring laienes. Varem piirdus see ta oma majapidamisega, siis laienes kolhoosi piirideni, nüüd aga ei muretsenud ta enam mitte

*Minna Karlovna Tappo,
Liidu Nõukogu saadiku-kandidaat
Pihkva maa-valimis-ringkonnas,
Leningradi oblastis*

üksnes oma raiooni, vaid ka teiste raioonide asjade pärast. Oblasti linakasvatatajate stahaanovlaste nõupidamisel kohtas ta oma õpilasi. Ka nemad olid oma töös saanud häid tagajärgi ning jutustasid Minnale oma saavutustest. Minna rõõmustas ühes nendega, ja nende kolhooside, nende raiooni asjad liigutasid teda, olid talle omased ja kallid.

1936. aasta kevadel sõitis Minna Moskvasse Kremlisse nõupidamisele. Ta istus ühes teistega, kes läbi teinud samasuguse kooli, kes olid vabanenud neist köidikutest, milledes neid hoidis üksikmajapidamine ning saanud peremeesteks masina üle, melstriteks oma töö alal. Presiidiumis istusid partei ja valitsuse juhid, inimesed, kes juhatavad kogu hiiglasuurt maad. Presiidiumis istus Stalin.

Ja kõik, kes istusid saalis ning presiidiumis, arutasid üheskoos niisuguseid

asju, mis puudutasid kogu maad, arutasid riiklikke asju. Ja siin sai Minna Tappo aru, et maa huvid, riigi huvid on talle sama lähedased, nagu oma lüli ja oma kolhoosi huvid. Ja veel sai ta aru, et arutab siin asju, mis on tähtsad riigi jaoks ja on tähtsad ka kolhoosi ning ta brigaadi jaoks. Kodus aga teeb ta tööd, mis on tähtis nii ta kolhoosile, kui ka kogu riigile. Ja siis andis ta seltsimees Stalinile töötuse, et kogub hektaarilt 8 tsentnerit linu.

Minna Kaarli tütar Tappo on kõige autoriteetsem inimene kolhoosis. Teda hüütakse „meie Minna“.

Pole kolhoosis teist nii tagasihoidlikku inimest, kui tema. Iga oma brigaadi liikme eest, iga nõukogude inimese eest hoolitseb, igaühe peale mõtleb Minna Tappo. Ta on sündinud juhataja ja organisator. Igalpool, kuhu ta ilmub, seal keeb töö. Tema energia, tema tööarmastus hakkab kõigile külge. Tema juuresolles on häbi töötada pahasti või kesk-päraselt. Ta ei ütle kunagi ära inimest juhatajast, õpetajast, aitajast tal paremini töötada. See rahulik, asjalik naisterahvas on ärevuses ja tal tulevad pisarad silma, kui näeb, et kolhoosi liige töötab pahasti. Arad, ebakindlad inimesed hakkavad uskuma iseenda suudetesse, hakkavad paremini töötama.

On kellegil miski häda, siis on Minna Tappo kõige hoolitsevam ja tähelepanelikum seltsiline. Ta ise käib masina järel, kui mõni naiskolhoosnik põllul äkki tundis endal paha olevat. Kuid ta ise jätkas tööd ka siis, kui ta oma käed ära põletas ning arst nõudis, et teda töölt vabastataks. Valmustusega räägivad temast kolhoosnikud ja õpetajad, arst ja brigadiir. Ainult kirikunõukogu liige Ivan Nikaandrov ütles Tappole:

— Ei sinu lülist küll kuraditki asja saa...

Tappo lüli põllult kiikuti 600 vihku linu, kuna kõige parematelt mõisapõldudelt

varem üle 250 vihu ei saadud. Kui teistel põldudel lina hektaar annab 500 rubla tulu, siis annab ta Tappo põllul kolhoosile 6½ tuhat rubla. Lubatud 8 tsentneri asemel ulatab linakiusaak tema põllul 11—12 tsentnerini hektaarilt.

75-aastane rauk Gavriila Jefimov ei uskunud, kui talle räägiti, kuipalju Minna linu saab. Ta tuli ise vaatama ja seisiskaua, ning mugis huultega.

— Ja — ütles ta viimaks, — küllap vist kurivaim talle on linu tassunud. Kristus pole niipalju linu näinud. Oi, tubli eiti!

Kui Minna linu vastuvõtu punktisse veetakse, siis tunneb vastuvõtja juba esimesest silmapilgust ära, et need on Minna Tappo linad. Nii head lina pole kellelgi. Naabrikolhoosi, „Krasnõi Boretsi“ esimees Rjābov aga räägib:

— Kui Minna ütleb, et ta annab 15 tsentnerit hektaarilt, siis usun ma seda.

Täna on ta kolhoosi juhatuse koosolekul. Madalavõitu kasvuga rahulik naisterahvas, siledakskammitud peaga, — nii istub ta ja kuulab tähelepanelikult. Ta räägib lühidalt ja selgelt. Ta oskab kiiresti leida asja põhiküsimuse ning kõige lihtsama ja kõige õigema otsuse.

Tema tööalaks on lina. Kuid kõik muudki asjad kolhoosis puudutavad teda samuti. Ja pole niisuguseid asju ei raionis, ei oblastis, ega kogu riigis, mis teda mitte ei puudutaks, sest ta pole mitte ainult linatöö meister, vaid ka riigitegelane. Ta pidas ühes partei ja valitsuse juhtidega Kremlis istanguid. Ta oskab juhtida inimest, oskab neid viia kuulsatele ja auväärsetele võitudele.

Nagu tuhanded tööstuse ja kolhoosipõldude stahaanovlased, nii on ka Minna Tappo üles kasvatatud Lenini-Stalini partei poolt. Aus, ennastalgav töö — vaat mis tegi ta meie maa kuulsaks inimeseks, keda rahvas usaldab ning austab.

V. Vojevodin.

E. Röss.

„Kodanline demokraatia, olles keskajaga võrreldes suureks ajalooliseks progressiks, jääb alati — ja peab kapitalistlikus korras jääma — kitsaks, kärbituks, võltsiks, silmakirjalikuks paradiisiks rikaste jaoks, püümiseks ja pettuseks kurnatute jaoks, vaeste jaoks“.

LENIN, teoste kogu, XXIII k., lhk. 346.

USUJÄÄNUSTEST JA USUVASTASE PROPAGANDA NING AGITATSIOONI ÜLESANNETEST

NÜÜDISAEGNE kommunistlik liikumine on oma arenemise algusest peale ateistlik liikumine. Kommunismi õpetuse suured rajajad — Marx ja Engels — olid järjekindlad võitlejad igasuguse usulise ideoloogia vastu. Marxi ütetus, et „usk on rahva oopium“, on tunginud nende miljonite proletaarlaste teadvusesse, kes on loobunud usust.

Marxi ja Engelsi töö jätkajad — Lenin ja Stalin, pidades usku ja usujäänuseid üheks takistuseks rahvahulkade vabastamisel kapitali surve alt, võitlesid juba oma tegevuse algusest peale järjekindlalt usulise ideoloogia vastu.

Juba esimese revolutsiooni ajajärgul kirjutas Lenin oma artiklis „Sotsialism ja usk“:

„Meie partei on teadlikkude, eesriidlikkude võitlejate liit võitlemiseks tööliste klassi vabastuse pärast. Niisugune liit ei saa suhtuda ega pea suhtuma ükskõikselt ebateadlikkusesse, pimedusesse või obskuranthismisse usuliste vaadete näol“.*

Meie olime igasuguse usu vaenlased ning jääme selleks. Kuid ühtlasi olime meie ning jääme ka südametunnistuse vabaduse poolehoidjateks. Ja just sellepärast oli nõukogude võimu üheks esimeseks sammuks 1918. a. jaanuaris kiriku rüüst ja kooli kirikust lahutamise dekreedid väljandmine.

Just sellepärast kindlustasime meie südametunnistuse vabaduse ja usukultuste toimetamise vabaduse, hoolimata sellest, et meie oleme veendunud, et usukultuste toimetamine on väga kahjulik jäänus.

Just sellepärast kindlustasime meie kõigile kodanikkudele usuvastase propaganda vabaduse.

Meie kommunistliku partei programmis on öeldud:

„Usu suhtes ei rahuldu ÜKP dekreediga juba teostatud kiriku rüüst ja kooli kirikust lahutamise, s. o. abinõudega, mida kodanline demokraatia oma programmis üles seab, kuid kusagil maailmas pole lõpuni viinud sellepärast, et kapitali ja usulise propaganda vahel on mitmekesised faktilised sidemed...“

Partei püüab täiesti purustada sideme kurjajateklasside ja usulise propaganda organiseerimise vahel, aidates kaasa töörahvahulkade faktilisele vabanemisele usulistest eelarvamustest ning organiseerides kõige laiemat teaduslikku ja hariduslikku ning usuvastast propagandat“.

Selle juures on vaja eriti peatuda. Kas tehakse usuvastast tööd mitte üksnes Sõjakate ateistide liidu, vaid ka teiste organisatsioonide poolt praegusel ajal tööpoolest nii, nagu seda nõuab meie partei programm? Kas on kõige laiem teaduslik ja hariduslik usuvastane propaganda ning agitatsioon organiseeritud nii, nagu seda nõuab meie partei programm?

Kahjuks ei või meie selle küsimuse peale vastata jaatavalt. See töö jääb tuntuvalt maha hulkade nõuetest ja neist ülesannetest, mis on üles seatud kommunistliku partei ja nõukogude võimu poolt.

Meie partei on oma kongressidel korduvalt toonitanud usuvastase propaganda tegemise vajadust.

Partei XVI kongress ütles seltsimees Stalini aruande kohta vastuvõetud resolutsioonis, et „partei peab kindlustama ja edasi arendama neid tuntavaid edusamme, mis on kätte saadud masside usu tagurliku mõju alt vabastamise alal“.

Kuid kahjuks pole see partei XVI kongressi otsus täidetud. Usuvastase propaganda edusammude mõju all jäi tuntav osa seltsimehi muretult rahule ning arvas, et usk on meil juba kadunud.

Selsamal partei XVI kongressil sm. Schverniku aruande kohta vastuvõetud otsuses räägitakse: „Ametiühingud peavad pöörama erilist tähelepanu uute mees- ja naistööliste kaardrite sotsialistlikule kasvatamisele, süstemaatiliselt võitlema tööliste seas olevate väikekodanlike meeleoludega, eelarvamuste ja igasuguste kapitalistliku muinsuse jäänustega, õieti organiseerima ja kõvendama usuvastast propagandat, võitlust antisemitismi, schovinismi, rahvusliku kitsarinnalikkuse jne vastu“.

Ametiühingud ei ole sugugi täitnud oma ülesannet usuvastase propaganda alal.

1927. a. pööras NSV Liitu külastav ameerika tööliste delegatsioon seltsimees Stalini poole küsimusega:

„... Kas võiks kompartei tulevikus olla erapooletu usu suhtes, mis toetaks kogu

*) Lenin, teoste kogu, VIII köide, lhk. 421.

MEIE KANDIDAADID

*Peeter Andrejevitsh Türkin,
Rahvuste Nõukogu saadiku-kandidaat
Leningradi maa-valimis-ringkonnas*

teadust tervelt ja kommunismi vastu ei seisaks?"

Need delegatsiooni liikmed, kes selle küsimuse esitasid, ei saanud muidugi aru, et teadus on usule vastupidine ja vaenulik, ja et usk ei saa teisiti kui peab end vastu seadma teadusele ja kommunismile.

Seltsimees Stalin vastas siis selle küsimuse peale:

„Partei ei või usu suhtes erapooletu olla, ja ta teeb usuvastast propagandat kõikide ja igasuguste usuliste eelarvamiste vastu sellepärast, et ta seisab teaduse eest, usulised eelarvamused aga käivad teadusele vastu, sest et igasugune usk on midagi vastupidist teadusele. . . Partei ei või usuliste eelarvamuste suhtes erapooletu olla ja ta saab propagandat tegema nende eelarvamuste vastu sellepärast, et see on üks kindlatest abinõudest reaktsoonilise vaimlikkonna mõju purustamiseks, kes kurnajateklasse toetab ja nendele klassidele sõnakuulmist juttustab. . . Tuleb ette juhtumeid, kus mõni parteiliige vahest segab võimal-

kult laialdase usuvastase propaganda tegemist. Kui niisugused parteiliikmed välja heidetakse, siis on see väga hea, sest niisuguste „kommunistide“ koht pole meie partei ridades“.*

Mis on siis Nõukogude Liidus kahekümne revolutsioonistaasta kestel tehtud usuvastase propaganda ja agitatsiooni alal?

Tehtud on väga palju. Esimest korda inimsoo ajaloos näeme meie nii hiiglasuurt, hulgalist ja sügavat ateistlikku liikumist, mis haarab miljoneid inimesi. Ajalugu ei tunne teist sellesarnast liikumist. Ei tohi vähendada selle hulkade teadvuses toimuva pöörde tähtsust, mis kõigepealt annab tunnistust nende muutuste sügavusest, mis on sündinud meie Nõukogude maal, maakera ühel kuuendikul.

Aastatuhanded on usulised ettekujutused rõhunud inimeste teadvust, kuid proletarise revolutsiooni ja sotsialistliku ehitustöö kahestkümnest aastast kommunistliku partei juhatusel jätkus selleks, et miljonid vabanesid usu mõjust.

Nende miljonite, peasjalikult tööliste ja talupoegade seas on rohkesti järjekindlaid ateiste — inimesi, kes mitte ainult ei katkestanud sideme kirikuga ja usuliste organisatsioonidega, vaid kes töötasid endile välja ka ateistliku ülmavaate.

Kuid neid ateismi edusamme ei tohi ka ülehinnata. Edusammude ülehindamine on määratupalju hädadohtlikum, kui nende allahindamine. Oleks väga hädadohtlik, kui meie ära unustaksime, et usulised jäänused veel küllaltki suured on NSV Liidu töötava elanikkonna tuntavates hulkades. Kui see mitte nii ei oleks, siis ei oleks NSV Liidus olemas umbes 30 tuhat usuühingut. Kõik need usulised ühingud ja organisatsioonid on toeks meie poolt puruks löödud klassivaenlastele. Kiriklastel pole mõju mitte ainult puruks löödud, likvideeritud parasiitlikkude klasside jäänuste hulgas ja mitte ainult üksiktalupoegade hulgas külas, vaid ka tööraha hulgas, osa tööliste ning talupoegade-kolhoosnikkude hulgas.

Ei maksa unustada, et miljonid talupojad ja osa töölisi peavad veel kinni usukommetest, mis on niisama metsikud nagu nad olid tuhat aastat tagasi.

Meie ei või unustada, et veel praegugi pöörduvad paljud töötajad olematute jumalate poole vihha, haiguste terveksaamise jms palumisega.

Meie ei või unustada seda, et usulise pi-

* J. Stalin, „Leninismi küsimused“, lhk. 192. ja 193., 10-s trükk.

meduse ideoloogia avaldab veel tänapäevgi mõju perekonnaelu peale, hoiab alal suhtumist naisesse kui orjasse. Meie ei või unustada seda, et veel tänapäevgi kasvatatakse usklikkudes perekondades lapsi usulises vaimus, mis on vaenulik sotsialismile ja teaduslikule ilmavaatele.

Ja sellepärast ei tohi mitte üheks ainsaks minutikski nõrgendada meie usuvastast propagandat ja agitatsiooni.

Praegusel ajal on sel tööel iseäranis suur tähtsus.

Kuid tuleb ära märkida seda, et usuvastane propaganda on nõrgenenud, mõnel pool aga hoopis seisma jäänud. Paljudes kohtades on lagunened Sõjakate Ateistide Liidu (SAL) organisatsioonid, on likvideeritud usuvastane propaganda koolis, ametiühingutes, komnoorsooühingu organisatsioonides.

Miks?

Selle peapõhjuseks on usuvastase propaganda edusammude ülehindamine, omasugune „peapööritus edusammudest”, edusammude ülearu ülehindamine.

Teiseks põhjuseks on oportunistlik muutus, mis seisab selles, et inimesed arvasid ja arvavad ise ning püüdsid ja püüavad ka teisi sellele arvamisele viia, et „usklikke on veel järel üsna vähe”.

See pole õigus: usklikke on nõukogude riigis veel palju, eriti külas ja eriti seal, kus usuvastane propaganda on hooletusse jäetud.

Kolmandaks põhjuseks on see oportunistlik ettekujutus, et usklikkudeks „on jäänud vaid vanakesed”.

See pole samuti õigus: vaatlused ja faktid tõendavad, et usklikkude seas on veel väga palju lapsi ning komnoorsooühingu liikmete ealist noorsugu. Kuid see noorsugu õppis meie koolides ja lahkus sealt, ilma et ta oleks vabanened usu uimast.

Neljandaks põhjuseks on see, et osa kultuuri ja poliitilise väerinna tegelaste seas valitseb oportunistlik veendumus, et „usk sureb iseendast välja”, et ainuüksi nendest või teistest edusammudest majandusliku ehitusetöö või kultuuri alal jatkub selleks, et usk iseendast välja sureks. Niiugune jutlus on kahjulik. See paneb inimesed passiivselt pealt vaatama seda tööd, mida teevad usulised organisatsioonid.

Ja lõpuks, selles usuvastase töö nõrgenemises avaldub see üldine hulgalise poliitiharidusliku töö tegemise isu kadumine, millest rääkis seltsimees Stalin oma aruandes meie partei keskkomitee veebruarimärtsi pleenumil 1937. a.

Anton Nikititsh Nikitin,

*Liidu Nõukogu saadiku-kandidaat
Borovitshi valimis-ringkonnas, Lenin-
gradi oblastis*

Usuvastase töö nõrgenemine on seda enam lubamata, et meie näeme praegu *usuliste organisatsioonide tegevuse elavnemist*. Vaenlane ei jäta ära kasutamata meie maal olevat laialdast usuliste organisatsioonide võrku. Rohked faktid kõnelevad sellest, et usulised organisatsioonid valmistavad agaralt ette töörahva nõukogude valimisteks.

Toon mõned meie ajakirjanduses avaldatud faktid.

1. juunil teatas „Harkovski Rabotshi”, et papid korraldavad valimiseelseid sõite Harkovi oblasti raioonidesse. Krementshugi linna tulid Poltavast papid kohalikke vaimulikke õpetama, kuidas tegutseda sees eelseivate valimistega. Üks kohalik kiriklane väljendas koosolekul kaunis avameelselt oma salajamat mõtet: seada Ülemnõukogu valimistel üles pappide kandidaat.

4. juuni numbris teatas „Rabotshi Krai”

MEIE KANDIDAADID

*Leonid Mihailovitsh Sakovski,
Liidu Nõukogu saadiku-kandidaat
Leningradi maa-valimis-ringkonnas*

(Ivanovo oblast), et Iljinski raiooni kolhoosidesse ilmus pealtnäha tasane vanamees, kes käis ühest kolhoosist teise ja „kuulutas tulevikku ette”. Papid võtsid selle „ränduri” suure vaimustusega vastu ja levitasid kuulujutte, et ta tegevat haigeid terveks. Kuid tuli välja, et see „vanake” oli endine suurkaupmees Novoshilov, kes kiriklaste ülesandel käis külasid mööda selleks, et välja selgitada inimesi, kellele peale võiksid papid nõukogude valimiste ajal toetuda.

Lõuna-Kasahstanis, Saramski raioonis, valmistavad natsionalistid ühes mulladega aktiivselt ette nõukogude valimisteks ja on juba kokku seadnud nende inimeste nimekirja, kes peavad saama raiooni täidesaatekomitee esimeheks ja külanõukogude esimeesteks.

Mitmel pool korraldavad papid juba valimiste „repetitsioone”, jõudude järeleproovimist. Nii, näit., viisid kiriklased 1937. a. märtsis Turgenevski külanõukogus, Sudaikovski raioonis, Jaroslavi oblastis, kiriku-

ruumides läbi külanõukogu valimiste repetitsiooni.

Niisugused on faktid, mis näitavad, kui võrd on usulised organisatsioonid läinud aktiivseks seoses eelseisvate valimistega. On täiesti selge, et usuliste organisatsioonide katte all tegutseb nõukogude võimu vaenlane.

Iseäranis peab ära märkima seda, et mõnel pool on vaenlasel korda läinud tungida nõukogudesse ning ta aitab seal usulisi organisatsioone.

Nii, näit., teatas Suholoshski raiooni täidesaatekomitee (Sverdlovski oblastis) kirjallikult Sverdlovski kirikupäirkonna mitropoliidile, et see ei muretseks vakantse papikoha täitmise eest, sest raiooni täidesaatekomitee olevat juba „määranud” papi „hingekarjase kohuste täitmiseks”. Siin esineb raiooni täidesaatekomitee pappide kaadrite jaotajana, milline amet talle põrmugi sünnis ei ole.

Umhes samasugusest faktist teatatakse Belo-Kalitvenski raioonist (Aasovi-Mustamere kraist). Belo-Kalitvenski raiooni täidesaatekomitee esimees Krivopustenko „tegi heateo” papp Guljakovile, kinnitades teda Belo-Kalitvenski preestriks ja tagandades preestrikohalt papp Jantshenko, kes Guljakoviga võistles. Papp Guljakov ei viitanud tänamast raiooni täidesaatekomitee esimeest ja tegi oma „aktivistide” koosolekul ettepaneku avaldada austust raiooni täidesaatekomitee esimehele Krivopustenkole, kinkides talle kiriku vaiba. See ettepanek võeti vastu ja vaip annetati raiooni täidesaatekomitee esimehele ühes järgmise tervitusega: „Kindlale enamlasele Krivopustenkole kirikunõukogu poolt nende võitude ja saavutuste tähistamiseks, mida raiooni täidesaatekomitee tema targa juhtimise all on kätte saanud masside kultuurilise valgustamise rindel”.

Muidugi, niisuguseid häbistavaid fakte on ainult üksikud, kuid nad annavad tunnistust sellest, et on olemas niisuguseid nõukogusid, kuhu vaenlased on sisse pugenud ning toetavad usulisi organisatsioone ja on valmis neile valimiste ajal abi andma.

Siin-seal on meie nõukogudesse tunginud ka aktiivsed kiriklased.

Meie ei taha öelda seda, et usklikke ei või nõukogudesse valida. Konstitutsiooniga täiesti kooskõlas võivad nad valida ning valitud saada.

Kuid kas on tarvis valida nõukogudesse aktiivseid kiriklasi? *Ei, tarvis on võidelda selle eest, et nõukogudesse ei saaks valitud mitte ühtegi usumeest, mitte ühtegi*

usuliste organisatsioonide aktiivset tegelast.

Seoses nõukogude valimiste ettevalmistamisega on papid hakanud omamoodi „seletama“ Konstitutsiooni. Nad seletavad teda nii, nagu see neile kasulik on. Mõnede meie kohalikkude nõukogude idiootliku muretuse tagajärjel sünnivad niisugused lood.

Starõi Karasuki külas, Bolscheretshenski raionis (Omski oblastis), kuulutas papp kogu rahvale, et ta korraldab kirikus Konstitutsiooni arutamise. Seega tuleb Konstitutsiooni seletamise algatus papi käest, aga mitte kohaliku nõukogu poolt.

Sobolenovo külas kutsub papp järjekindlalt kokku kiriku nõukogu ja loeb Konstitutsiooni, teda omamoodi kommenteerides.

Veel kummalisemast faktist teatatakse Ivanovo oblastist: 26. aprillil oli Fedorovski külanõukogus (Kirshatshki raionis) külanõukogu korrapidajaks papp Orlov, kes pidas külanõukogus kääjatega usulisi jutujamisi.

Niisugused faktid sunnivad meid valvel olema ja hoolitsema selle eest, et papid ja usuliste organisatsioonide tegelased kuidagi ei saaks nõukogude organisatsioonidele ära kasutada nõukogudesse tungimiseks.

Meie teame usumeeste otsekohesteid katseid mitte ainult laiendatult tõlgitseda, vaid ka kontrrevolutsiooniliselt moonutada nõukogude Konstitutsiooni. Meie peame pidama kõige otsustavamat võitlust Konstitutsiooni moonutamise, ta laiendatult tõlgitsemise vastu, katsete vastu — ära kasutada nõukogude asutusi usuliste organisatsioonide kõvendamiseks.

Üheks meie kõige tähtsamaks ülesandeks on meie noorpõlve kasvatamine kommunistlikus, järelikult, ateistlikus vaimus. Meie teame fakte, mis näitavad, et usulised organisatsioonid agaralt püüavad avaldada mõju noorsoo peale. Noorsoo kiriklikkudesse ja sektantlikkudesse organisatsioonidesse tõmbamise meetodid on väga mitmekesised. Nii, näiteks, teatab „Ida-Siberi Pravda“ oma 24. aprilli numbris, et Velski külas, Tsheremhovski raionis organiseeris kiriku noorsoole meelelahutust — ostis väikse piljardi, male, dambreti.

Üheks noorsoo kiriklikkudesse organisatsioonidesse tõmbamise abinõuks on kirikukoovid, kuhu papid püüavad värbida noorsugu.

Mõnelpool korraldavad papid koolialiste laste hulgalist ristimist.

Sektantlikud jutlustajad ja papid kasutavad oma sihtide saavutamiseks ära kõik, sealhulgas ka looduseõnnetused, põua ja päikesevarjutuse. Nad arvavad, et raskesse

*Paavel Jefimovitsh Dôbenko,
Liidu Nõukogu saadiku-kandidaat
Kingissepa valimis-ringkonnas, Leningradi oblastis*

olukorda sattunud inimest on kergem oma võrku mässida. Nad ei põlga ühtki abinõu. 1936. a. kevadel oli mõnedes Gruusia raionides laste leetritesse ja rõugetesse haigestumise juhtumeid. Seda ärakasutades tegid papid ägedat agitatsiooni, et „kõik ristimata lapsed surevad ära“. Seoses selajal läheneva päikesevarjutusega läks nende kontrrevolutsiooniline agitatsioon iseäranis ägedaks. Pappide agitatsiooni tagajärjel leidis mõnelpool aset laste ja isegi poiste ning plikade hulgaline ristimine. Ka mõned „komnoorsooühingu liikmed“ ja „kommunistid“ ristisid oma lapsi.

Viimasest ajast on teada rida fakte, mis annavad tunnistust kiriklaste ja sektantide peameeste otsekohehest kontrrevolutsioonilisest tegevusest, nende osavõtust salakuulamisest. On fakte sellest, et usulised organisatsioonid kasvavad kokku trotskistlikkude ja buhaarinlikkude salakuula-

MEIE KANDIDAADID

Anna Fedorovna Smirnova,

*Liidu Nõukogu saadiku-kandidaat
Kirovi valimis-ringkonnas, Leningradis*

jatega, es-eridega ja teiste rahvavaenlastega ning teevad nendega üheskoos kontr-revolutsioonilist tööd.

Hiljuti paljastati Orellis kontr-revolutsiooniline kiriklaste fashistide jõuk. Sellest kirjutab „Orelli Pravda” 30. mail 1937. a. Sellesse jõuku ei kuulunud mitte ainult preestrid: seal olid üks endine vürst ja kaheksa endist suurmajaomanikku ning kolm endist mõisnikku. Seitse selle kontr-revolutsioonilise organisatsiooni liiget olid tsaariajal aktiivseteks liikmeteks mustasajalises liidus nimega „Peaingel Mihail”. Kuusteist inimest olid olnud kohtu all kontr-revolutsioonilise tegevuse pärast. Kõik need inimesed tegid kiriku katte all kontr-revolutsioonilist tööd.

Ajakirjanduses on viimasel ajal avaldatud rida fakte kiriklaste osavõtu kohta salakuulamisest. Nii, näiteks, teatab „Harkovski Rabotshi” 11. juunil, et Pirjätinski rajoonist (Harkovi oblastis) saatsid koha-

likud kiriklased ühe nunna Kiievisse spetsiaalselt välismaa luureagendi juurde juhtnööride järele. Kremenshugi kirikukoguduse üks peamees osutus saksa salakuulajaks.

Niisuguste faktide üle toob ajakirjandus teateid ka paljudest teistest kohtadest. Suurt aktiivsust avaldavad sel alal ka igasuguste sektantlikkude organisatsioonide peamehed.

Ja sellepärast on enam kui seaduslik see nõue, et mitte ainult olla valvel kiriklaste ja usuliste organisatsioonide suhtes, vaid ka kõige hoolsamalt pidada silmas nende tegevust, uurida teda, võidelda ta mõju vastu hulkade seas.

Kuidas peavad kommunistid vastama usuliste organisatsioonide tegevuse elavne-mise peale ja missugune peab olema meie usuvastase propaganda ja agitatsiooni sisu?

Kõigepealt on vaja öelda seda, et usuvastased ja muud organisatsioonid, kes on kohustatud pidama usuvastast võitlust, arendavad seda tööd lubamata aeglaselt ja nõrgalt. Teda on tarvis arendada energilisemalt, laiemalt ja sügavamalt.

Puudulikult teeb usuvastast propagandat ajakirjandus, kuigi viimasel ajal üldine ajakirjandus ja raioonide lehed juhivad suuremat tähelepanu usuvastase võitluse peale.

Rääkides usuvastase agitatsiooni ja propaganda puudustest ja nõrkustest peame meie eelkõige silmas Sõjakate Ateistide Liidu organisatsiooni, mis töötab nõrgalt, kohati aga likvideerunud on. Tarvis on SAL organisatsioonid uuesti üles ehitada ja kõvendada. Kuid ühtlasi on tarvis neil loobuda sellest kahjulikust vaatest, et usuvastast propagandat peab tegema ainult SAL. See on kõigi kommunistide, kõigi komnoorsooühingu liikmete, kõigi ametiühinguliste organisatsioonide ülesanne, kõigi nende ülesanne, kes teevad kultuurilist ja hulgalist tööd. See on kooli, kino, teatri, kogu meie ajakirjanduse, usuvastaste ja kodukoha uurimise muuseumide, raadio ülesanne. See on iga meie agitatori, parteilise ja parteitu enamlase ülesanne.

Täiesti puudulikult teevad usuvastast tööd ametiühingud ja hariduse rahvako-missariaadi asutused. Koolitöö suvist vahe-ega on tarvis ära kasutada õpetajate ettevalmistamiseks usuvastase töö jaoks.

Seoses valimiste ettevalmistamisega on vaja hoiatada kahe erineva asja ärasega-mise eest.

Esimene: meie suhtumine ususse ja usulistesse organisatsioonidesse.

Teine: meie suhtumine usklikekudesse.

Neid kahte asja ei tohi ära segada. *Meie võitleme ja saame võitlema usu ja usuliste organisatsioonide vastu. Usklikkude massi aga meie harime ja veenime. Meie ei võitle usklikkude vastu, vaid usu vastu.* See määrab ära meie usuvastase tegevuse ja meie töö sisu.

Nagu varemgi, iseäranis aga praegusel silmapilgul, teeme meie usuvastast propagandat partei näpunäidete, Lenini ja Stalini näpunäidete alusel.

Meie selgitame seda, et teadus ja usk kokku ei sobi. Selleks peame meie laialdaselt organiseerima teadusliku iseloomuga loenguid ja referaate.

Meie peame talupoegade — kolhoosnikkude ja üksikmajapidajate — laialistele hulkadele seletama loodusenähtusi, mida paljud veel tänapäevani peavad üleloomuliste jõudude — jumala, saatana, pühameeste, kuradite jne vahelesegamise tulemuseks. Rahvahulki huvitavad niisugused küsimused, nagu elu tekkimine maakeral ja maailma ehitus. Teaduse võidud liukavad ümber kõik usulised ettekujutused looduse ja ühiskonna üle. Ja neid teaduse võite peame meie populariseerima võitluseks usuliste, ebateaduslike vaadete vastu. Võtame, näiteks, maailma tekkimise, loomade ja taime tekkimise küsimuse. Piiblis on see kõik kujutatud naiivselt, lapsikult. Sealt peegelduvad metsinimeste ettekujutused, mis välja kujunesid tuhanded ja tuhanded aastad tagasi. Piibli usulistele muinasjuttudele peame meie vastu seadma Darwini õpetuse, Burbanki ja meie teadlaste-selekttsionääride Miltshurini, Tsitsini ja Lössenko tööd. Selle materjali najal on vaja näidata, kui mõttetud on usulised ettekujutused maailma üle.

Tarvis on näidata, kui naiivne muinasjutt on see piiblis leiduv lugu, et jumal olevat kunagi loonud kõik loomade ja taime liigid ja et nad sellest ajast saadik püsivad muutumatuna. Selle muinasjutu naiivsus ja mõttetus saavad iseäranis selgeks siis, kui jutustada sellest, kuidas Miltshurin, Burbank, Lössenko, Tsitsin ja teised löid ning loovad uusi taime liike. Seda talupojad teavad ja sellest saavad nad kergesti aru. Tarvis on aga seda neile seletada nagu kord ja kohus.

Niisugused faktid, nagu nõukogude lendurite kuulsad lennud Põhjanabale, Ameerikasse üle Põhjanaba, lennud, mis juba ette olid täpselt välja rehkendatud

*Ivan Tevadrossovitsh Tevosjan,
Liidu Nõukogu saadiku-kandidaat
Oktoobri valimis-ringkonnas, Leningradis*

nõukogude lendurite ja nõukogude inseneride poolt (kusjuures nad kõik on ateistid), näitavad küllaltki selgelt seda, kui suured on teaduse edusammud meie maal ja kui armetud on sellega võrreldes usulised muinasjutud maailma üle. Seda on vaja laialiselt propageerida. Kõik see on üliheaks materjaliks usuliste eelarvamiste purustamiseks jaoks.

Meie peame, nagu varemgi, tegema suurt selgitustööd selle kohta, et usk on komünismile vaenulik, näitama usuliste organisatsioonide klassilist osa ja seda, et nad on sotsialistliku ehitustöö piduriks. Fakte on selleks rohkesti: tarvitseb ainult tähelepanelikult vaadelda kohalikku elu ja kohe paistab silma igasuguste usuliste organisatsioonide kahjulik tegevus.

Meie peame laialdaselt paljastama seda, et usulised organisatsioonid kontrevolutsiooniliselt teenivad kapitalistlikku ümbritsust. Neid organisatsioone on vaja paljas-

MEIE KANDIDAADID

Nikolai Stepanovitsh Smetanin,
Liidu Nõukogu saadiku-kandidaat
Moskva valimis-ringkonnas, Leningradis

tada ja töörahvast tutvustada faktidega nende tegevusest diversiooni, salakuulamise, kahjustamise jms alal. Kuid sellest on vähe: tarvis on näidata kiriklaste kogu kontrevolutsioonilist tegevust minevikus, näidata, kuidas nad toetasid valgekaartlasi ja interventlasi, kuidas nad kõigil maadel toetasid ja praegugi toetavad kapitalistlikku korda, mis on vaenulik sotsialismile.

Meie näitame, et usk ei kannata teaduse seisukohalt arvustust välja. Meie näitame usu muinasjuttude mõttetust ja usuliste eelarvamuste kahjulikkust. Meie näitame, missuguste eesmärkide teenistuses on usk ja paljastame usuliste organisatsioonide sidemed töörahvavaenulikkude jõududega.

Itaalia ja Abessiinia sõja, Hispaanias toimuva faschistliku Saksamaa ja Itaalia interventsiooni, Hiinas käimas oleva Jaapani imperialismi interventsiooni näidete najal peab iga usklik meie propaganda kaudu

kuulma kiriku häbiväärsest osast, sellest, kuidas ta teenib faschismi ja imperialismi, kuidas ta õnnistab Itaalia, Saksamaa, Jaapani ja teiste faschistlikkude ning imperialistlikkude riikide jõledaid kuritegusid töörahva kallal.

Tarvis on jutustada sellest, kuidas katoliku kiriku pea, Rooma paavst, kes alles hiljuti organiseeris „ristisõda” Nõukogude Liidu vastu, õnnistab seda, kuidas faschistlikud bandiidid hulgaviisi tapavad naisi, lapsi ja raukasid, hävitavad hulgaviisi töörahvast, õnnistab ja tänab neid, kes korda saadavad kõige jõledamaid kuritöid töötava inimkonna kallal.

Meie usuvastases propagandas peame meie töörahva ees paljastama *kõikide uskude* kiriklaste ning sektantide peameeste kahjulikku tegevust.

Väga rohke ja mitmekesine materjali alusel peame meie näitama usu ja usuliste organisatsioonide kahjulikkust.

Usu vastu võitleme meie veenmisega ja ainult veenmisega.

Võrratult enam, kui ühegi muu maa konstitutsioon kogu ilmas, tagab nõukogude Konstitutsioon südametunnistuse vabaduse, annab igale inimesele õiguse uskuda ükskõik missugust jumalat või ei ühtegi jumalat. Seda peame meie rõhutama kogu jõu ja otsekoheusega. Meie ei tohi lubada mingisuguseid moonutusi sel alal ega usklikkude haavamist, kes oma rõhuvast enamuses on ustavad nõukogude võimule.

Meie, ateistid, arvame täielikus kooskõlas staalinliku Konstitutsiooniga, et ausaid nõukogude kodanikke võib valida ja peab valima töörahva nõukogudesse, *olenemata sellest, kas nad usuvad jumalat või ei. Kuid meie peame võitlema selle eest, et nõukogudesse ei valitaks neid, kes oma käsitööks on valinud rahva uimastamise muinasjuttudega olematutest jumalatest, pühamestest, inglitest, saatanast, põrgust ja paradisiist. Meie oleme selle vastu, et töörahva nõukogudesse tungiks aktiivsed usumehed, ning tuletame meelde seltsimees Stalini sõnu ta aruandes Erakorralisel VIII üleliidulisel nõukogude kongressil:*

„... Kui rahvas kusagil valibki vaenulikke inimesi, siis tähendab see, et meie agitatsioonitöö võimata halb on ja et meie niisuguse häbi täiesti oleme ära teeninud, kui meie aga agitatsioonitööd enamlikult saame tegema, siis rahvas ei lase vaenulikke inimesi oma kõrgematesse asutustesse. Tähendab, on vaja töötada, aga mitte hädaldada, on vaja töötada, aga mitte oodata, et kõik valmis kujul administratiiv-

sete korralduste korras kätte antakse.”

Meie agitatsioon ja propaganda usu vastu ei tohi olla abstraktne propaganda ning agitatsioon.

On tarvis organiseerida loenguid, referaate ja vestlusi usklikkudega, tõmmates neist vestlustest osa võtma lihtateiste — töölisi, kolhoosnikke, haritlasi.

Meie juhime erilist tähelepanu selle peale, et on vaja aktiveerida SAL organisatsioonide lihtliikmeid, neid tõmmates ateismi propageerimisele. Tarvis on tõmmata ateistide organisatsiooni neid inimesi, kes on loobunud usust ning usulistest organisatsioonidest on lahkunud. Tarvis on neid õpetada, tõsta nende teadvuse taset. Teine tähtis ülesanne seisab selles, et tõsta agitatorite ja propagandistide endi taset. Igas raionis on vaja organiseerida lühiajalised kursused usuvastaste propagandistide ja agitatorite kvalifikatsiooni tõstmiseks või nende ettevalmistamiseks. Moskvas, näiteks, andsid kümnepäevased usuvastased kursused 13 raionis 800 inimest usuvastast aktiivi. Usuvastasele tööle on tarvis tõmmata õpetajaid, agronoome, arste, insenere ja tehnikuid.

Olemasolevad raamatukogud on vaja läbi vaadata ja uuendada. Praegu ilmub usuvastast kirjandust palju suuremal määral, kui alles üsna hiljuti. Raamatukogudes peab see kirjandus olema.

Praegusel ajal on peaasi see, et igas teatud paigas ühendada aktiivseid ateiste, — kolhoosis, külas, ettevõttes, asutuses, koolis; SAL organisatsioonid peavad tegema hulgalist tööd usklikkudega; ei tohi loota selle peale, et aeg töötab meie kasuks, vaid pidada aktiivset võitlust usu ja usuliste eelarvamiste äravõitmiseks.

Meie usuvastane propaganda on osa meie üldisest kommunistlikust propagandast ja agitatsioonist, Marxi-Engelsi-Lenini-Stalini õpetuse propagandast. Usuvastane propaganda ja agitatsioon ei tohi, ei või olla lahus neist ülesannetest, mida par-

MEIE KANDIDAADID

*Aleksei Nikolajevitsh Petrovski,
Liidu Nõukogu saadiku-kandidaat
Krasnogvardeiski valimis-ringkonnas,
Leningradis.*

tei ja nõukogude valitsus meie ette seavad. Meie võitlus usu vastu on võitlus sotsialismi uute suurte võitude eest.

J. Jaroslavski.

„Nõukogude võimu põhiolu seisab selles, et kogu riigivõimu, kogu riigiaparaadi alaliseks ja ainsaks aluseks on nimelt nende klasside, keda kapitalism rõhus, s. o. tööliste ja poolproletaarlaste (talupojad, kes võõrast tööd ei kurna ja kes alatasa müüvad ära kas või osa oma tööjõust) hulgaline organisatsioon. Just need hulgad, kes isegi kõige demokraatlikumates kodanlikes vabariikides, olles seaduse järgi üheõiguslikud, tegelikult tuhandete võtete ja konksudega kõrvaldati poliitilisest elust osavõtmisest ja demokraatlikkude õiguste ning vabaduste kasutamise, tõmmatakse nüüd alalisele ja tingimatule, ning seejuures otsustavale osavõtmisele riigi demokraatlikust juhtimisest“.

LENIN, teoste kogu, XXIV k. lhk. 13.

KAKSKÜMMEND AASTAT SUURT SOTSIALISTLIKKU OKTOOBRIREVOLUTSIOONI NSV LIIDUS

(Marxi-Engelsi-Lenini Instituudi teesidest Oktoobri 20-daks aastapäevaks)

26. Nõukogude võim, kes oli võitnud enamliku partei juhatusel, asus viibimata revolutsiooniliste ümberehitamiste programmi teostamisele. Proletariaadi diktatuur kiskus maa välja imperialistlikust sõjast, võttis mõisnikkudelt maa ja andis ta talurahvale, kuulutas välja kõikide rahvuste täieliku üheõigusluse, pani maksma tööliste kontrolli valmistuse üle, natsionaliseeris pangad, lahutas kiriku riigist ja kooli kirikust, andis naisterahvale ühesugused õigused meesterahvaga, ei jätnud kivi kivi peale seisuste põlises hoones.

Imperialistlikust sõjast väljapääsu eesmärgil pööras Nõukogude Venemaa demokraatliku rahu — ilma anneksioonideta ja kontributsioonideta rahu ettepanekuga kõikide sõdivate riikide poole. Vastuseks demokraatliku rahu ettepaneku peale tungis saksa imperialism, kasutades oma kolossaalset sõjalist üleolekut noore, alles nõrga Nõukogude vabariigi üle, meie maa piiridesse, nõudes miljardilisi kontributsioone ja tervete oblastite ärakiskumist selle vabariigi küljest.

Selleks, et revolutsiooni päästa saksa imperialismi poolt purukslõõmise eest, kõvendada proletariaadi diktatuuri ja edasi arendada üleilmset revolutsiooni, selleks et saada „hinge tagasitõmbe aega“ kodanluse täielikuks puruks lõõmiseks sisemaal ja Venemaa sotsialistlikuks ümberehitamiseks, tegi Nõukogude võim 1918. a. märtsis Brest-Litovskis sakslastega rahu kõige rängematel tingimustel. Võitluses rahu eest võitsid enamlased äraandja Trotski ja tema käsikute, „pahempoolsete“ kommunistide (Buharin, Radek, Pjätakov), ägeda vastupanu, kes oma äraandliku poliitikaga ja avantüüriga tõukasid vabariiki hukatusesse, andes ära üleilmse proletariaadi huvid ja halvendasid seega rahutingimusi.

Hingetagasitõmbe kätte võitnud, koondas Nõukogude võim kogu oma tähelepanu sotsialistliku ehitustöö peale, esile tõstes momendi otsustavad ülesanded, mis Lenini poolt üles seatud: arvestamine ja kontroll sotsialistliku majanduse organiseerimiseks, töövõljakuse tõstmine, sotsialistliku võitluse organiseerimine, Punaväe loomine.

27. Hingetagasitõmbe aeg osutus lühikeseks. Algas ägeda kodusõja ning välismaa vägede sõjalise interventsiooni aja-

järk (1918—1920. a. a.). Kindralite Krasnovi, Koltshaki, Denikini, Judenitshi, Vrangeli valgekaartlikud parved, keda toetasid Saksamaa, Jaapani, Inglismaa, Prantsusmaa, Poolamaa imperialistid, tungisid Nõukogude vabariigi kallale, püüdes kukutada Nõukogude võimu ja anda meie kodumaad väliskapitali orjusesse. Saksa imperialistid vallutasid Nõukogude Ukraina, hävitasid külasid, maha lastes tuhandeid töölisi ja talupoegi selleks, et muuta maad oma asumaaks. Jaapani imperialismi kiskjad vallutasid Kauge Ida, metsikult maha tappes töölisi ning talupoegi. Inglise ja prantsuse imperialistid okupeerisid Arhangelski, Odesa, Baku. Inglise-prantsuse imperialismi käsikud, tshehoslovakid ja Koltshak, võtsid ära Volgaäärse, Uraali, Siberi. Poola panid rüüstasid Valge-Venemaal ja Ukrainas, vallutasid Kiievi. Kindral Judenitsh tungis kaks korda Petrogradi alla. Denikin võttis oma alla maa lõunapoolse osa, ähvardades vabariigi südant — Moskvat.

Nõukogude maa muutus ümberpiiratud sõjaleeriks, mis ümbritsetud sõjalineid tulerõngaga. Suurest Sotsialistlikust revolutsioonist vaimustatud töölisel ja talupojad astusid kangelaslikult välja oma kodumaa kaitseks. Halvasti relvastatud, nälginud ning ilma jalanõudeta, kuid vaenlase poolt kardetud Punaväe polgud pidasid kolm aastat kõige pinevamat kodusõda. Lugematutes lahingutes löid nad puruks kõik meie kodumaa vaenlased ja kaitsesid teda mõisnikkude ja kapitalistide, välismaa interventide, rahvusvahelise imperialismi vastu. Välismaa interventide väed, mis esindasid 14 kapitalistlikku riiki, tõrjuti välja meie maa piiridest.

Lahinguväljadel võitluse käigus kujunesid välja ja kasvasid väejuhaid ning Punaväe komissarid. Enamlased — põrandaalused Klim Voroschilov ja Mihail Frunse said Punaväe väejuhtideks. Unustamatu kuuluse omandasid legendaarne Tshapajev ja Stshors, Blücher ja Budjonnoi, kümned, sajad ning tuhanded meie kodumaa kangelaslikke poegi.

Punaväe suurte võitude juhiks ja organisatoriks oli enamlaste partei eesotsas Leniniga, kes ise vahenditult juhatas riigi kaitset.

MEIE KANDIDAADID

„Meie võitude organisatoori suur au kuulub... meie maa eesrindlike tööliste suurele kollektiivile — Venemaa kommunistlikule parteile” (Stalin) *.

Iseäranis suur osa Punaväe ehitamises ja võitluses kuulub Stalinile. Tema oli kõige tähtsamate strateegiliste plaanide looja, kõige otsustavamate sõjaliste operatsioonide juhataja. Igale poole väerinnetele, kus otsustati sõja ja revolutsiooni saatus, saatis partei Stalini, ja tema saavutas lühikese ajaga võidu.

Kodusõja aastatel hävitati juurteni ära aadlike-mõisnike klass, natsionaliseeriti kogu transport ja kogu tööstus, anti esimene purustav hoop kulaklusele. Töölised, aidates kangelaslikku Punaväge, ehitasi tagalas ennastsalgavalt sotsialismi, kõvendasi riigikaitset, näidates üles majanduse lagunemise ja nälja rasketes tingimustes kommunistliku töö imekspanemise väärt eeskujuna („Kommunistlikud laupäevikud”).

Ägedas kodusõjas kõvenes ja karustus tööliste ning talupoegade võitlusliit, kujunes välja ning kasvas meie maa rahvaste suur sõprus. „Selle ajajärgu kestel Venemaa, minnes läbi tules ning tormist, kujunes välja maailma kõige suuremaks sotsialistlikuks riigiks” (Stalin) **.

28. Mitu aastat kestnud kodusõjast tuli Nõukogude võim välja võitjana. Nõukogude vabariik hoidis alal oma olemasolu ja iseseisvuse. Kuid pearaskused, sotsialistliku ökonomika ehitamise raskused olid alles ees. Imperialistliku sõja ning kodusõja poolt laastatud tehniliselt mahajäänud maa astus rahvamajanduse ülesehitamise rahulikule tööle ülemineku ajajärku (1921—1925. a. a.). Ta asus rahulikule ehitustööle parteivastaste rühmituste, eesotsas enamlaste verivaenlaste Trotski ja Buharini, marulikul vastupanul (diskussioon ametiühingute üle). Partei lõi puruks need rühmitused ning X kongressil 1921. aasta kevadel võtnud vastu raudse seaduse oma riidade ühtsuse kindlustamise üle, kuulutas välja ülemineku uuele majandusepoliitikale, mille loojaks ja vaimustajaks oli Lenin.

Uus majandusepoliitika, mis oli võitnud proletariaadi ainukene õige majandusepoliitika, kindlustas sotsialismi ülesehitamise. Lenini sõnad: „Neplikust Venemaast saab sotsialistlik Venemaa” said tõeks. Juba esi-

*Aleksander Aleksandrovitsh Baikov,
Liidu Nõukogu saadiku-kandidaat
Frunse valimis-ringkonnas, Leningradis*

mestel rahuliku ehitustöö aastatel saavutati nepi alusel põllumajanduse tõus, kerkis järsult sotsialistliku tööstuse erikaal ja juhtiv osa, tugevnesid rahvamajanduse sotsialistlikud komando-kõrgustikud. Kogu rahva jõudude ühendamise eesmärgil sotsialismi ehitamiseks ja riigikaitseks, meie kodumaa kõikide rahvaste igakülgeks arendamiseks, loodi Lenini ja Stalini ettepanekul 1922. a. Nõukogude rahvaste vabatahtlik riiklik ühendus — Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit (NSVL).

Rahvamajanduse ülesehitamise eest võitlemise ajal suri Lenin (21. jaanuaril 1924. aastal). Meie partei tõstis kõrgele ning viis edasi Lenini lipu.

Stalini juhatusel võitis partei ära kõik raskused, mis seotud rahvamajanduse ülesehitamise ülesannetega, kindlustas proletariaadi ja talurahva liidu, andis purustava hoobi trotskistidele ja sinovjevlastele, kes püüdsid nurja ajada sotsialistlikku ehitustööd ja lõi kõik maa industrialiseerimiseks vajalikud tingimused.

29. Saabus sotsialistliku industrialiseerimise, maa majandusliku rippumatuse eest võitlemise ajajärk (1926—1929. a. a.). Stalini poolt vaimustatud ja juhitud töörahva-

* I. Stalin „Oktoobrirevolutsioonist“, 1932. a. lhk. 60.

** I. Stalin. „Oktoobrirevolutsioonist“, 1932. a. lhk. 31.

*Aleksei Aleksandrovitsh Kusnetsov,
Liidu Nõukogu saadiku-kandidaat
Volhovi valimis-ringkonnas,
Leningradi oblastis*

hulgad sammusid kindlalt ja kiirelt edasi NSV Liidu mahajäänud agraarmaast eeslinna tööstusemaaks muutmise teed mööda. Riigi kapitalistlikud ollused koos üleilmse imperialismi kõige tagurlikumate, uue interventsiiooni ja kodusõja ettevalmistamise teele asunud esindajatega püüdsid sotsialistlikku industrialiseerimist nurja ajada. 1929. aastal saatis üleilmne imperialism NSV Liidu vastu hiina militaristid, jaapani imperialismi käsikud. NSV. Liit löi vaenlase tema enda territooriumil pihuks ja põrmuks.

Nõukogudevastaste jõudude agentuurina esines trotskistide-sinovjevlaste rühm, mille võitlus Lenini-Stalini partei vastu oli võitlus kapitalistliku restauratsiooni eest. Partei, eesotsas Staliniga, olles relvastatud sotsialismi eest võitlemise selge perspektiiviga, purustas fashistliku kontrrevolutsiooni leeri veerenud trotskistlik-sinovjevliku bloki.

Maa industrialiseerimine oli aluseks kogu

rahvamajanduse rekonstrueerimisele. Partei tõstis tööliste klassi aktiivsust ja organiseerumust, temas kui maa peremehe kinnitades oma jõu ja väarikuse tunnet. Partei avastas uued sotsialistliku kuhjumise allikad, kindlal käel kokkuhoidu teostades. Industrialiseerimise alusel arendas partei talurahva kooperaerimist, silmapilgukski silmast kaotamata ülesannet „ehitada sotsialismi üheskoos talurahvaga, tingimata üheskoos talurahvaga ja tingimata tööliste klassi juhtimisel (Stalin).“

Saavutanud esimesed suured võidud industrialiseerimise töös, kogunud vajalikud jõud ja abinõud, viisid enamlased maa vahenditult kogu rahvamajanduse sotsialistliku rekonstruktsiooni ülesannete ette, tervel väerinnal sotsialismi laialise pealetungi ettevalmistamise ja organiseerimise ülesannete ette. Päevakorda tulid uued kõige keerulisemad ülesanded: maa terve majanduse tehnilise aluse põhjalik ümberehitamine, põllumajanduse rekonstruktsioon, mis seotud kogu talumajanduse ja elu-olu laadi ümberehitamisega kolhooside alusel; uute tehniliste kaadrite loomine tööliste klassi inimestest. Need ülesanded lahendati klassivaenlase pöörasel vastupanekul.

Enamlaste partei juhtis hulkade loovat initsiatiivi, tõstis nende revolutsioonilist valvelolekut, koondas peatule parempoolsete allavandujate, kapitalismi restauraatorite vastu (Buharin, Rõkov, Tomski) ja kindlustas oma ridu. Enamlased tõstsid hulkade viha klassivaenlase vastu, mobiliseerides kümneid miljoneid enamlike loosungite alla. Esimese viisaastaku — sotsialismi alusmüüri ülesehitamise programmi — lipu all arenes kangelaslik ehitusetöö, võimsast valmistuslikust tõusust haaratud hulkade kangelaslik võitlus sotsialismi eest. Kiires tempos rajati ja kerkisid üksteise järgi üles hüiglatehased, raudteed, elektrijaamad, kaevandused, raudteed. Arenes revolutsiooniliste hulkade sõjakäik teaduse ja tehnika vallutamiseks.

Paljastanud „Schahta loo“ ja teised kontrrevolutsioonilised kahjurite organisatsioonid, andis proletaarne diktatuur hoop hoobi järgi kahjuritele — kulakute liitlastele, interventsiioonilise kodanluse käsikutele. Enamlaste partei parandas nõukogude aparaati, sellest bürokraate ja värvimuutnud vaenlasi välja pühkides. Ametiühingute aparaadist halastamatult välja rookides mä-

* I. Stalin. ÜK(e)P XIV konverentsi kokkuvõtetest, 1925. a. väljaanne, lhk. 25.

danust, purustades rutiini ja konservatiiv-
sust, tõstsid enamlased kõrgele sotsialist-
liku võistluse lipu.

Sotsialistlik linn hakkas uuel viisil aita-
ma küla: partei arendas võimsate traktori-
tehaste ehitamist, organiseeris terve suurte
teraviljasovhooside süsteemi, aitas laialil-
selt talurahvast kolhooside organiseeri-
misel.

1929. aasta oli „suure murrangu aasta”.
Oma poliitikaga saavutas partei talurahva-
hulkade ajaloolise pöörde sotsialismi poole.
„Keskmik läks kolhoosi” (Stalin). Sta-
lini ajaloolisel väljaastumisel agraar-
teadlaste-marksistide konverentsil (1929.
aastal 27. detsembril) kuulutas enamlaste
partei välja ülemineku kulakluse väljatõr-
jumise poliitikalt kulakluse kui klassi likvi-
deerimise poliitikalale lausakollektiviseeri-
mise alusel.

30. Maa jõudis põllumajanduse kollekti-
viseerimise eest võitlemise ajajärku
(1930—1934. a. a.). Lenini-Stalini partei
juhatusel lahendasid töölisel sotsialistliku
revolutsiooni kõige raskema ülesande —
sotsialistliku korra loomise külas. Tulid
kõige teravamad klassilahingud meie maa
viimase kapitalistliku klassiga. Kulak püü-
dis ajalooratast tagasi pöörata, tehes mee-
heitlikke katseid talurahva kolhoosidesse
minemise nurjaajamiseks. Partei andis
kulaklusele otsustava lahingu, juhtides
kehvikute-keskmikkude hulkade endi poolt
teostavat kulakluse likvideerimist, aida-
tes talurahval ehitada uut kolhoosielu.
Tormina tungisid enamlased talurahva
ellu, kindlal käel talurahva põlise üksik-
majapidamise elulaadi murdmise, talurah-
va kollektiviseerimise poole pööramise
määratusuuri raskusi ära võites. Enamlased
andsid purustava hoobi kulakluse agentuu-
rile — parempoolsetele kabuhirmu tegija-
tele, niisama ka „pahempoolsetele” partei-
lini moonutajatele, kes proletariaadi ja ta-
lurahva liitu lõhkuda püüdsid.

Esimese viisaastaku nelja aastaga täit-
mise tagajärjel muutus NSV Liit võimsaks
tööstusemaaks, maailma kõige suurema sot-
sialistliku põllumajanduse maaks. Kadus
tööpuudus. Vaesus on külas jäädavalt hä-
vitatud. Küsimus „kumb-kumma” on nüi
külas kui linnas lõpulikult (ja tagasipööra-
matult lahendatud sotsialismi kasuks. Ma-
hajäänud maa, kes oma mahajäänumuse
pärast korduvalt lüüa sai, on muutunud
võimsaks esimese järgu tehnikaga varusta-
tud sotsialistlikuks suurriigiks.

Teises viisaastakus asus maa kapitalist-
likkude olluste ja klasside (jäänuste) lõpuli-
kule likvideerimisele üldse. Real aladel te-

*Ivan Ivanovitsh Kopets,
Liidu Nõukogu saadiku-kandidaat
Novgorodi valimis-ringkonnas,
Leningradi oblastis*

ravnas järsult klassivaenlase vastupanu. Te-
ma võitluse taktika ja vormid muutusid.
Kulak püüdis laostada kolhoose seestpoolt.
Trotskistlikud-sinovjevlikud ja buhaarinli-
kud-rõkovlikud jätsid löid oma põranda-
alused terroristlikud salakuulamise ja kah-
justamise keskkohad, mis tegutsesid välis-
maa fashistlikkude luureasutuste üles-
andel.

Enamlaste partei suurendab oma revo-
lutsioonilist valvelolekut, viib läbi oma ri-
dade puhastamise, kõvendab tööliste klassi
võitlusvõimet. Asutanud MTJ ja sovhooside
poliitosakonnad, kihutasid enamlased kol-
hoosidest kulaklikud-kahjurlikud ollused
välja. Muutnud kolhoosid enamlikeks,
viis partei kolhoosnikkude hulga jõuka
elu avarale teele. Löödud on kulaku vii-
mane suur trump, kokku varisenud on im-
perialistide lootus: kolhoosikord on võit-
nud.

31. Nõukogude Liit astus sotsialistliku
ühiskonna ehitamise lõpuleviimise ja uue

MEIE KANDIDAADID

*Aleksei Nikolajevitsh Tolstoi,
Liidu Nõukogu saadiku-kandidaat
Staraja-Russa valimis-ringkonnas,
Leningradi oblastis*

põhiseaduse elluviimise eest võitlemise aja-
järku (1935—1937. a.).

NSV Liit sai tööstusetoodangu poolest Euroopas esimeseks ja maailmas teiseks maaks. Maailmas ennenägematut põlki kujutab meie maa põllumajandus, kus on sadjad tuhanded traktorid ja kümned tuhanded kombainid sotsialistlikkudel põldudel, kindlustades võidu võitluses 7—8 miljardi puuda vilja eest. Rahvahulkade aineiline heaolu tase on tõstetud määratu kõrgele. Miljonid töötajad vallutavad kultuuri, teadust ja eesrindlikku tehnikat.

Nõukogude Liit on muutunud üldise kirjaoskuse maaks. Vägevast tõusu elavad üle rahvuslikud vabariigid ja oblastid, likvideerides majanduslikku ja kultuurilist mahajäämist. Eredalt on puhkenud õitsele NSV Liidu rahvaste vormilt rahvuslik ja sisult sotsialistlik kultuur. Kindel ja kõikumata on rahvaste sõprus. On üles kasvanud ja kasvavad tuhanded ja tuhanded talendid töö, teaduse ja kultuuri kõigil aladel. On

sündinud ja üles kasvanud uus, õnnelikkude inimeste põlv, kes ei tea, mis on kapitalistliku sunnitöö ja inimese rõhumise koleused. Kasvab ja laieneb stahaanovlik liikumine. Teraselt seisab nõukogude maa piiride kaitsel võitmatu Punavägi. NSV Liidu rahvaste maailma-ajaloolised võidud on üles kirjutatud Suurde Staalinlikku Konstitutsiooni — võitnud sotsialismi Konstitutsiooni. Nõukogude Konstitutsioon on meie maa töölisklassi ja talurahva kogu möödunud kangelasliku võitluse tulemus, rahvusvahelise proletariaadi programm ja lipp, relv võitluseks fashismi vastu.

Uhkelt ja vankumatult kerkib Nõukogude Liit kapitalistliku kurnamise ja imperialistliku rüüstamise ilma keskel võitmatu kindlusena, olles valmis igale vaenlasele vastulööki andma. Fashistlikud kiskjad valmistavad ette uut üleilmset rahvaste tapatalgut, juba praegu rõhudes Abessiiniat, verega üle ujutades kangelasliku Hispaania põldusid, piinates ja vaevates suurt hiina rahvast.

Fashismi vastas, mis endaga kaasa toob sõda, nälga, metsistumist ja barbaarsust, seisab Nõukogude Liit — rahu kants, kogu eesrindliku ja progressiivse inimsoo lootus, üleilmse proletariaadi löökbrigaad.

NSV Liidus võitnud sotsialism toob maailmale tõeliku vabaduse ja rahvaste üheõiguse, kultuuri kõige suurema õitsengu, valmistamisjõudude ennenägematu arengu, inimsoo ajaloos enneolematu rahvaste ainelise heaolu, nende miljonite inimeste õnne, lõbu ja rõõmu, kellede osaks kapitalistlikus korras oli puudus, nälg, meeleheide ja hukkumine.

Õigustatud uhkusetundega vaatavad Nõukogude Liidu rahvad tagasi ärakäidud kahekümneaastase võitluse ja võitude tee peale.

„Meeldiv ja rõõmustav on teada, mille eest meie inimesed heitlesid ja kuidas nad maailma-ajaloolise võidu saavutasid. Meeldiv ja rõõmustav on teada, et veri, mida meie inimesed rohkesti on valanud, ei ole asjata kaotsi läinud, et ta oma tulemused andis. See relvastab vaumliselt meie töölisklassi, meie talurahvast, meie töötavat haritlaskonda. See viib edasi ja tõstab õigustatud uhkusetunnet. See kinnitab usku oma jõudesse ja mobiliseerib uuele võitlusele kommunismi uute võitude kättevõitmiseks” *.

* J. Stalin. NSV Liidu Konstitutsiooni projektist. Aruanne Nõukogude VIII erakorralisel üleliidulisel kongressil 25. novembril 1936. a., lhk. 45.

Juurime välja rahva vaenlased — trotskistlik-buhaarinlikud salakuulajad ja kahjustajad, välismaa fashistlike luurete palgalised! Surm kodumaa äraandjatele!

NÕUKOGUDE LIIT JA KAPITALISTLIKKUDE MAADE TÖÖLISTEKLASS

I

MILJONID töötajad kogu maailmas, kõik need, kes võitlevad kapitalistliku rõõvimise, fashistliku barbaarsuse ja imperialistlike sõdade vastu, võtavad otsatu rõõmu ja vaimustusega vastu Suure sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 20-dat aastapäeva. Kõik ausad demokraatia, progressi ja rahu poolehoidjad, kõige paremad teaduse, kultuuri ja kunsti tegelased kõigil maal, tervitavad maailma esimese sotsialistliku riigi olemasolu kahekümnendat aastapäeva, kui sündmust, mil on ülemaailmne ajalooline tähtsus.

Inimsoo ajaloos pole teist sündmust, millel oleks niisugune määratusuur mõju kogu ühiskondliku arengu peale, kogu maailma rahvaste saatuse peale, nagu Suure sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võidul. Pole olnud ega võinudki olla niisugust riiki, nagu NSVL, mida miljonid inimesed kõigis maailmanurkades, vaatamata rahvusliku ja rassilise erinevuse peale, armastavad nagu oma kallist isamaad ja tunnevad endid, oma elu, oma saatust ning lootusi olevat temaga lahutamata seotud.

Kodanliste revolutsioonide tagajärjel võitis kapitalism feodaalkorra ära ning saavutas valitseva seisukoha. Ta haaras oma majandusesüsteemi hõlma kogu maailma, kõrvaldas feodaalse partikularismi ja lõi suured rahvuslikud riigid. Kuid kapitalism ainult asendas ühe kurnamisevormi teisega, ühed klassilised antagonismid teisega; ta ei suutnud rahvaid ühendada rahulikuks koostööks, vaid vastuoksa, süendas kuristikku nende vahel, luues uusi rahvusvahelisi vastuolusid ja purustavate maadehaaramis-sõdade uusi põhjusi.

Suure sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni tagajärjel on maakera ühel kuuendikul sotsialism saanud võidu kapitalismi üle. Määratusuurel maaalal, mis võtab oma alla

poole Euroopat ja Aasiat, maailma kesk-kohas, on üles kasvanud vägev sotsialistlik riik, mis põhjendab selle peale, et on ära hävitatud inimese kurnamine inimese poolt, et rahvaste vahel on vennalik liit, mis näitab kogu inimkonnale teed kapitalismi orjaikkest vabanemisele, kogu maailma rahvaste ühendamisele kõige suuremaks vabade ja õnnelikkude töötajate sõprusliiduks.

Kakskümmend aastat kestnud karmi võitlusega, kusjuures purukslöödud kurnajateklassid riigi sees ja kontrrevolutsiooniline interventatsioon väljast avaldasid pöörast vastupanu, vaenuliku kapitalistliku ümbritsuse tingimustes on NSVL töörahvas kuulsa enamlastepartei juhatusel, eesotsas töötava inimsoo geniaalsete juhtidega — Leniniga ja Staliniga, muutnud mahajäänud, vaese maa — eesrindlikuks, vägevaks sotsialistlikuks riigiks. Sotsialistliku ehitusetöö hüiglasaavutusi, tööstuse määratusuurt kasvu ja kollektiviseeritud põllumajanduse rekordseid viljasaake ei saa nüüd enam keegi eitada.

Sest on ju fakt see, et NSV Liidus on teostatud majandusliku arengu nii kiire tõus, mida kapitalistlik ühiskond kunagi pole näinud.

Kapitalistlikus korras igalpool, kus kasvab väheste rikkus, suureneb teisel pool miljonite töötajate vaesus ja viletsus: tõusuajajärkudele järgnevad paratamata rängad kriisid, mis purustavad valmistamisjõude ning töid tööpuudust, nälga ja viletsust. Sotsialistlik süsteem aga ei tunne kriise, ei tunne tööpuudust ega viletsust.

Vastuvaidlematud tõsiasi, annavad kujukalt tunnistust sotsialistliku süsteemi paremusest võrreldes kapitalistliku süsteemiga mitte üksnes ökonoomika alal, vaid ka eluolu ja kultuuri, teaduse ja kunsti alal, rahvastevaheliste vahekordade alal. Ainult kapitalismi äraostetud apoloogidid võivad sellele paremusele vastu vaielda.

MEIE KANDIDAADID

Anatoli Feodorovitsh Selesnov,
Liidu Nõukogu saadiku-kandidaat
Sverdlovi valimis-ringkonnas,
Leningradis

Ainult lootusetud kretiinid, kes endid tihtilugu nimetavad sotsialistideks, ja poliitilised petturid, kes moonutavad marksismi, julgevad veel tõendada, et töölisteklass ei suutvat võtta oma peale ajaloolist vastutust oma rahva saatuse juhtimise eest ja rahvamajanduse organiseerimise eest. Nad ei väsi väitmast, et riiklikkudes ja majanduslikkudes asjades „vilumatu” proletariaat ei suutvat läbi saada ilma neis asjus „vilunud” kodanluseta.

Nõukogude Liidu kahekümne aasta pikkune olemasolu kinnitab hiilgavalt seltsimees Stalini sõnu, mis öeldud 1927. a. Oktoobrirevolutsiooni kümnenda aastapäeva puhul:

„Sotsialismi kahtlematud edusammud NSV Liidus ehitusetöö väerinnal on kujukalt näidanud, et proletariaat *suudab* edukalt juhtida maad *ilma* kodanluseta ja kodanluse *vastu*, et ta *suudab* edukalt ehitada tööstust *ilma* kodanluseta ja kodanluse *vastu*, et ta *suudab* edukalt kogu

rahvamajandust juhtida *ilma* kodanluseta ja kodanluse *vastu*, et ta *suudab* edukalt sotsialismi ehitada kapitalistlikust ümbritsusest hoolimata”.*

Selles on Suure sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni üks kõige tähtsamatest põhimõttelistest õppetundidest kapitalistlikkude maade töölisteklassi jaoks, õppetund, mida iseäranis peab alla kriipsutama XX aasta-päeval.

II

Palju on teinud kapitalistlikkude maade proletariaat inimsoo ajaloos esimese proletarse revolutsiooni toetamiseks. Ilma selle toetuseta oleksid nõukogude töölised ja talupojad veel rohkem valanud oma verd ja toonud veel suuremaid ohvreid sotsialistliku revolutsiooni kaitsmisel. Kuid süiski, peab otsekohe ütleva, et kapitalistlikkude maade töölisteklassil ei läinud korda täita lõpuni oma kohust ei esimese sotsialistliku revolutsiooni suhtes, ega iseenda vabastuse suhtes. Ta ei jäänud ise mitte ainult kapitali võimu alla, ega langenud Itaalias ja Saksamaal fashismi barbaarsesse orjusesse, vaid aitas tahtmatult kaasa rahvusvahelise proletariaadi eelsalga raskuste, puuduste, kannatuste ja ohvrite suurendamisele.

Kuid kuidas näeks maailm välja, kui pärast sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni, 1918—1920. aastatel, Saksamaa, Austria-Ungari ja Itaalia proletariaat poleks jäänud oma revolutsioonilises tõusus poolele teele peatuma? Kuidas näeks maailm välja, kui saksa ja austria revolutsioonid 1918. a. oleksid viidud lõpuni ja revolutsiooni võidu tagajärjel oleks Euroopa keskkohas, kõrgelearenenud tööstusemaadel, pandud maksma proletariaadi diktatuur? Lääne-Euroopa proletariaadi revolutsiooniline blokk Nõukogude Liidu töölisteklassiga poleks mitte ainult sajakordselt kergendanud kontrrevolutsioonilise interventsiooni ja kodusõja likvideerimist, vaid oleks ka võrratult kiirendanud sotsialismi ehitamist Nõukogude maal. Siis poleks olnud fashistlikku diktatuuri ei Itaalias, ei Saksamaal, ei Austrias, ega teistel maadel. Siis poleks olnud fashismi pealetungimist töölisteklassile ja demokraatlikkudele rahvas-tele. Siis poleks olnud hispaania ja hiina rahvaste praeguseid raskeid katsumisi. Inimsugu ei ähvardaks praegu uue üleilmse tapatalgu kurjakuuluvat hädaoht.

* J. Stalin, Leninismi küsimused, lhk. 204—205. Venekeelne v. a.

Sel ajajärgul, kui Venemaa töölised ja talupojad kukutasid mõisnikkude ja kapitalistide võimu, olid Kesk-Euroopas olemas kõik vajalikud objektiivsed tingimused selleks, et Euroopa proletariaat ja kõigepealt Saksamaa proletariaat oleks läinud nõukogude tööliste ja talupoegade teed mööda. Kuid see ei sündinud. See ei sündinud peasjalikult sellepärast, et siis oli proletariaadi hulgaliste organisatsioonide juhtimisel otsustav sõna sotsiaaldemokraatlikude parteide juhtidel, kes juba sõja algusest saadik olid koalitsioonis oma imperialistliku kodanlusega.

Püüdes iga hinna eest säilitada kodanlike ühiskonna vankumalõõnud alustugesid, kasutasid nad laialt ära *sotsiaaldemokraatismi, reformismi* ideoloogia ja poliitika mõju selleks, et petta tööliste klassi enamus, veendes teda selles, et töölisi ei vii sotsialismile mitte revolutsiooni edasine areng, vaid ta kiire likvideerimine. Sellega, et nad *koaleerusid kodanlusega, lõhestasid* nad töolisteliikumise, isoleerisid ta talurahvast ja linnaelanikkude väikekodanlastest kihtidest ning aitasid seega kodanlusel koondada oma jõude ja asuda pealetungile revolutsiooniliste tööliste ja talupoegade vastu. Sel ajal hulgaliste töölisteorganisatsioonide eesotsas asunud poliitilised argpüksid ja proletariaadi petjad hirmutasid töölisi ohvritega, kannatustega, majandusliku lagunemisega. Nad püüdsid töölisi uskuma panna, et sotsialismile ei vii mitte *enamluse* tee, mitte Marxi ja Engelsi õpetuse tegelik revolutsiooniline tarvitamine, mitte proletaarne revolutsioon ja proletariaadi diktatuur, vaid *sotsiaaldemokraatismi* tee — kodanlusega koaleerumise tee ning kodanlike korra säilitamine tagavad rahuliku ja valuta ülemineku sotsialismile.

Nüüd on kahekümne aasta tulemus näha. Kes eitab seda, et need ohvrid ja kannatused, mida kandsid, näiteks, Saksamaa tööliste klass ja töörahva hulgad kogu pealesõjaaegse ajastu ja, iseäranis, fashistliku diktatuuri metsiku reshiimi kestel, on tuhatkorda suuremad, kui kõik võimalikud ohvrid ja kannatused, mida oleks nõudnud proletaarne revolutsiooni võit 1918. a.? Lubatud rahuliku ja valuta ülemineku asemel sotsialismile, tasandas sotsiaaldemokratism kogu oma kapituleeriva ja lõhestava poliitikaga teed fashismi võidule.

Ilma Turotti ja d'Aragona sotsiaaldemokratismita poleks Itaalias olnud võimalik *Mussolini fashismi* võit. *Ilma Eberti ja Noske sotsiaaldemokratismita* poleks Saksamaal olnud võimalik *Hitleri fashismi*

Ivan Mihailovitsh Gubkin,
Liidu Nõukogu saadiku-kandidaat
Baku-Kirovi valimis-ringkonnas,
Bakus]

võit. *Ilma Renneri ja Baueri sotsiaaldemokratismita* poleks Austrias olnud võimalik *Schuschniggi* fashismi võit. Seda tõde ei saa nüüd enam mitte millalgi unustada. Ümberlukkamatult kinnitavad seda tõde ka Euroopa pealesõjaaegse poliitilise ajaloos rohked juba tuntud tokumendid.

Ennenägemata suure revolutsioonilise kriisi tingimustes imperialistliku sõja lõpul lõhestasid reaktioonilised sotsiaaldemokraatlikud juhid tööliste klassi, võtsid temalt ära ideoloogilised ja poliitilised relvad, takistasid valmivate proletaarsete revolutsioonide arenemist, päätsid kapitalismi valitsuse ja viisid töörahva seega fashismi hoopide alla. Selsamal ajal *enamlus*, tõelik marksism, aga ühendas tööliste klassi, lõi tööliste ja talupoegade kaljukindla liidu, hävitas ära kapitalismi, kindlustas sotsialistliku revolutsiooni võidu ning saavutas sotsialistliku ühiskonna ülesehitamise maa-keraga ühel kuuendikul.

MEIE KANDIDAADID

*Vassili Dmitrievitsh Bogdanov,
Liidu Nõukogu saadiku-kandidaat
Krasnogvardeiski valimis-ringkonnas,
Leningradi oblastis*

Ja tuhat korda oli õigus seltsimees Stalinil, kui ta kümme aastat tagasi kirjutas: „Võimata on kapitalismile lõppu teha, ilma et ei teeks lõppu sotsiaaldemokratis-
mide töölisteliikumises“.*

Selles seisab teine kõige tähtsam põhi-
mõtteline õppetund kapitalistlikkude maa-
de proletariaadi jaoks seoses Suure sotsia-
listliku Oktoobrirevolutsiooni 20-da aasta-
päevaga.

III

Kahekümne aasta jooksul on töörahva-
hulgad kapitalistlikkudel maadel, iseäranis
ülemise majandusekrüüsi ajal, palju läbi-
elanud, paljudest kannatustest läbi käinud
ja oma kibedate kogemuste najal paljugi
õppinud. Üheltpoolt sotsialismi lõpulik ja

* J. Stalin. Leninismi küsimused, lhk, 209. Ve-
nekeelne v. a.

jäädav võit NSV Liidus ja teiselt poolt
ajutise kaotuste, mis tabasid tööliste-
klassi võitluses fashismi vastu, iseäranis
Saksamaal, õppetunnid lõhkusid sotsiaal-
demokratismi endist mõju mitte ainult töö-
listeklassi hulgas, vaid ka sotsialistlikkude
parteide endi ridades ja nende poliitilise
juhtimise all olevates ametiühingutes. Sot-
siaaldemokraatlikus leeris alanud *reformis-
mi* seisukohtadelt lahkumise, kodanlusega
klassilise koostöö poliitikat loobumise
protsess ja üleminek kommunistlikkude
parteidega ühise fashismivastase võitluse
seisukohtadele, töölisteklassi tegevuseüh-
tuse ja fashismivastase rahvaväerinna
seisukohtadele. See protsess on juba leid-
nud ereda väljenduse ühise väerinna loo-
mises kommunistide ja sotsialistide vahel
Prantsusmaal, Hispaanias ja Itaalias ning
osaliselt real teistel maadel.

Selle protsessi edasist arengut kergendab
ja kiirendab kogu viimaste aastate sünd-
muste käik, mis töölisteklassi ees käskivalt
üles seab *kõige tähtsama löökülesande* —
iga hinna eest sulgeda tee fashismile ko-
danlis-demokraatlikkudel maadel, kukuta-
da fashism seal, kus ta võimul on, kaits-
ta üleüldist rahu fashistlikkude sõjasüti-
tate eest. Seda sotsiaaldemokratismit loo-
bumise protsessi kiirendab Kommunistliku
Internatsionaali VII kongressi põhiseadete
õige tarvitamine kommunistlikkude partei-
de poolt.

Rahvaväerinna liikumise arengu tagajär-
jel, kommunismi kasvava mõju tagajärjel
töölisteliikumise ridades saab kahtlemata
suurenema nende sotsialistlikkude parteide
ja organisatsioonide arv, kes lahti ütlevad
pankrottijäänud sotsiaaldemokratismit,
kes üheskoos kommunistlikkude parteidega
peavad võitlust ühise klassivaenlase vastu
ning lähevad kommunistidega proletariaadi
ühtseks hulqaliseks parteiks ühinemisele.
Niisugune ühinemine on juba sündinud
Kataloonia sotsialistide ja kommunistide
vahel. Teda valmistavad ühiselt ette sotsia-
listlik ja kommunistlik partei Hispaanias.
Selle ühinemise vajalikud eeldused valmi-
vad ka Prantsusmaal kommunistide ja sot-
sialistide ühise töö tagajärjel ametiühin-
gute ühises konföderatsioonis ja nende
ühise võitluse tagajärjel fashismivastase
rahvaväerinna ridades. Uus pakt itaalia
kommunistide ja sotsialistide vahel kõven-
dab veel enam nende vennalike suhteid
ja sidemeid nende ühises võitluses Musso-
lini fashistliku diktatuuri vastu. Vastasti-
kune arusaamine ja lähenemine kommu-
nistide ja sotsialistide vahel kasvab ka
Saksamaal võitluses Hitleri fashistliku

diktatuuri vastu, hoolimata kõigist sotsiaaldemokraatliku partei välismaal asuva keskkoha kõvakoluliste juhtide riugastest ja intrüügidest.

Võib kindlalt öelda, et Suure sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni XX-ks aastapäevaks jõuab kapitalistlikkude maade töölisklass *üsna lähedale* üleilmse tööliste liikumise *lõhe*, mis on välja kutsutud sotsiaaldemokratismi poolt, *likvideerimisele*. Mõistagi, et selle likvideerimise teel on palju ideoloogilise, poliitilise ja organisatsioonilise iseloomuga raskusi ning tõkkeid. On raskusi, mis on seotud üksikute maade töölisteliikumise ajaloo ja traditsioonide endiga, ja neid raskusi pole kerge kõrvaldada. Kuid kõige tähtsam on see, et kapitalistlikkude maade valitsevad klassid, kes üliväga on huvitatud töölisteliikumise jõude killustamisest, teevad ja saavad teema kõik mis võimalik, et mitte lasta maksuma panna töölisteliikumise ühtsust. Nende meelega kulutavad Sotsialistliku internatsionaali reaktioonilised juhid pööraselt energiat selleks, et panna ajaloo ratast liikuma tagurpidi. Isegi hirmsa saksa-italia interventsiooni puhul Hispaanias ja jaapani fashistliku sõjaväelise kliike metsiku kallale tungi puhul Hiinale ning uue imperialistliku maailmasõja erakordselt suureks kasvanud hädaohu puhul ajavad need juhid nurja iga katse organiseerida rahvusvaheliste töölisteorganisatsioonide ühist võitlust hispaania ja hiina rahvaste kaitseks, rahu kaitseks.

Kuid fashismi- ja sõjavastase võitluse ühtsuse loomise teel pole niisuguseid raskusi ja tõkkeid, mida töölisteklass ei võiks ära võita, kui ta on kindlalt otsustanud oma jõude ühendada ning täita oma ajaloolist missiooni.

Sotsialismi maa, rahvusvahelise proletariaadi võitluse võimsa kantsi, rahu, vabaduse ja progressi kantsi olemasolu on *üleilmse töölisteliikumise lõhe likvideerimise kõige suuremaks teguriks*. Oma eeskujuga, oma kangelasliku tööga, oma stahaanovliku liikumisega, oma truudusega sotsialistlikule kodumaale, oma halastamatu võitlusega rahvaenlaste, trotskistlik-buhaarilikkude spioonide, diversantide, fashismi agentide vastu avaldab Nõukogude töörahvas määratusuurt mõju üleilmse töölisteliikumise lõhestatud jõudude ühendamise peale. Alatasa kasvab kapitalistliku maailma töörahva sümpaatia ja armastus Nõukogude Liidu — võitnud sotsialismi maa vastu. Ja see tõsiasi on mõjuvamaks vastukihvtiks sellele lõhkimisetele, mida teevad töölisteklassi rida-

Jekaterina Pavlovna Kortshagina-Aleksandrovsaja,

*Liidu Nõukogu saadiku-kandidaat
Dsershinski valimis-ringkonnas,
Leningradis*

des klassivaenlase avalikud ja maskeeritud agendid.

Võitnud sotsialismi maa, kes mängib nii silmapaistvat osa rahvusvahelise proletariaadi ühendamises, koondab veel kindlamalt NSV Liidu ümber kõiki tõsisemaid tööliste asja poole hoidjaid. Praeguses rahvusvahelises olukorras ei ole ega või olla teist, *õigemad kriteeriumi*, kui Nõukogude Liidusse *suhtumine*, selle äramääramiseks, kes on töölisteklassiasja ning sotsialismi sõber ja kes on *vaenlane*, kes on demokraatia ja rahu *poolehoidja* ja kes on *vastane*. Iga töölisteliikumise tegelase, iga töölistepartei ja töörahva organisatsiooni, iga demokraadi otsekohesuse ja aususe *proovikiviks* kapitalistlikkudel maadel on nende *suhtumine* suuresse sotsialismi maasse. Ei saa tegelikult võidelda fashismi vastu, kui sa

igateviisi ei aita kõvendada selle võitluse *kõige tähtsamat kantsi* — Nõukogude Liitu. Ei saa tõsiselt võidelda uue üleilmse tapatalgu fashistlikkude õhutajate vastu, kui ei toetata kaljukindlalt Nõukogude Liitu, seda rahvusvahelise rahu alalhoidmise *kõige tähtsamat tegurit*. Ei saa tegelikult võidelda sotsialismi eest omal maal, kui ei astuta välja selle nõukogude riigi vaenlaste vastu, kus seda sotsialismi teostatatakse töörahva kangelaslikkude jõupingutustega. See pole NSV Liidu *tõelik sõber*, kes ei mõista hukka ta vaenlasi — trotskistlik-buhaarinlikke fashismi agente. *Ajalooliseks veelahkmeks* üheltpoolt fashismi, sõja ja kapitalismi jõudude ning

teiselt poolt rahu, demokraatia ja sotsialismi jõudude vahel saab tegelikult *suhumine* Nõukogude Liidusse, ja mitte vormalne suhtumine nõukogude võimusse ning sotsialismisse üleüldse, vaid *suhumine* juba 20 aastat realselt olemasolevasse Nõukogude Liidusse, ta väsimatu võitlusega vaenlaste vastu, ta tööliste klassi diktaatoriga ja staalinliku Konstitutsiooniga, Lenini-Stalini partei juhtiva osaga.

Selles seisab kolmas *kõige tähtsam põhimõtteline õppetund* kapitalistlikkude maa-de proletariaadi jaoks seoses Suure sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 20-da aastapäevaga.

G. Dimitrov.

Elagu Üleliiduline kommunistlik enamlaste partei — NSV Liidu töörahva eelvõesalk!

Elagu Marxi-Engelsi-Lenini suur, võitmatu lipp! Elagu leninism!

Dershinski platsi ja Malo-Tsherkasski põikaulitsa nurgal Moskvas avati hiljuti automaatne suupistete restoraan.
(Sojusfoto)

KUIDAS VANASTI VALITI

(Mälestusi tsaari duumavalimistest)

Tsensuse jahil

ENAMLASTEPARTEI esimestest duumavalimistest, nagu teada, osa ei võtnud — boikoteeris neid. Eestis oleks osavõtmine üldse küsitav olnud sellegi pärast, et valimiste eeltööde ja valimiste eneste ajal maal karistusesalgad tapsid, põletasid ja röövistasid. Liikuda võisid siis ju ainult igati riigitruud ollused.

Pikka iga esimesel duumal ei olnud, ja teise duuma valimiste eeltööd algasid juba 1906. aasta sügisest-suvel. Tallinnamaa kohta tuli 3 saadikut valida. Kodanlased olid, muidugi, kohe platsis, ja esimestena — Tartust eduerakonna („Postimehe” — Tõnissoni erakonna) mehed oma kandidaatidega. Tallinna kodanlusele polnud aga Tartu kandidaadid meeltemööda, see ajas kodanluse omavahel riidu. Maal ei olnud neist ühel, ega teisel suurt poolehoidu. Seda kasutas sotsiaaldemokraatia: Tallinna enamlasteorganisatsiooni eestvõtetel kutsuti 1906. a. sügisel Saue sotsiaaldem. maaorganisatsioonide saadikute nõupidamine kokku. Neid organisatsioone oli veel terve rida järele jäänud — karistusevaldade verepulmadest hoolimata.

Nõupidamisel jõuti otsusele, et vaja on talurahva poolt tingimata üks kandidaat läbi viia, ja kui mitte sotsdem. partei liiget ei leidu, keda maalt võiks üles seada, siis vähemalt poolehoidja tuleb otsida. Niisugune leitiigi — väikemaapidaja Mart Murteni isikus, kes duumas tõesti kogu aeg enamlastega käsikäes käis, kuigi parteisse ei astunud.

Töölistel oli vähemalt niisamuti õigus oma esindaja saatmiseks. Tallinna enamlastekomitee seadis selleks nende ridade kirjutaja kandidatuuri üles. Kuid mul ei olnud Tallinnamaal valimise õigust, olgugi, et siin olin elanud. Sain passi Liivimaalt, vallast; seal võisin valida. Mis teha? Tuli hakata valimisõigust — tsensust — muretsema. Kodanlastel oli selleks mitmesuguseid teid. Näiteks võis linnas valimisõiguse saada kui mõne maja pärijate volinik. Kodanlised haritlased kasutasidki seda õigust ohtrasti, juba 1904. aasta linnavalimistel. Kõik need Pätsid, Pungad, Teemandid, Lenderid jne läksid „volinikudena” linnavolikogusse. Kuid ega tööliste esindajale neid volitusi antud!

Niisamuti andis varandusliku tsensuse ka volitusekiri talu peale. Kuid ka seesugust oli raske leida. Partei ringkondades teati, et kusagil Rapla pool niisugune pärijate talu leiduvat, mille omanikud sotsiaaldemokraatide poole hoidvat. Sõitsimegi sinna. Kuid mingisugustel vormilikkudel põhjustel ei saanud sellestki asja.

Viimaks leiti lahendus lähemalt. Tallinna külje all, Nehatu vallas oli rida pisikesi kohakesi, vist linna obrokikohad, millel aga talu õigused olid. Üks seesuguse pisikoha pidaja oli valmis oma „talud” ära müüma. Oli enamlaste poolehoidja. Tallinna linnakomitee haaras sellest kinni: läksime notaariuse juurde ja hakkasime asja korraldama. Mõni aeg hiljem oligi asi joones, ja mina 1½-tiinulise talukoha peremees Nehatus! Kuid — oli juba hilja — valijate nimekirjad olid kokku seatud, kinnitatud, tähtaeg möödunud, ja värske peremees — ikkagi ilma õigusega. . . Liivimaal polnud aga mingit lootust läbi minna. Vallas oli maatameeste toetus igatahes kindel, aga need valisid ju ainult künnikkude kaudu; ja kuigi vallas ehk oleks läbi pääsenud, kreisivalimistel oli juba peremeeste müür ees, ja kubermanguvalimistele poleks ulatanudki. Olid ju valimised mitmejärgulised, s. o. käisid läbi mitme sõela.

Nii jäingi Tallinnamaal hääleõigusega. Tallinna enamlastekomitee oli vaheajal Dviigateli töölise Paul Pärna — enamlaste — kandidaadiks üles seadnud, minu „tsensus” jäeti tagavaraks: nimelt selgus, et Tallinnamaal valimistel õige palju võltsimisi ja vigu oli tehtud, duumale anti rida kaebtusi, nõuti ümbervalimisi ja loodeti, et need tulevad. Siis oleks minu „tsensus” hinna ette läinud. Asi võetigi arutusele, kuid — duuma eluiga kestis ainult kolm ja pool kuud, ja enne kui Eestimaa valimiste asi lahendatud sai, oli duuma laiali aetud. Minul tuli peale lühikest vangisistumist — lühikest sellepärast, et „puhta” võõra passiga sandarmite küüsi sattusin (Peterburis — 1907. a. suvel) ja sellepärast ruttu pääsesin — põranda alla pugeda, „talud” jäi taskusse, ja alles 1917. a. suvel, kui välismaalt Tallinnasse tagasi tuln, sai talupidaja vormilikkultki jälle oma talu õigused tagasi.

Nii lõppes mul tsaariaegse duuma tsen-

susejaht, ilma et mingit tagajärge oleks andnud. Juba esimeste duumade ajal oli tsaariseadus soovimata olluste eemalehoidmiseks hulga traattõkkeid üles seadnud; peale 2. duuma laialiajamist ehitati nende asemele koguni kivimüürid — Stolõpini kurikuulsa „3. juuni seadus” näol. Sinna juba ei ulatanud tsensustegagi ligi. . . Oma valimisõigust vallas kasutasin siiski, kuid sellest alamal.

Valimiste agitatsioonil

Nagu nimetasin, algas kodanlaste valimisteagitatsioon Tallinnas juba 1906. a. sügisepoole suvet, kuigi valimised alles 1907. a. alguks olid määratud. Esimene avalik koosolek oli Tõnissoni meeste poolt karskuse-kuratooriumi saalis organiseeritud. Kuidas võis sealt puududa!

Olin detsembris 1905. a. Tallinnast ära sõitnud, kui seal tagaotsimine juba kardetavaks läks. Sõitsin jaanuari lõpuks Nishni-Novgorodisse ja katsusin korras oma enda passiga õnne. Sain koha kaubandusekursuste õpetajaks, ja . . . pass kirjutati sisse. Tõsi küll, nuuskuri sain kohe kaela, kes mind nädalate viisi pingutas, kodus oli salaja isegi asjad läbi tuustitud, kuid kinni siiski ei viidud. Tulin sealt siiski, Peterburi parteiorganisatsiooni kutsel, mai algul ära. Siin, Peterburis, katsus keegi teine seltsimees, minu hoiatusest hoolimata, minu passiga õnne, kuid oli sisse kukkunud ja — minu pähe — 2-ks aastaks Olonetsi kubermangu välja saadetud. Seltsimees põgenenud küll teelt ära, aga — minu arvele jäi, passi järgi, esiteks, väljasaatmine, teiseks, põgenemine.

Kõigest sellest ma aga veel ei teadnud, kui ma augusti algul, „Pamjät Asova” ülestõusu päevadel, Peterburist Tallinna sõitsin; niisamuti ei teadnud ma siis ka seda, et juba jaanuarist saadik politsei-departemangu poliitiliste tagaotsitavate nimikirjas seisin. Vaevalt, et ma, kui kõike seda oleksin teadnud, oleksin avalikult julenud Tallinnas koosolekule minna, kus — pristav (peale muu — salapolitsei juhataja Tallinnas) ukse kõrval istus. Kuna mul temaga 1905. a. sügisel passi asjus mitu korda tegemist oli olnud, olin talle isiklikult hästi tuntud.

Koosolekul välja astuda tuli korduvalt ja — arusaadavalt — teravasti. Kahjuks, enamlaste poolt teisi sõnavõtjaid ei olnud. Vähemlastel oli suu vett täis.

Tehti vaheaeg. Võtsin pudeli limonaadi ja läksin piljardituppa jooma. Vaevalt sain

istuda, kui kirjanik Tammsaare, kellega hea tuttav olin, mulle sinna järele jooksis ja rutustas: Katsuge, et minema saate! Pristav Igruschkinil näib teiega paha nõu olevat — saatis kardavoide järele.

Mul oli õnne — sain välja lipsata, ilma et pristav mind oleks silmanud. Kui kardavoid kohale jõudnud, otsinud ta kõik „kuivad paigad” kuratooriumis läbi, kuid — seekord jäi saagist ilma.

See aga ei takistanud edaspidigi valimiste agitatsiooni-koosolekutel käimist, kuigi ettevaatlikum tuli olla. Üks seesugune juhtum pidi jällegi peaaegu sissekukkumisega lõppema. Seekord oli koosolek Pritsimajas. Oli jällegi Tõnissoni partei juhtide kokkukutsutud, kuid koosolijate valdav enamuse olid — töölised. Kokkukutsujad hakkasid koosolekut juhatama — ilma juhatuse valimata. Töölised protesteerisid. Öhkkond läks ärevaks. Oli arusaadav, et kokkukutsujad juhatust valida ei lase: nad võisid kas ise koosoleku lõpetada, või seda võis politsei teha. Seda oli vaja ära hoida, et koosolekut siiski agitatsiooniks ära kasutada.

Saali tagapool seisis kesk põrandat suur laud. Ronisin sinna otsa ja seletasin, et las kodanlased vägistavad demokraatiat, selleks on nad kodanlased, — peame koosolekut edasi. Rahutus alanes silmapilkselt; kuid ma ei saanud veel lõpetadagi, kui mind äkitselt laualt maha rebiti. Ja maaski ei jäetud rahule, suruti kukalt pidi alla ning lükati murrus püsti seisvate inimeste vahel küürakile kiiresti kuhugile edasi. Ei saanud esialgu aru, milles asi seisab. Alles ukse taga, kuhu mind kiiresti tõugati, seletati, et politsei mind (selja tagant) kinni nabima tulnud, kui laual kõnelesin, ja et töölised mind siis selkombel „prüi küüdi-ga” tulema saatnud. Ise kasutasid nad koosolekut edasi kodanlaste paljastamiseks.

Õige täbarasse seisukorda sattusin kord jõulu eel. Mind kutsuti maale. Jüri kiriku juurde (Tallinna lähedal) valimiste-koosolekule kõnelema. Sõitsin Lageda jaama kaudu; seal oli hobune vastas.

Kui kohale jõudsin, oli ruum inimesi juba täis, koosolek algas. Vaevalt sain aga sõna võtta, kui halli mundriga meest tagaseinas märkasin. Soo, arvasin, nüüd olen siiski lõksus. Jatkasin siis kõnet, mida mundrimees ei takistanud, nagu pärast lälabirääkimisigi ja seletusi küsimustele. Koosolek lõppes rahulikult. Kohe selle peale lähenes mundrimees ja tutvustas ennast: olevat jaoskonna-ülevaataja (Tallinnas

nimetati neid „kalottideks” — sõnast okolototshnoi) Jürmann, linnast siia koosoleku järele valvama saadetud. Kuid kinnivõtmisest ei lausunud veel sõnagi.

Viimaks tuli tagasi sõitma hakata. Nagu selgus, olid hobusemehed pea viimseni lahkunud. Meil tuli kalotiga koos vaksali sõita. Ootasin, millal siis viimaks mu kinni nabib. Kuid nähtavasti politseinikul seda käsku ei olnud, ja pääsesin sedagi korda vabalt Tallinnasse tagasi. Niisamuti läks ilma segamata korda jõulupühade ajal sõit Rakveresse, kus suurem valimiste koosolek ära peeti. Nagu pärast kuulsin, olevat politsei seal tagant järele mind linnas otsinud, kui juba ära olin sõitnud; koosolekul esinesime takistamata. Vististi ei teadnud politsei, et Tallinnast sinna tuleme (olime mitmekesi), ja polnud sellepärast meie suhtes ettevalmistatud.

Valimistel

Nagu tähendasin, kasutasin oma valimisõigust vallas süiski. Tulin sinnagi ootamatult, sest valla valimistelt kaugemale edasiminemiseks polnud siin mingit välja vaadet. Maatamehed seadsid mind kohe oma kandidaadiks üles, olid isegi pahased, et oma tulekust ette ei teatanud, nad oleksid rohkem kümnikke koosolekule organiseerinud. Minu vastaskandidaadiks oli hallparun — mõisnikkude must sabarakk, minu endine kooliõpetaja kihelkonnakoolist, kes hiljem meie vallas talu oli ostnud. Peremehed näisid hästi organiseeritud olevat, kuid minu vaheletulek lõi kaardid segamini — parunite kandidaat kukkus läbi. Ka minu kandidatuur ei saanud — peremeeste vastuseismisel — tarvilikku häältearvu. Seati siis uued kandidaadid üles, kes mitmekordse hääletamise järel viimaks läbi läksid.

Kuid — „ässand ei jäta seda nuhtlemata, kes tema astla vastu takka üles lööb”. Koosolek tõi mullegi parunite plaani nurjaatamise eest omasuguse „järelmängu”.

Sõitsin koosolekult kohe Viljandisse, peatasin paar tundi vanemate pool ja läksin

sealt öösis rongiga Tallinnasse edasi. Varsti peale seda olnud vanemate pool läbiotsimine ja järelepärimine: kuhu mina läinud? Vanemad seletanud, et Tartusse sõitnud.

Nagu hiljem selgus, teatanud parunite sabarakk valimiste koosolekust vallas ajaviitmata Viljandisse sandarmiuulemale, ühes nõudmisega, et mind, kui kahjulikku ässitajat, kinni võetaks. Paar päeva hiljem sain ma Tallinnasse hoiatuse — sellisama Tammsaare kaudu, kellel üks endine koolivend kusagil politseiasutuses teenis —, et Tallinna sandarmivalitsus — Viljandi sandarmi-rittmeistri nõudmisel — politseile eeskirja andnud mind üles otsida ja kinni võtta.

Vaheajal oli Tallinna parteikomitee otsustanud mind Peterburisse sm. Pärnale „nõuandjaks” saata — duuma töös; ametlikult pidin duumasse minema ajalehtede kaastöölisena. Peale lühikest peatust Tallinnas sõitsingi siis veebruari algul (1907) Peterburisse — duumassegi, kui mitte saadikuna, siis kirjasaatjana, kust ma aga varsti kodanliste lehtede kirjasaatja, Karl Hellati, äraandmise tagajärjel (tegutsesin valenime all, kuid Hellat isiklikult mind tundis ja kirjutas minust avalikult!) lahkuma pidin. Varsti peale seda kihutati duumagi laiali. Tsaarivõim surus oma verise saapakannaga parlamentarismi varju taguruse mudasse.

Esimene osavõtt duumavalimistest jäi mulle viimasekski, sest 1907. aasta sügisel sõitsin välismaale; ja kui sealt aasta pärast tagasi tulin, siis vältas põrandaalune „vabadus” vaid mõnda kuud, sellele järgnes vangistamine, türm, väljasaatmine, põgenemine ja maapaos olek — kuni tsaarivalitsuse kukutamiseni.

Nüüd, Stalini Konstitutsiooni valgel seda sündmustikku meelde tuletades, paistab see nagu luupainajalik unenägu olevat, kuid tõepoolest oli see tõelik elu, mitte ainult minule, vaid tuhandetele ja miljonitele, kes tsaarivõimu koletise vastu võitlesid.

H. Pöögelmann.

MISSUGUSTES TINGIMUSTES VALISID PETERBURI TÖÖLISED OMA SAADIKUID IV RIIGIDUUMASSE*

„Valimised olid pühanäeval ühel ajal kõigis vabrikutes ja tehastes. Ruumid valimiskoosolekute läbiviimiseks pidid seaduse järgi antama vabrikute ja tehaste ad-

ministratsiooni poolt. Kuid isegi seda seaduse nõudmist rikuti. Ühes Peterburi kõige suuremas tehases, Obuhovi tehases, ei saadud valimisi läbi viia, sest et koosoleku alguse ajaks olid kõik ruumid lukku pandud. Ishorski tehases anti küll ruum valimistekoosoleku jaoks, kuid ini-

* A. E. Badalevi raamatust „Enamlased riigiduumas”, Parteikirjastus, 1935. a.

mesi lasti sinna ainult 15 minuti jooksul. Sellejärgi pandi värav kinni ja need töö- lised, kes hiljem tulid, jäid niiviisi oma valimisõigusest ilma.

Veel lihtsamalt talitasid Siemens-Halske, Rahvusvahelise magadivagunite seltsi ja rea teiste ettevõtete administratsioonid, eriti väljaspool linnapiire. Administratsioonid ei pannud nende tehaste töölisi töö- listekuuria valijate nimekirja. Kui töölisest sellest teada said ja valimiskomisjonile protesti esitasid, siis õeldi neile seal, et juba on hilja, ning et komisjon ei saa neid enam nimekirjadesse võtta.

Terve rida abinõusid võeti tarvitusele selleks, et valimiskoosolekud läheksid

läbi „vastaval viisil“. Mõnelpool vangistas politsei neid volinikukandidaate, kes olid kõige aktiivsemate revolutsioonilise meel- susega tööliste hulgast. Seaduse järgi ei tohtinud valimiskoosolekul viibida kõrvali- sed isikud, sealhulgas ka mitte tehase ad- ministratsioon ega politsei. Selle eest aga paigutati tehasehoonete lähedusesse tugevad politseinikkude salgad, kes kõige selgemal kujul tunnistust andsid valitse- vast politseilikust survest. Selleks, et anda põhjust valimiste tühistamiseks, ei annud mõnede tehaste administratsioon välja nende tööliste nimekirju, kellel oli niisuur tööstaash, mis andis õiguse valimistest osa võtta“.

VALIMISED TSAARIAJAL KÜLAS

Andmed III riigiduuma valimiste kohta endises Demjanski kreisis, Novgorodi ku- bermangus pakuvad väga huvitavat pilti sellest, kuidas need valimised olid organi- seeritud kurnajate huvides.

Kubermangu valijameeste koosolekul esindasid Demjanski kreisi järgmised isi- kud:

Töelik riiginõunik ja mõisnik — Grimm.

Kreisi aadelkonna esimees mõisnik — Dirin.

Kaupmees ja linnapea — Semskov.

Aukodanik majaomanik — Dubrovski.

Kulak — Mihailov.

319-nel mõisnikul ja kaupmehel oli ku-

bermangu valijameeste koosolekul 4 saadi- kut — üks saadik iga 80 valija peale, kuna sajatuhande talupoja esindajaks oli kõigest üks saadik ja seegi võimude poolt välja- valitud kulak. Üks mõisniku või kaupmehe hääl kaalus neil valimistel niisama palju kui 1250 talupoja häält.

Kogu Novgorodi kubermangu kohta oli valijamehi, kes valimiskoosolekust osa võtsid, 335 inimest. Neist oli suurmaaoma- nikke — 54, pappe — 37, aadlikke, kaup- mehi, aukodanikke — 228, valdade esinda- jaid talupoegi — 16.

Niiviisi kägistasid mõisnikud ja kapita- listid tsariajal talurahva õigusi.

KUIDAS VALLAVANEMAT VALITI

„Demjan Bednõi“ nim. artelli kolhoos- nik *Pimen Jevstignejev* jutustab.

— Kodanikud, mul on juba 70 aastat turjal ja vana aega mäletan ma väga sel- gesti. Küll rõhus see vana aeg mu turja: orjasin mõisat, olin sulaseks, kibedat elu olen maitsnud ohtralt.

Meie mõisahärra nimi oli Krasnokutski — tema maadel asubki meie kolhoos. Ega noored seda mõisnikku küll ei mäleta, aga vanadel on ta alles meeles. Ma jutus- tan noortele, kuidas talumehed mõisniku maha lasksid.

Esimese, veebruarirevolutsiooni ajal 17- dal aastal ei juhtunud Krasnokutskile mi- dagi, — mõis ja maad, — kõik jäid ta kätte alles. Räägiti ainult — Asutav kogu ja Asutav kogu, aga talumehe põli ei läinud põrmugi kergemaks. Niipea kui meie kan- dis nõukogude võim välja kuulutati, pani härra plehku. Ta püüti Lõtshkovos kinni

ja toodi tagasi. Teel näeb ta, et metsas on puid maha raiutud — näha kohe, et kü- lamehed on võtnud mõne udja kas maja- üti või rehe parandamiseks. Härra süda kargas tulist viha täis. „Küll ma teile näi- tan, kuidas mu metsa raiutakse; ei seda aega tule, et talumehed valitseks ja küll ma veel sunnin mehed iga udja oma kännu otsa püsti panema“. Ta ei uskunud, et nõukogude võim püsima jääb. Ta toodi külla tagasi, aga seal oli parajasti küla üldkoosolek. Koosolek otsustas, et Kras- nokutski on tarvis maha lasta, kui nõuko- gude võimu vaenlane. Ja lastigi maha.

Meie võim aga kasvas ja kõvenes. Ja nüüd valmistame meie valimisi ette uue seaduse järgi. Kuidas meie nüüd valimisi saame toimetama? Meie saame valima au järgi — kui sa oled aus inimene, kindel, kui sa kõigest jõust võitled nõukogude võimu eest — siis valime meie sind oma nõuko- gusse.

Kuid oli aeg, kus asjad olid teisiti. Määrati vallavanema valimised. Meie kuulusime siis Lutski valda, Demjanski kreisis. Inimesed tulevad küla üldkoosolekule ja esimene asi — lähevad teemajasse. Seal kostitab neid Vassiili Abramõtsh. Vassiili Abramõtsh oli rikas mölder ning tahtis vallavanemaks saada. Tõi lauale viina, heeringaid ja ütles — sööge ja jooge minu terviseks. Koosolekule aga lähevad mehed juba vintis, möldril aga on juba valijameeste sekka poetatud oma poolehoidjad, kes karjuvad ja lõugavad — „Tahame vallavanemaks Vassiili Abramõtshit!“ Pristav ja urjädnik olid ka tema poolt. Noh, ja üks ta siis muidugi valitudki.

Ega's mölder ilmaaegu püüdnud vallavanema ametit. Vallavanemaks olemine polnud mitte ainult au asi, vaid ka väga kasutoov asi. Näe, Vassiili Abramõtsh istus

kolm aastat vallavanema koha peal ja ehitas omale üles uue võivabriku.

Mäletan, et enne teda oli vallavanemaks kaupmees Peeter Jakovlev. Ta ostis küla-des loomi kokku, ajas neid Staraja-Russasse ja isegi Piiterisse. Temagi jootis valimiste ajal inimesi ja saigi vallavanemaks. Viimaseks vallavanemaks oli rikas kaupmees Isot Makarov. Meie kopikatest ehitas ta omale poe üles. Revolutsiooni ajal vintsutati teda tublisti.

Vaat, kodanikud, kes olid meil tsaari-ajal võimumeesteks: kaupmees, mölder, kulak. Talumeeste seas tuli poolesaja mehe peale üks kulak, aga võim oli kulakute käes. Valla vaesem rahvas tahtis ükskord oma inimest vallavanemaks saada — Mihail Vassiljevit. Kuid ta ei läinud läbi, — kulakud ei lasknud, ja vägi ja võim oli ju nende käes.

EESTI ASUTAVA KOGU VALIMISTEST 1919. A. KEVADEL*

„...Kodanliste ja poolkodanliste parteide... lehtedes on 3—400 valimiste kihutuskosoleku kuulutust ilmunud. Kui arvesse võtta, et igal niisugusel koosolekul vähemalt kolme nimekirja kõnelejad üles astusid, siis võime ütelda, et vähemalt 1000—1200 kõnet peeti. Samal ajal — veebruari ja märtsi jooksul läks kodanlaste pettusepommisid — ajalehtedena mitte vähem kui 4 000 000 eksemplari laiali. Erikihutuslehtede arvu ei tea jumala raamatupidaja taevas. Ja meie — meie saime oma lendlehte boikoti üleskutsega ainult 21 000 eksemplaris trükkida. Mitte ühelgi avalikul koosolekul ei võinud meie üles astuda.

Verekoertel lambanahas oli ja on piiramata sõnavabadus. Töörahal oli (ja on) samal ajal — piiramata hoigamisevabadus. Kõikidel töörahvavastastel erakondadel oli (ja on) piiramata trükivabadus. Ristilõõdava tööraha trükivabadus elutseb kusagil põrandaaluses urkas — meie partei salatrükikojas. Terve vabariigi täis elukutselisi ja vabatahtlikke hagiijaid pidas ülemaalist klaperjahti meie lendlehe peale, meie kõnemeeste peale, iga proletaarilase peale, kes mõõka valimisedeliste paremaks arvas. Palja hirmu pärast, et ehk ilmub seal mingi kirjutus valimistest osavõtmise vastu, pandi just valimiste eel „Töö Hääle“ ilmumine seisma.

Mis imet siis, et rahvahulgad kodan-

liste petiste võrku langesid ja uskuma ning lootma hakkasid, et valimiskasti juures käimine kõigele hädale ja viletsusele kergendust toob!.. Ja — mindi valimistele.

... Kõik kodanikud, rikkad ja vaesed, on ühesugused. — Demokraatlikus vabariigis valitseb iga kodanik, ka kõige kehvem, kui kuningas. — Kõrgem võim riigis on rahva käes. — Rahvas on majesteet! — Demokraatia — see on vägivalda eitamine.

Niisugused ja sarnased olid ja on need põhilased, millest välja minnes töörahvast peteti ja veelgi petetakse.

Vägivald, toores ja verine, rõhus töörahvahulki. Õeldi: demokraatia — see on vägivalda lõpp.

Järjesti mobiliseeriti proletaarilasi Rahu-mäe polku. Õeldi: käi valimise-kasti juures ära ja sina, tänane völlakandidaat, saad kuningaks!

Ägati majandusliku orjuse kütketes. Seal tulid härrad ja ütlesid: olgu see rikas või vaene, aga demokraatia ning iseseisvus annavad sulle samasugused õigused, kui rikastelgi on!

... Asutava kogu valimiste tagajärjed — need olid: valetamise, pettuse ja ääretu demagoogia tagajärjed! Valimised Saaremaal tõendavad seda mitmekordse rõhuga. Asutava kogu valimised on tõenduseks, et demokraatlikud vabadused — trükisõna- ja koosolekuvabadus kodanlikes riigis muud ei ole kui kõige jõledama pettuse ja kõige häbematumate valetamise vabadusteks kodanlusele“.

* V. Kingissepa raamatust „Iseseisvuse ikke all“, lhk, 80—84.

KUIDAS MIND KUBERNERIKS VALITI

MARK TWAIN

Käesolev, kuulsa ameerika naljakirjaniku jutuke näitab väga ilmekalt, missuguseid alatuid laimu, pettuse jms võtteid tarvita- vad kurnajateklassis kapitalistlikudel maa- del valimistel selleks, et neile vastuvõeta- vaid kandidaate läbi viia, teisi aga läbi kukutada.

Toim.

MÕNI kuu tagasi seadis suur New-Yorgi osariik minu kandidatuuri iseseisvate nimekirja järgi üles kubernerikohale mis- ter John T. Smithi ja mister Blank J. Blanki kandidatuuride vastu. Ma olen teadlik selles, et mul nende härradega võr- reldes on üks suur paremus ja nimelt — hea reputatsioon. Lehtedest polnud raske näha, et kui need härrad kunagi teadsid, mida tähendab hea nime omamine, siis oli see aeg ammu möödas. Oli selge, et nad viimastel aastatel olid tutvunenud kõiksuguste häbistavate pahedega. Kuid selsamal hetkel, kui ma olin vaimustuses oma paremuse üle ja löbu tundsin oma vastaste üle, segas mu õnne sügavust min- gi sogasevõitu vool — nimelt see, et minu liignimi hakkas lähedalt assotsieeruma nende isandate liignimedega. Ma erutusin ikka enam. Lõppude-lõpuks kirjutasin ma sellest oma vanematele. Tema vastus oli kiire ja otsustav. Ta kirjutas:

„Kogu oma eluajal pole sa korda saatnud ühtegi tegu, mille üle sa peaksid häbene- ma, — mitte ühtegi. Vaata lehed läbi — loe neid ja sa näed, mis mehed on need härrad Smith ja Blank, ning otsusta siis ise, kas oled valmis langema nende tasemele ning astuma nendega avalikule võitlusele”.

Justament minu arvamine! Sel ööl ei maganud ma minutitki. Kuid lõppude-lõ- puks ei tarvitsenud ma taganeda. Ma võt- sin enda peale kohustuse — ma pean võit- lust jätkama. Hommikusöögi ajal ärevalt lehte lehitsedes puutus mulle silma järg- mine märkus, ja uskuge mind, ma pole ku- nagi rohkem hämmastanud olnud:

„Valetunnistus. Võib olla, et mister Mark Twain nüüd, kus ta rahva ees esi- neb kubneri kandidaadina, arvab heaks seletada, kuidas teda 1863. aastal Kohinhiinas, Vakavakis, kolmkümmend- neli tunnistajat paljastasid kui valetun- nistuse andjat. Ta valetunnistuse ees- märgiks oli see, et vaeselt lesknaiselt- pärismaalasel ja ta kaitseta perekõn- nalt ära võtta viletsat banaanisalu, selle vaese ja mahajäetud perekonna ainust ülespidamise allikat. Mister Twain peab

selle loo välja selgitama nii iseenda ees, kui ka suure rahva ees, kelle häält ta ot- sib. Kas ta seda teeb?”

Ma pidin imestusest karvapealt lõhki minema! Milline süd ametu, julm süüdistus! Ma pole kunagi Kohinhiinat näinudki! Ma pole kunagi Vakavakist kuulnud! Ma ei oska vahet teha banaanisalu ja kangru va- hel! Ma ei teadnud lihtsalt, mida teha. Ma olin pöörane, kuid abitu. Terve päev lonki- sin ma ringi ja ei teinud midagi. Järgmisel hommikul ilmus sellesamas lehes niisu- gune märkus — ei rohkem ega vähem —

„Tähelepanuväärt. — Peab ära märki- ma seda, et mr. Twain tähendusrikkalt vaikib valetunnistuse andmise üle Ko- hinhiinas”. (Märkus. — Kogu valimiste kampania ajal ei nimetanud see leht mind teisiti kui „nurjatu valevanduja Twain.”).

Siis tuli „Gazette” niisuguse märku- sega:

„Tahaks teada. — Kas ei pea uus ku- bneri kandidaat tarvilikuks seletada mõnedele oma kaaskodanikkudele (kel- ledele on osaks saanud õnnetus tema poolt hääletada) seda väikest asjaolu, et neil ta seltsimestel, kelledega ta Mon- tanas barakis üheskoos elas, kadus aeg- ajalt väikseid väärtasju ja kuivõrd neid asju alati võis leida mister Twain tas- kutes või ta „sumadanis” (ajalehes, millesse ta mässis oma kimpsud-komp- sud), siis korraldasid seltsimehed talle, ta enda hüveks, sõbraliku manitsuse — määrasid ta tōkatiga ära, rullisid sulge- des, sõidutasid kaksiratsi ridva seljas ning soovitasid tal alatiseks tühjaks teha see koht, kus ta laagris tavaliselt asus. Teeb ta seda?”

Kas võis olla veel midagi muud etteka- vatsetult nurjatumat? Sest ma pole ju ko- gu oma eluajal Montanas käinud!

Pärast seda nimetas see leht mind hari- likult „Twain, Montana varas”).

Nüüd hakkasin ma ajalehti lahti tegema niiviisi, nagu tõstetakse tekki, mille alt kardetakse leida latsutajat madu. Kord puutus mulle silma järgmine teade:

„Vale on kinninaelutatud! — Kirjalik- kude tunnistustega, esquire Michael O’Flanagan, Five Points’ist, ja mrs.

Katty Malligani, Water-streetilt, vande all antud tunnistusega on kindlaks tehtud, et mr. Mark Twaini alatu väide, nagu oleks meie õilsa lipukandja Blank J. Blanki kõikide poolt taganudetud vanaisa poodud üles teeröövlina, on jõhker ning andeksandmatu vale millel pole vähematki tõepõhja all. Raske on vooruslikkudel inimestel näha, missuguseid häbiväärseid abinõusid kasutavad mõned poliitiliste edusammude kättesaamiseks, nagu hauaslamavatele surnutele kallaletungimine ja nende auväärt nime määrimine laimuga. Kui meie hakkame mõtlema nende kannatuste peale, mida see armetu vale pidi tooma surnu omastele ja sõpradele, siis oleme meie peaaegu valmis üles kutsuma pahameelt tundvat ja haavatud publikut laimaja kallal toime panema otsustavat ja väljaspool seadust seisvat kättemaksuakti! Jätame ta südametunistuse piinade kätte vaevlema (ehkki, kui kirk publiku üle võimust võtab ja publik pimedas vihas tarvutab laimaja kallal füüsilist vägivalda, siis ei mõista selle teo kordasatjaid hukka ükski vannutatud mees, see on liigagi silmanähtav, ega karista neid ükski kohus)".

Teravmeelsel lõpulausel oli see mõju, et ma selsamal ööl kiiresti sängist välja hüppasin ja tagaukse kaudu plehku panin, kuna „pahameelt tundev ja haavatud publik” paraaduksest sisse tungis, lõhkudes oma õiglas meelepahas teel mööblit ja aknaid ning viis lõpuks ära kõik asjad, mida tõsta sai. Ent süiski võin ma kätt püüblile pannes vanduda, et ma kunagi pole laimanud mister Blanki vanaisa. Veel enam: ma pole temast isegi kuulnud, ega pole teda selle päeva ja tunnini kunagi meelde tuletanud!

(Möödamannes tähendan, et ülalnimetatud ajaleht sellest ajast saadik mind nimetas järgmiselt: „Twain, laipade rüvetaja”.)

Järgmine ajaleheartikkel, mis mu tähelepanu oma peale tõmbas, oli niisugune:

„Tore kandidaat. — Mr. Mark Twain, kes pidi eila õhtul iseseisvate koosolekul pidama hävitava kõne, ei ilmunud õigel ajal kohale. Tema arst teatas telegrammiga, et Twain olevat jäänud lõhkuva hobuse alla ja et tal olevat jalaluu kahest kohast katki — kannataja vaevlevat suurte piinade käes ja nii edasi, ja muud sellesarnast ning selletaolist loba. Ja iseseisvad püüdsid igateviisi alla neelata seda haledat vabandust ning teha niisugust nägu, nagu poleks neil teada ka-

dunud isiku puudumise tõelik põhjus, isiku, kelle nad valinud oma lipukandjaks. Eila õhtul viidi mr. Twaini võõras-temajasse keegi purujoobnud meesterahvas. Iseseisvate möödapääsematuks kohuseks on tõendada, et see lakku täis siga ei olnud Mark Twain ise. Viimaks ometi saime meie nad kätte! Puiklemine siin ei aita. Rahva hääl küsib kouetoonil: „Kes oli see meesterahvas?”

Minuti kestel paistis võimatuna, täiesti võimatuna, et minu nimi oleks assotsieerunud niisuguse alatu kahtlustusega. Kolm pikka aastat olid möödunud sest saadik, kui ma viimast korda maitsesin õlut, vein või mingit muud alkohoolilist jooki!

(Kuidas mõjub harjumus, see on näha sellest, et ma selle lehe järgmises numbris ilma vihastuseta lugesin oma uut hüüdnime — „Mr. Twain — Delirium” — kuigi ma teadsin, et leht mind nüüdsest peale igavesti saab austama selle nimega.)

Sel ajal hakkasid minu posti hulgas suurt osa mängima nimeta kirjad. Nende harilik sisu oli järgmine:

„Aga kuidas elab see vanaeit, kelle te uksest välja viskasite, kui ta armuandi tuli paluma?

Paul Pry.”

Või:

„Teie olete korda saatnud niisuguseid tegusid, mida ei tea keegi muu, peale minu. Parem saatke allakirjutanule austusega mõni dollar, muidu saate lehtedest kuulda

Handy Andy'st.”

Umbes niisuguses vaimus. Kui lugeja tahab, ma võiksin näiteid tuua lõpmatul arvul.

Varsti „mõistis” vabariiklik pealeht mind „hukka” hulgaliste äraostmiste eest, kuna demokraatide juhtiv leht mulle „külge kleepis” ränga väljapressimise loo.

(Nüüviisi sain ma kaks uut hüüdnime: „Twain — räpane altkäemaksu andja” ja „Twain — nurjatu väljapressija”).

Selleks ajaks tõusis juba niisugune ulumine, mis nõudis minu „vastust” kõigi esitatud hirmsate süüdistuste peale, et toimetajad ja mu partei liidrid ütlesid: edasine vaikimine tähendab mu poliitilist hukkumist! Ja justkui selleks, et teha nende nõudmist veel tungivamaks, ilmus ühes lehes selsamal päeval vaat mis:

„Vaadake seda inimest! — Iseseisvate kandidaat vaikib ikka alles. Sest ta ei julge suud lahti teha. Kõik ta vastu esita-

tud süüdistused on täiel määral leidnud kinnitust, ja neid kinnitab ikka ja ikka rohkem kandidaadi paljuütlev vaikimine, nii et nüüd on ta juba igaveseks ajaks paljastatud. Iseseisvad, vaadake oma kandidaati! Vaadake Nurjatut Valevanduajat! Montana Varast! Laipade Rüvetajat! Imetlege oma kehastatud Delüiriumi! Oma Räpast Altkäemaksu Andjat! Oma Nurjatut Väljapressijat! Vaadake teda — kaaluge hästi ja öelge siis: kas võite teie anda oma ausaid hääli lojusele, kes oma jälkide kuritegudega on ära teeninud kogu selle hirmsa tiitlite rodu ja kes ei söanda teha suudki lahti selleks, et kas või ühteainustki neist tiitlitest ümber lükata?"

Polnud mingit võimalust sellest kõrvale põigelda, ja sügava alandusetundega hakkasin ma koostama „vastust" määratu hulga põhjendamatute süüdistuste ning kurikavala, alatu vale peale. Kuid ma ei viinud seda asja lõpuni, sest hommikul tõi leht uue koleduse, uue jälkuse, süüdistuse, et ma olevat maha põletanud nõrgameelsete varjupaiga ühes kõigi ta elanikkudega sellepärast, et ta seganud väljavaadet minu majast! See ajas mulle juba peale mingisuguse paanika. Siis ilmus süüdistus, et ma olevat varanduse saamise eesmärgil oma

onu ära kihvtitanud, ning ühtlasi nõuti kategooriliselt, et haud lahti kaevataks. See ajas mu äärmisele meeleheitele. Kõige viimaks süüdistati mind selles, et ma selajal, kui ma olevat olnud leitudlaste kodu hoolikandjaks, pannud ma hambutud ja hari-matud raugad, oma sugulased, seal söögi-tegijateks. Ma kahtlesin ja kahtlesin ikka veel. Ja lõpuks, nende häbematu tagakiusamiste, mida mulle kaela tõi parteilik tigidus, lõpuakkordina jooksid avalikul miitingul lavale üheksa tillukest, vänderdavat, igat nahavärvi ja igasuguses kaltsakusekraadis riidetatud mudilast ja hakkasid „Papa!" karjudes mul põlvede ümbert kinni.

Ma ei kannatanud enam välja. Lasksin lipu mastist maha ning andsin alla. Ma ei rahuldanud New-Yorgi osariigi kuberneri valimiste kampaania nõudmisi ning saatsin sellepärast teadaande, et ma kandidatuuri maha võtan. Teadaandele kirjutasin vihaga alla: „Lugupidamisega teie, *kunagi* aus ja viisakas inimene, nüüd aga: —

Mark Twain, N. V., M. V., L. R., D., R. A. A., N. V. (Nurjatu Valevanduaja, Montana Varas, Laipade Rüvetaja, Delüirium, Räpane Altkäemaksu Andja, Nurjatut Väljapressija.)

KUIDAS NEW-YORGIS KUBERNERI VALITI

(Mitte Mark Twaini järele)

MARK Twain (loe: Tuein) on oma jutukeses „Kuidas mind kuberneriks valiti" klassikaliku kujutuse andnud selle kohta, kuidas kapitalistlikudel maadel, ja just niisugustel, mis oma demokraatiaga eriti kiitlevad, nagu Ameerika Ühendriigid, avalikkudel valimistel kõige mädanumat kihutusetööd tehakse, kõige meeletumaid võtteid, kõige alatumat laimu tarvitatakse, et valitsevatele kihtidele vastumeelset kandidaati reast välja lüüa, teda valijate silmis mitte ainult mustaks, vaid kõige jälgimaks, vihatumaks inimeseks halli taeva all üldse teha.

Tähtsad pole siin meidugi mitte üksikasjad, vaid, esiteks, see meetod, viis, kuidas kodanlikes ilmas valimisvõitlust peetakse. Ja selle kohta on Twain tabava iseloomustuse andnud. Liialdades? Vaevalt küll rohkem, kui pilkekirjanikule lubatud. Või käib see ainult Ühendriikide „kaugemineviku" kohta, kust vahest juukseid püsti ajavaid hirmu- ja õudsusejutte armastati

vesta — tihtipeale väljamõeldud jutte? Vaevalt küll. Tarvitseb vaadata vaid tänapäeva praktikat kapitalistlikus maailmas, või meelde tuletada lähedat minevikku.

Mäletan oma esimest osavõtmist duuma valimistest tsaariajal, millest teisel olen jutustanud. See oli 1906. aastal. Tallinna töölised tahtsid mind, nagu seal nimetasin, omalt poolt duumakandidaadiks üles seada. Nad ei saanud seda veel vormilikult teha, sest mul polnud Tallinnas tsensust (varanduslikku seisukorda, mis valimisõiguse oleks andnud). Kuid juttu sellest siiski tehti, ja — sellest oli küllalt, et kodanliste vastaste mark-twainiliku valingu alla sattuda. Tallinnas (Eestimaa kubermangus) seadis oma kandidaadi üles ka Eduerakond („Postimehe" — Tõnissoni partei) Tartust. See oli sellal kõige paremini organiseeritud kodanline partei Eestis. Valimiste ajaks hakkas ta Tallinnas oma ajalehte („Sõna" — ilmus iga päev) välja andma. Ja sealt nüüd hakkaski mulle

soppa kaela voolama. Mäletan ühte seesugust sadu, mis terve nädala otsa vältas, iga issanda päev mitmesüallaline juhtkiri täis sauna mustavee saasta, ja kõik minu ainult *arvatava* kandidatuuri pihta! Tõepoolest, oleks paargi protsenti kõigest sellest tõi olnud, minust poleks ühiskonnas märga asetki järele jäänud. Ja seda tegi seesama härra Tõnisson, kes aasta või poolteist varem mind oma lehe toimetusse tööle kutsus ja nagu mulle hiljem räägiti — oli kavatsenud mind lehe juhtivaks toimetajaks panna (õppisin sel ajal Saksamaal).

Niisugune on kodanlise ilma valimisvõitluse moraal, niisugused on ta kombed ja võtted.

Teiseks on tähtis alla kriipsutada neid abinõusid, vahendeid, mille abil seda võitlust peetakse, s. o. — ajakirjandust. Kuidas on võimalik, et ajakirjandust seesuguseks kaaskodanikkude soppamiseks, kõige jõhkrama vale ja laimu levitamiseks saab ära kasutada? Sellepärast nimelt, et see ajakirjandus kodanlises ilmas pea viimse raasuni kodanliste parteide ja huvide teenistuses seisab ja kunagi ta parteilik iseloom selgemini nähtavale ei tule, kui valimiste hoogtöö ajal.

Meie staalinlik Konstitutsioon (paragrahv 125) annab NSV Liidus kõik trükkijad ja paberitagavarad „tõõrahvale ja ta organisatsioonidele“ kasutada, seega nende sõna- ja trükivabadust materiaalselt kindlustades. Kapitalistlikudel maadel on kõik need materiaalsed tagatised kodanlaste käes, ja see teeb nad „avaliku hääle“ täielikkudeks peremeesteks.

Et seda seisukorda tegeliku elu najal illustreerida, toome alamal pildikese sealt-samast Ühendriikide valimispraktikast, pildikese, mis selle valimisvõitluse teist külge kujutab, kui Märk Twaini jutustus. Pilt on pärit 1916. aasta valimistest; nimed ja ametid on ununud, sündmustiku käik vastab üldjoontes tõsiasjadele.

* * *

Isegi New-Yorgi igasuguste kõmusõnumitega täispumbatud ajalehepublikum ajas imestusest silmad pärani, kui ta ühel „ilusall hommikul“, kesk kõmupõuast suve, oma ihulehe avas — sajad tuhanded hommiku vara tööle minnes, trammi-, kõrgteede ja allmaateede vagunis, teised sajad tuhanded kodus kohvilauas. Esimesed kahmasid vagunist välja tulles veel teisigi hommikulehti kâputäie kaenlasse, teised tegid sedasama paar tundi hiljem kontorisse või ärisse minnes. Ihulehest, mida harilikult loeti, oli vähe — ehk oli äga teistes midagi

täiendavat: praktika oli õpetanud, et seesugustel juhtumitel üks leht teist, maksu mis maksab, uudistega üle trumbata püüdis. Ja asi oli väärt, et tilgakestki kõmust janusele südamele kaduma ei läheks.

Mis oli sündinud? Oli lõhkenud pomm — nagu esimeseklassi kõmusõnumite ilmutamise kohta räägitakse: oli paljastatud kohutav mädamülgas New-Yorgi linnamajanduses! Linna trammide ja elektriteede (kõrgteede ja maaaluste teede) majapidamises — see määratu tegevuseala on New-Yorgis, arusaadavalt — erakapitali käes, suure aktiaseltsi ehk trusti näol — selles suures äriettevõttes, mis mitmesaja miljonilise kapitaliga tegutses ja peadpööritavaid kasusid andis, oli kõige pöörasem „panama“, kõige jõledam mädamülgas avastatud.

Milles seisis asi? Kogu New-York — kui mitte „terve ilm“ — teadis, et selle trusti suurperemehed tegelikult New-Yorgi peremehed olid, sest nende käes oli rida suuremaid pankasid, olid suured maaga sahkardamise ärid, määratud maaalad linnaservades, kust ehitamiseks uusi krunte välja mõõdeti jne, jms. Kuid nad olid linna peremehed ka sellega, et linnavalitsus nende sõnakuulelik teener oli. Selle kaudu ei olnud neil mitte ainult võimalik oma äridele ja ettevõtetele igasuguseid soodustusi ja eesõigusi saada, mis nad oma tegevuse alal täielikkudeks monopolistideks tegi ja — selleks see ju kõik oligi — võimaluse andis mitmemiljonilist elanikkonda (New-Yorgis elas tol korral umbes 6—7 miljonit inimest) kõige metsikumalt nõõrida. Veel enam: nende härrade plaani järele aeti uusi uulitsaid linna äärde, viidi sinna veevärgi torustik, elekter, gaas, täideti suured sood linna prügiga tasaseks — et äga trusti maaaladid, mis jumalamuidu linnalt „ostetud“, kõrgesse hinda ajada ja kümnemiljonilisi kasusid kindlustada.

„Kõik“ teadsid seda — üldjoontes; kuid kuidas see rahva otsene ning kaudne rõõvimine, eriti kuidas see just linnavalitsuse kaudu sündis, seda vaevalt aimati. Ja vähem või rohkem rõõvimist — hinge põhjast vihatud oli see kurnajate kamp nii kui niil!

Mis nüüd siiski pommina mõjus, oli see, et kõigist neist põhjustest rahva rõõvimise, kõigist neist linna varanduste pettuse, kelmuse, vägivalla teel omale ahmimiste üle, millest laiadel hulkaadel ainult kõige udusem ettekujutus oli olnud, nüüd — avalikult kirjutati! Avalikult seesuguste kõikvõimsate meeste paljastamisega, nagu seda trustikuningad olid! Ja üksikasjalikult, konkreetselt! Muidugi ei olnud see veel kõik. Oo, ameerika ajakirjandust peab

tundma. Kes võib ometi kõik saladused korruga välja kraamida? Mida siis kõmujanusele publikumile homme jälle anda? Aga kui anda ei ole, siis ta — lehte ei osta.

Nii siis — asi oli vaid algatatud. Oli leidunud New-Yorgis julge mees, keegi kohutunud, kes saadud andmete põhjal asja uurima oli hakanud. See, mis põrutava pauguna lugejatele pähe kukkus, oli vaid uurimise tagajärgede esimene ots. Nii see paljastamise hoogtöö *algas*.

Lõpp ei tulnud nii pea. Lühikeste vahe- aegadega jätkus tuhandete tunnistajate ülekuulamine uurijate ees; kohtunik kutsus välja paljastatud trustikuningad, kuulas neid üle. Saagijanuste metsaloomadena kisti ajalehemüüjatelt paberipõhku sületäite viisi: ei ostetud korruga enam ühte lehte, vaid ahmiti neid korruga kolm, neli, et kõrgtee või maaaluse tee vagunis, tööle minnes või töölt tulles, — lehed ilmusid mitu korda päevas, — süllapikkuste tähtedega sõnumite pealkirjadest kätte leida, mis uurimine jällegi uudist on toonud.

Arusaadav, et asjast kuudeks jätkus...

* * *

Siis lähenes sügis. Sellega järjekordsed valimised. Ajakirjandusel oli uus kõmuaine: presidendi ja kubeneri (osariigi pea) kandidaadid. Keda seavad parteid üles? Kes neist võidab? Kelle poolt on valijate hulgad?

Ja siis see tuligi: kes võiks veel parem kubernerikandidaat olla, kui see kangelaslik kohtunik, kes — viimaks ometi — julgelt ja mehiselt trusti suurvaraste ja rahvaröövijate kraest kinni hakkas, nende musta äri paljastas ja nad kohtu alla tõmbas? Pidi olema kangelaslikku julgust astla vastu takka üles lüüa — ja veel seesugusel kombel! — sellesinatse maailma vägevate vastu, kelle käes ei olnud mitte ainult kukkur, vaid — vanasõna järgi — ka kohus. Tõsi küll, trusti asja uurimine oli pikale veninud — arusaadav, oli ju määratu ulatusega skandaal; kohus nende masuurikate üle oli veel ees. Kuid sedagi, mis juba paljastatud, mis juba avalikuks tehtud, oli — koormate viisi.

Nii siis — kubeneri kandidaadiks paremat meest ei ole, kui nimetatud kangelaslik kohtunik. Oma võitlusega trustipere-meeste vastu oli ta näidanud, et tal julgust ja mehisust jätkub õiguse eest, rahva

huvide kaitseks välja astuda. Kõik hääled temale! Tema on meie traditsioonilik „good man“ — hea mees.

Ja keda võidigi talle vastu seada? Kes ei olnud ennast valijate silmis nii või teisi määrinud? Kelle kohta ei saanud vastaspartei näpuga näidata? Oo, tuletage Twaini meelde!

Ja see „good man“, see kohtunik valitigi kuberneriks.

Kes sai kunagi sellest teada, et kohtuniku kandidatuur võimsama kodanlise partei poolt juba kevadel oli salaja üles seatud; et kogu see kõlvatuste paljastamine vaid — reklaamiks oli olnud salaja välja valitud kandidaadile, kui kõige kohasemale... *kodanliste suurröövikute huvide kaitsjale!* Sellest ei rääkinud ajakirjandus kunagi sõnakestki — vähemalt kodanline ajakirjandus mitte. See oli kiidukõmuga „paljastuste“ üle oma mooramehe töö teinud ja võis nüüd, kui see ülesanne täidetud, — teiste kõmuliste pettusetempude juurde edasi minna, hulkasid pimestades ja hullutades. Ta sai tasuks kodanlistelt äridelt lehekülgede suurused kuulutused, mille eest aastas kümneid tuhandeid dollareid makstakse, ja — ta täidab nende pere-meeste ülesandeid sõnakuulelikult. Ta teeb „avalikku häält“ — nagu kuulutuste ja krediitide peremehed nendesse hääletorudesse puhuvad. Hulgad uskugu, et see „erapooletu“ teadeteallik olevat!

Ja, aga mis sai siis ikkagi paljastustest?

Alles järgmisel aastal, kui valimised ammu juba unustatud olid, leidis mõni üksik ajalehelugeja, juhtumisi, kusagilt 19-dalt leheküljelt, kuulutusterägistiku vahelt, mõnerealise sõnumi:

Trusti asi oli seal ja seal kohtus arutusel, trusti asjaajajale direktorile mõisteti mingisuguse vormivea pärast asjaajamises — 25 dollarit trahvi. Kohtu kulud — riigi kanda.

Ja see — oli kõik... Ja kes mäletaski seda lugu üldse enam! Olid ju vaheajal kümned uued kõmulained üle lugejate uhunud, ning, lõpuks, seesuguste asjade peale löödakse käega: kes trustikuningatel ennem on juuksekarva kõverdanud!..

Järgmisteks valimisteks aga leitakse uus kõmureklaam, uuele „heale mehele“, keda — *trustide kuningad* kohaseks arvavad valitsuse etteotsa oma huvisid kaitsma panna.

H. P.

Kõvendame revolutsioonilist valvelolekut! Teeme lõpu poliitilisele mure- tusele meie keskel!

SAAVUTUSI BIOLOOGILISTE TEADUSTE ALAL VIIMASEL KAHEKÜMNEL AASTAL

BIOLOOGILISTE teaduste all mõistetakse kõiki neid teadusi, mis uurivad elavolevusi (loomi ja taimi) kas üldiselt või osaliselt. Bioloogiline uurimisala on väga lai ja väga mitmekülgne, mispärast ka bioloogilisi teadusi on meie ajaks juba kaunis suur hulk välja erinenud. Seepärast pole võimalik ajakirja veergudel kõikide nende teaduste saavutustest ülevaadet anda. Märgime ära ainult silmapaistvamad saavutused mõnede bioloogiliste teaduste alal, mis rohkem üldiste bioloogiliste küsimustega tegemist teevad.

Näisugustest teadustest erilise hoogsusega on edasi sammunud geneetika — teadus, mis uurib peamiselt organismide muutuvust ja pärivust. Geneetikale pani aluse Brünne kloostri munk G. Mendel 1865. aastal, kuid selle teaduse arenemise algust loetakse 1900. aastast, kus ilmuvad Hugo de Vriesi, Korrensi ja Tshermaki tööd, millistes need autorid tähelepanu pööravad Mendeli pärimuse seadustele, mis täiesti unustatud olid. Sellest aastast peale hakkavad ilmuma rohkearvulised tööd, mis Mendeli põhiväiteid kinnitavad.

Esimene aastakümme möödub katsetamises geneetiliste probleemide alal. See katsetamine töö on aga vähe viljakas, sest veel ei seota teda teise noore teadusega, mis uurib rakkusid ja nimetatakse tsütoloogiaks. Geneetika hakkab selle tagajärjel kriisi põdema. Sellest kriisist päästavad ta alles teise aastakümne algul Ameerika geneetiku T. Morgani tööd.

Morgani töödel on geneetika arenemises määratusuur tähtsus, sest nad juhivad geneetikute tööd hoopis uuele teele. Morgani tööde mõjul hakkavad geneetikud oma katsetest saadavaid andmeid siduma tsütoloogia andmetega. Nende kahe teaduse, geneetika ja tsütoloogia, sidumine viib uue teooria — pärivuse kromosoom-teooria loomisele. See teooria räägib, et liigi tunnuste edasiandjaks põlvest põlve on rakkude tuumas asetsenud kromosoomid, et kromosoomid ei ole mitte ühesugused, vaid iga kromosoom on vormilt, struktuurilt ja pärimuselt isesugune.

Sedamööda kuidas sidemes katsetega ükka põhjalikumalt rakkusid uuritakse, hakkab välja kujunema geenteooria. See teooria määrab juba lähemalt ära tunnuste

kandjad ja nende asukohta. Ta näitab, et tunnuste kandjateks on erisugused kromosoomide osakesed, mida geenideks nimetatakse, kusjuures igaal geenil on oma kindel koht ja teatav väljendus, mis oleb välistest ja sisemistest tingimustest. Geenteooria järele on geenid ridastikku piki kromosoomi.

Nüüd on kromosoomide uurimises juba nüikaugele jõutud, et mõnede organismide kohta on koostatud kromosoomide geneetilised kaardid, millel on näidatud tuntud geenide asukoht ja suhteline kaugus üksteisest. Esimese näisuguse kaardi koostas eelpool nimetatud geneetik Morgan ühe puuviljakärbe *Drosophila melanogaster*i uurimiste põhjal, mille korraldasid kaks teist Ameerika geneetikut A. H. Sturtevant ja C. B. Bridges.

Venemaa suure revolutsiooni aastatel ja hiljem teevad mitmed geneetikud katseid, kunstlikku mõju sugurakkudele avaldades, et mutatsioonid (sõna tähendust ja üldse mutatsioonidest vaata: „Kommunismi teel” nr. 1, 1937. a. lhk. 54—55) esile kutsuda. Kaua ei lähe see korda, ja mitmedki katsetajad loobuvad nendest katsetest. Kuid 1927. a. läheb korda Ameerikast meile NSV Liitu asunud geneetikul prof. Mulleril Röntgeni kiirte abil puuviljakärbest *Drosophila melanogaster*ist mutantid saada. See sündmus on kõmutekitav, ja suure in-nuga asuvad paljud geneetikud uuesti mutatsioonide alal katsetama. Mulleri meetod annab nüüd ka teiste geneetikute käes jaatavaid tagajärgi. Meil N. Liidus on kunstlikul teel juba rida kultuurtaimede mutante saadud, milledest osal ka majanduslikult eriline väärtus on, näiteks, eriti pika peaga nisu ja odra vormid (vaata: „Kommunismi teel” nr. 1, 1937. a. lhk. 55—56).

Mulleri esimesest kordaminekust kunstliku mutatsiooni tekitamise alal ei jõudnud mööduda veel aastakümnet, kui mõned nõukogude geneetikud juba niivõrd hästi kromosoomide aparadi muutmise ja ümbertegemise meetodid välja töötasid, et nende abil korda läks kavatsatud plaani järele seda aparati muuta ja sel viisil uusi organismide vormisid saada. Sellest mõned näited.

1934. a. sai nõukogu geneetik Dubinin kavatsatud plaani järele Röntgeni kiirte

abil puuviljakärbse *Drosophila* „isotopi”, kellel 4 paari kromosoomide asemel oli 3 paari. See vorm osutus uueks tõuks. Teiseks näiteks toome nõukogu geneetikute N. N. Sokolovi, B. N. Sidorovi ja I. E. Trofimovi saavutused seitsmest aastast. Mõned aastad tagasi oli ameerika teadlane Lillian Morgan puuviljakärbesel *Drosophila* tähele pannud huvitavat kromosoomi aberratsiooni (kõrvalekaldumist normaalsest ehitusest): üks kromosoom oli rõnga moodustanud. Nimetatud kolm nõukogu geneetikut ehitasid hüpoteesi, kuidas võis kromosoom rõnga kuju omandada. Mitu kuud pimesi eksperimenteerides ja ligi 100 000 kärbest läbi katse lastes, mitmesuguseid *Drosophila* liinisid kombineerides ja üksik-eksemplaare järgnevate paljundamiste jaoks valides, said nad viimaks oodatud tagajärjed: ilmusid tunnused, millest võis järeldada, et kavatsatud eksperimendi plaan on lõpule viidud ja on saadud oodatud tulemused. Alles nüüd sai katsetajatel võimalikuks kromosoomide kompleksi mikroskoobis vaadata ja veenduda, et nad ei olnud eksinud. Mikroskoop näitas, et tõepoolest X-kromosoom oli moodustanud rõnga.

Nende eksperimentide tulemustena saadud puuviljakärbse *Drosophila* liinid annavad omavahelisel paaritamisel suguvõimelist järelsugu, mis alal hoiab originaalse kromosoomide kompleksi. Kuid suguvõimelist järelsugu annavad nad ka normaalse *Drosophila* kärbestega. Teaduslikust küljest oli aga väga huvitav saada kunstlikku liiki, s. o. nüisugust organismi vormi, mis ainult liinisise paaritamise tagajärjel suguvõimelisi järglasi annab, kuid paartades normaalse vormiga, millest uus vorm saadud, vürdaid ei anna. Kunstliku liigi saamine oleks uus kaudne evolutsiooni tõestus ja aitaks aru saada evolutsiooni protsessist. Nüisuguse kunstliku liigi saamise idee tekkis loomulikult paljudel geneetikutel peale seda, kui oli korda läinud kunstlikke mutatsioone saada. See idee näib kõige kergem olevat teostada kromosoomi „inversioonide” (s. o. kromosoomi lõikude pöördumine 180° võrd) esilekutsumise teel, mis takistab inverteeritud kromosoomide paaritumist normaalsestega, kui kujunevad sugurakud. Ühe nüisuguse inversioonikava planeeris meil nõukogu geneetik B. F. Koshevníkov, ja 1934. a.

* Isotopid keemias on elemendid, mis ei erine üksteisest omaduste poolest, kuid erinevad oma aatomkaalult. Siin on seda sõna tarvitatud analoogia mõttes.

jooksul jõudis ta suure ja vaearikka töö tagajärjel peaaegu selle kava teostamisega eesmärgile. Ta sai *Drosophila melanogaster* vormi, mis liinisisesel paaritamisel paljuneb, kuid peaaegu tagajärgi ei anna, kui teda paartada normaalsete *Drosophila* kärbestega. Võib loota, et Koshevníkovi töö mitte ainult uurival alal, vaid ka looval alal praeguseaja geneetika üheks kõige suuremaks saavutuseks kujuneb.

Nendest näidetest näeme, et nõukogu geneetika väga suuri samme on teinud ühelt poolt majanduslik-praktiilisuse sihis (majanduslikult väärtuslikud mutatsioonid), teiselt poolt puhtteaduslikus sihis. Saavutustel esimeses sihis on peamiselt potentsiaalne väärtus, sest on leitud meetodid, mille abil võib taimi ja loomi ümber teha ja mille täiendamine teeb selle ümber tegemise töö kavakindlaks. Saavutustel teises sihis (puhtteaduslikus sihis) on see tähtsus, et nende mõjul on mõnedki ebaõiged vaated loomulikkude protsesside kohta aluse kaotanud ja nende protsesside seletus põhjalikumaks ja täpsemaks muutunud. Kuni Mulleri õnnestunud mutatsiooni tekitamise katseni valitses laialt bioloogide hulgas vaade, et mutatsioonide põhjused peituvad ainult organismides enestes ja hoopiski mitte väljaspool organisme. Nüisugust kallakut geneetikas nimetatakse autogeneesiks. Ja kuigi osa teadlasi nii või teisiti otsusele tuli, et autogenees on ebaõige ja kahjulik kallak teaduses, ei olnud võimalik teda ümber lükata, sest puudusid küllalt veenavad argumendid. Mulleri ja teiste geneetikute tekitatud kunstlikud mutatsioonid on aga tõestuseks, et ühedeks teguriteks uute taime ja looma vormide tekkimisel on tingimata välised mõjud.

Nendes kunstlikkudes mutatsioonides on ka võti loomulikkude mutatsioonide seletamiseks. Tuleb oletada, et loomulikkude mutatsioonide põhjusteks, nüisamuti kui kunstlikkude mutatsioonide põhjusteks on, ühelt poolt, tingimata välised tegurid — mitmesugused välised mõjud, mis kuni sugurakkudeni ulatavad; teiselt poolt — sisemised tingimused, see sisemine keskkond, milles sugurakud asetsevad, ja sugurakud ise. Vahe seisab nähtavasti peamiselt selles, et kunstlikkude mutatsioonide korral on väline mõju rohkem ühekülgne ja tugev, kuna loomulikkude mutatsioonide korral ta mitmekülgsem ja nõrgem on. Kuid neidsamu tulemusi, mis tugevad mõjud lühikeses aja jooksul annavad, võivad nõrgad mõjud müüdugi ainult pika aja jooksul anda. Loomulikkude mutatsiooni-

de korral nähtavasti toimub organismide pärimuse vahendites alaliste väliste tegurite nõrgal mõjumisel väikeste sisemiste muutuste kogunemine, summeerumine, kuni viimaks nende summa nii suureks saab, et ta uueks omaduseks muutub, mis siis ka organismi välimuses märgatavad muutused annab.

Loendatud tööd geneetika alal on toodud näiteks, millest on näha, kuivõrd keerulikke probleeme lahendab praeguseaegne geneetika, eriti nõukogu geneetika. Need näited on ainult väike osa sellest, mis üldse on tehtud geneetika alal. Niisama kõrge väärtusega töödest võiks nimetada töid, mis on tehtud liikide- ja sugukondadevahelise ristamise alal, nagu Mitshurini tööd, akadeemik G. K. Meister'i tööd, Tsiitsini tööd (vaata „Kommunismi teel“ nr. 2, 1937. a., lhk. 57), Karpetschenko tööd (kapsa ja rõika värdad) ja palju teisi. Suur töö on ära tehtud ka hulgaliste tunnuste uurimise alal, millele toetub kultuurtaimede ja koduloomade sordi- ja tõuparanduse töö.

Edasi vaatame saavutusi tsütoloogia (rakuõpetuse) alal.

Nagu eelpool tähendatud, ei olnud tsütoloogilised ja geneetilised uurimised esialgu küllalt tihedalt üksteisega seotud. Sel ajal, kui geneetika kiirelt edasi sammus, edenesid tsütoloogilised uurimistööd aeglaselt. Alles viimastel aastatel on tsütoloogia hakanud tuntavalt edu avaldama. Veel hiljuti ei nähtud kromosoomide sees moodustusi, mis vastavad geenidele, ja eelpool nimetatud kromosoomide geneetilised kaardid või plaanid, millistel kujutati geenide suhtelist kaugust üksteisest, ei olnud mitte midagi rohkem, kui skeemid.

Kromosoomi kujutati esialgu ette kui teatava aine — kromatiini — massi, mis mõnest värvist intensiivselt värvus. Vähehaaval hakkasid teadlaste ettekujutused kromosoomide struktuuri kohta keerulikumaks muutuma. Selles etendasid suurt osa geneetikute antud kirjeldused. Nende kirjelduste põhjal tuli kromosoomidel oletada palju keerulikumat struktuuri, kui seda näitab kromosoomide värvumine. Kui seni loeti kromatiini päritavate omaduste kandjaks aineks, siis nüüd tuli see oletus kahtluse alla panna. Seepärast hakati päritavate tunnuste kandjat otsima mitte kromatiinist, vaid kromosoomi teistest struktuuridest. Kromatiini loevad nüüd mõned teadlased (N. K. Koltsov ja tema kaastöölised Evolutsiooniliku bioloogia instituudis Moskväs) ainult toitvaks keskkonnaks, mis

toetab ainevahetust geenide ja tuuma plasma vahel.

Juba 1908. a. kirjeldas H. Bonnevi mõnedes suurtes kromosoomides spiraalrüütid. Hiljem on ka mitmed teised teadlased kromosoomides sarnaseid spiraalrüüte kirjeldanud. Kirjanduses hakati neid kromosoomideks nimetama. On kindlaks tehtud, et nende rüütide spiraalolek muutub (vahel on spiraalil keerdusid rohkem, vahel vähem) sidemes kromosoomi vormi muutumisega. Seepärast loetakse üheks kromosoomide funktsiooniks kromosoomi vormi moodustamist. Kuid loetakse võimalikuks, et see funktsioon pole ainuke ja isegi mitte peamine.

Teise struktuurilemendina on kirjeldatud „kromomeerisid“ — mõnikord selgelt tähelepandavaid kromatiini tilgakesi või teri, mis piki kromosoomi asetsevad. Kromomeeride asetuse vastab geenide ridastikku asetusele kromosoomide geneetilisel kaardil. Sellest on ka arusaadav, et paljudel teadlastel oli kalduvus nimelt kromomeerides näha geenisid või geenide rühmi. Hiljem, kui analoogilistes paaris-kromosoomides ühesugust kromomeeride järeldust tähele pandi, muutus see vaade veelgi kindlamaks.

1934. aasta aga tõi hoopis üllatava avastuse. Uurides *Drosophila* süljenäärmete määratusuurte rakkude tuumade struktuuri, avastas ameerika teadlane Painter kromosoomide ehituse pildi, mis vastab hüpoteetilisele kromosoomide geneetilisele kaardile, millisel geenid on kromosoomides ridastikku. Painter tõestab uurimismaterjali abil, et see vastavus ei ole näilik, vaid tõelik. Painter teeb kromosoomides kindlaks paljude segmentide geneetilise tähenduse. Painteri uurimismetoodika osutus niivõrd lihtsaks, et väga lühikese ajaga paljud tsütoloogid ja geneetikud Painteri andmed ja järeldused järele proovisid. Nad leidsid, et Painteril on õigus. Tõepoolest võis mikroskoobis näha geenisid, mis ridastikku kromosoomis asetsevad, niisamuti kui kaardil, mis ehitatud geneetika andmete põhjal. Geenid omavahel on ühendatud üheks nüüdiks, mida nimetatakse genoneemiks. Genoneemi, kuid mitte kogu kromosoomi, loetakse nüüd päritavate omaduste kandjaks.

Vüimasel ajal tehakse katseid isegi genoneemide ja geenide suurust ära määrata. Loetakse, et genoneemide pikkus on harilikult mõni mikroon või isegi mõnikümmend mikrooni. Geenide suuruse kohta aga on H. I. Muller ja A. A. Prokofjev otusele tulnud, et üksiku geeni läbimõõt

ei ulata üle 200—300 angstromi (angstrom on 0,0001 mikromeetri).

Juba üle 10 aasta tehakse katseid geeni molekulaarhitust ära määrata, kuid siiani ei ole see veel korda läinud. On ehitatud hüpoteese, kuid ei ole veel saadud neid tõestada. Nõukogude tsütoloog N. K. Koltsov on juba mitmel korral väga julge hüpoteesiga esinenud, et geen pole midagi muud kui suur valgumolekul või ühesuguste pikkade molekulide kimp — mütseli. Kuid pole veel küllalt uurimistööd tehtud, et seda hüpoteesi lõpulikult järele proovida.

Suur töö on juba tehtud taimede ja loomade karüotüüpide uurimise alal (Avdulovi, Sveschnikova jt.), mis aluseks saab selektsiooni tööle ja ka materjaliks on üldiste evolutsiooni seadusepäraste määramisel.

Samuti suur töö on tehtud kromosoomide arvu uurimise alal taime- ja loomariigi üksikute esindajate juures (nisudel, kaertel, türgioal, otradel, kõrvitsalistel, kanaldel jt.). —

Vaatame veel saavutusi ühe bioloogilise teaduse alal, mis niisamuti kui tsütoloogia geneetikaga lähedalt seotud on. See on evolutsiooniline morfoloogia.

Nagu geneetika, nii uurib ka evolutsiooniline morfoloogia organismide muutusi. Ainult viimane uurib neid nende dünaamika, s. o. protsessis, kuna geneetika neid seisus uurib.

XX sajandi teisest aastakümnest peale tuli morfoloogilistes uurimistes välismaal tuntav seisak. Häckeli biogeneetiline seadus (ontogenees on fülogeneesi lühidane kordumine, ehk teisiti: individuumi aremine on lühidane sugukonna arenemise kordumine) jäi ikka rohkem ja rohkem kõlbmatuks käsitamiseks uurimistöö morfoloogia alal. Sedalaadi seisakut oli tunda ka Venemaal, kuid vähem. Venemaa morfoloogid jätkasid uurimistööd ja ühelajal otsisid uusi uurimistööd.

Kõigepealt võeti ümberhindamise alla morfoloogiliste uurimiste võrdlev — embrüoloogiline meetod. Kõrgelt arenenud looma embrüoonis (lootes) ei võinud enam näha tema madalamalt arenenud esivanema ehituse kordumist. Kogunes väga suur materjal mitmesuguste loomade arenemise alal, mis enam ei mahtunud Häckeli seaduse raamidesse.

Selle ümberhindamise alguse tegi akadeemik A. N. Severtsov esiti oma kõnes 1910. a. „Evolutsioon ja embrüoloogia“, pärast aga „Evolutsiooniõpetuse etüüdid“ 1912. a. Severtsov tõestas, et kõrge-

malt arenenud organismi arenemises võib leida tema madalamalt arenenud esivanemate üksikute tunnuste kordumist, kuid mitte kogu organismi kordumist, nagu seda kinnitab Häckeli seadus. Severtsov eraldab välja erilise rühma embrüonaalseid protsesse, mida hakati nimetama fülemb-rüogeneesideks. Fülemb-rüogeneeside all mõistetakse päritavaid embrüonaalseid loomade organite ehituse muutusi, mis rikuvad ajaloolist arenemise käiku ja muudavad täiskasvanud loomade ehitust. Hiljem väljatöötatud fülemb-rüogeneeside teooria sai Häckeli biogeneetilise seaduse täienduseks ning väga tähtsaks üldistuseks, milles embrüoloogiline meetod morfoloogias nüüd kindla pinna leidis.

Nõukogude valitsuse 14-daks aastaks muutub fülemb-rüogeneeside teooria A. N. Severtsovi, B. Matvejevi, I. Jeshikovi, Franz'i ja teiste tööde tõttu täiesti väljatöötatud teooriaks, mis morfoloogiliste uurimiste aluseks võib olla.

Kõige kujukamaks nendest töödest on meie Nõukogude akadeemiku A. N. Severtsovi teos „Evolutsiooni morfoloogilised seadusepärased“, mis ilmus 1931. aastal. Selle teose ilmumine tunnustati suureks sündmuseks morfoloogilises kirjanduses, mis tähendab uut jaamavahet morfoloogias, kuivõrd ta viimasele uue suuna avas.

Uus suun morfoloogias seisab selles, et jäetakse kõrvale loomade kehaehituse võrdlev-anatoomiliste andmete puhtvõrdlev vastastikku seadmine, mis, nagu seni, vale järelduste juurde võib viia. Fülogeneetilises suunas töötava morfoloogi ülesandeks uue seaduse järele on fülogeneeside kui edaspidi tarviliku töömaterjali ehitamine, mille põhjal evolutsiooni protsessi seadusepäraste kohta üldiseid järeldusi võib teha.

Eriti tuleb märkida Kievi morfoloogi M. M. Voskoboïnikovi saavutusi funktsionaalse morfoloogia alal, mis kujutab enesest hoopis uut suuna morfoloogias. Harilikult tarvitatavad morfoloogid oma uurimistöö jaoks surnud organisme. See ei võimalda aga täiesti objektiivseid järeldusi teha organismi kui terviku kohta. Voskoboïnikovil aga on korda läinud välja töötada niisugused meetodid, mida tarvitades ta oma õpilastega elundite ehitust sidemes nende funktsioonidega elavatel objektidel uurib ja selle tagajärjel uusi väga huvitavaid ja tähtsaid andmeid saab. Näiteks on ta niisuguse meetodi abil kindlaks teinud, et kalade hingamise protsessi aluseks on rõõnduspumpade ja surumispumpade tegevuse põhimõte, millest aru võib saada

ainult elavate organismide uurimise teel.

Väljapaistvad saavutused on ka eksperimentaalmorfoloogia alal. Siin peab märkima Kiievi akadeemiku I. J. Schmalhauseni uurimusi. Schmalhausen oma uurimiste põhjal kasvu alal seab üles ontogeneetilise kasvu seaduse, loob kasvuteooria ja analüüsib kasvufaktoreid, millistest oleneb loomadel keha suuruse fülogeneetiline muutumine. Nendel uurimistel on suur väärtus evolutsiooni protsessi seadusepäraste määramisel.

Tagasi vaadates nendele vähestelegi näidetele, näeme, et teaduslik mõte NSV Liidus kiirelt areneb, juba kõige salapärasematesse organismide ehituse ja elu küsimustesse tungib — niihästi analüüsi kui sünteesi alal — ning neid edukalt lahendab. Pole kahtlust, et seda kõigepealt suurele oktoobrirevolutsioonile ja valitsuse ning partei suurele hoolitsemisele võlgneme, mida nad teaduse suhtes on üles näidanud ja näitavad.

J. Saviauk.

KEELETEADUS JA KEELEPOLIITIKA NÕUKOGUDE LIIDUS

NÕUKOGUDE Liidu rahvad loovad uut ilmakorda, ehitavad sotsialismi. Selles töös on teorial määratusuur tähtsus, sest teooria, mis ise praktika põhjal areneb, näitab temale teed, valgustab ehitusetööd.

Oktoobrirevolutsiooni tähtsamaks saavutuseks on, muuseas, kõikide teadusealade tõsine ja vaba arenemine marksistlik-leninliku ilmavaate alusel. Meie näeme teooria hiiglakasvu sotsialismi ehitusetöös, iseäranis viimastel aastatel. Ja mida kaugemale edasi, seda suuremad saavad olema võimalused teaduslikule arenemisele.

Nõukogude Liidus elab palju rahvaid. Kõik nad ehitavad kultuuri, mis sisult sotsialistlik ja vormilt rahvuslik on. Selles kultuuritöös on keelel suur tähtsus. Kõiki neid keeli on tarvis uurida ja arendada. Siit selgub keeleteaduse ja keelepoliitika tähtsus.

Kui kodanlised keeleteadlased keelt „iseendas ja enda jaoks” vaatlevad, siis ütlev nõukogude keeleteadus, et keel on ühiskondlik nähtus, mis pealisehituste valda kuulub. „Keel on tähtsam inimeste ühenduse (lähikäimise) abinõu” (Lenin).

Nõukogude keeleteaduse tähtsamaks loojaks ja arendajaks on akadeemik Marr, kelle nimega suuremad avastused maailma keelte ajaloo alal on seotud. 1921. aastast peale organiseeris ja juhtis Marr Jafetoloogiat instituuti, mis ta pärast Keele ja mõtlemise instituudiks Teaduste akadeemia juures ümber organiseeris.

Peale akadeemik Marri surma töötavad tema õpilased Keele ja mõtlemise instituudis, Keele ja kirja keskinstituudis ja paljudes teistes Liidu vabariikide teaduslikudes instituutides nõukogude keeleteaduse arendamise alal edasi. Nendes teaduslikkudes asutustes kasvavad uued noored teaduslikud jõud.

Kodanlised keeleteadlased jagavad maailma keeled teatavaks keelte „perekondadeks” (keelkondadeks), millel nende arvates ügäihel oma „algkeel” on olnud. Nii on nende arvates n. n. indo-euroopa keeltele oma ja soome-ugri keeltele jälle oma „algkeel” olnud, millest kõik selle keelkonna praegused keeled on tekkinud. Näiteks loeme Eesti keskkooli õpperaamatutest, et „praegune eesti keel on välja kasvanud algsoome keelest, mida kõneldi ligikaudu 2000 aastat tagasi umbes praeguse Venemaa kesk-lääneosas”. Selle hüpoteesi järgi tuleb nii välja, nagu päibli muinasjutt räägib, et oli algpaar inimesi ja sellest on kõik rahvad saanud. See on bioloogiline vaade ühiskonna arenemisele. Kuid ühiskonna arenemine ei käi mitte bioloogiliste seaduste järele.

See algkeele teooria, mille järgi ühe keelkonna keeled, näiteks, indo-euroopa keeled, algusest peale on kõrgesti arenenud grammatilise ehituse ja rikka sõnavaraga, kuna teised, nagu austraalia keeled, on „looduse poolt” vähe arenenud ja ei suuda abstraktseid mõisteid väljendada, — see teooria on fiktsioon. Sellega püütakse teoreetiliselt euroopa rahvaste üleolekut teistest rahvastest põhjendada ja nende imperialistlikku kurnamispoliitikat õigustada. „Algkeele” teooria põhjeneb selsamal rassiteoorial, mille järgi ühed rahvad vanajumala enda poolt teisi rahvaid valitsema ja kurnama on valitud. Marr ütles, et kui ligemalt vaadata, miks mõned rahvad välja surid, siis näed, et mitte sellepärast, et neil see looduse poolt oli osaks määratud, vaid sellepärast, et neil midagi süüa ei olnud.

Saksamaa fashistid räägivad „saksa keele ühtsusest” ja tema üleolekust kõigist teistest keeltest.

Algkeele teooria valab vett fashistlikule

rassiteooria veskile, mis on kontrrevolutsioonilik teooria.

Rahvused ja keeled ei ole mitte „looduse poolt” antud, vaid omas tekkimises ja edasises arenemises ajalooliselt tingitud.

Marr õpetas, et algul ei olnud mitte üks keel, vaid palju sugude keeli. Selle järele ei saa oletada, et eestlastel 13-dal sajandil üks keel oli, millest siis pärastised eesti keelemurded tekkisid. Tol ajal olid sakalased, saarlased, harjulased jne, kes veel omakorda väiksemateks üksusteks jagunesid. Igal sugul oli oma keel, sest iga sugu moodustas ühiskondliku üksuse. Nende sugude keeled olid oma ehituse poolest üldjoontes ühesugused, sest sugud elasid üldjoontes ühesugustes majanduslikkudes, sotsiaalsetes ja kultuur-olulistest tingimustes. Mitte nii ei ole lugu, et kõik maailma keeled oleksid mõnest üksikust „alg-keelest” arenenud, vaid ümberpöörduvalt — vanasti oli rohkem keeli ja praegu keeled arenevad üksteisele lähinemise suunas.

Seltsimees Stalin ütles XVI parteikongressil: „Mis puutub rahvuslike kultuuride ja rahvuslike keelte kaugemasse perspektiivi, siis mina olin alati ja olen ka praegu sellel leeninlikul seisukohal, et sotsialismi võidu ajajärgul *üleilmnes masstaabis*, kui sotsialism tugevneb ja elulolusse läheb, rahvuslikud keeled möödapääsemata peavad üheks üldiseks keeleks liituma, mis muudugi ei saa ei suurvene, ei saksa keel olema, vaid miski uus.”

Keelte „perekondade” (keelkondade) asemele, mis kodanliste keeleteadlaste arvates alalised pidid olema, seab Marr keelte süsteemid, mis muutuvad on kui ajalooline kategooria.

Nõukogude keeleteadus tunnistab kõik keeled üheõiguslikeks.

Keeled, mida oma rassilise tekkimise põhjal arenevateks loeti, osutusid mitmesuguste ajajärgude sünnitusteks. Nõnda nim. rassiline keelkond ei osutunud teistest erinevaks mitte oma päritolu poolest, vaid mitmesuguste ajajärgude tulemusena.

Üksikud keelkonnad ei ole üksteisest kaugelki niisuguste suurte vaheseintega lahutatud, nagu püütakse näidata. Marr ütleb: „Alates Jaapanist ja Hiinast kuni Atlandi ookeani kallasteni on põhimised kultuse ja eeljaloo terminid ühed ja need-samad”.

Nõukogude keeleteadus uurib kõiki maailma keeli, alates indo-euroopa keeltest ja lõpetades paleaasia, ameerika indiaanlaste ja aafrika neegrite keeltega, ning näitab, et n. n. „mahajäänud” keelte struktuur ei ole mitte rassilise päritolu tulemus, vaid ühis-

kondlikust olukorrast, s. o. majanduslikust ja sotsiaalsest struktuurist tingitud.

Keelte sugulus on ajalooliselt tekkinud sugulus ja kõneleb sellest, et teatavad n. n. hõimrahvad on ühise ajaloolise arenemiskäigu läbi teinud.

Tuginedes määratusuurele faktilisele materjalile hävitas Marr kodanlike keelesugulusest arusaamise ja töötas *ühtse keeleloomise protsessi ja keelte stadiaalse arenemise* teooria välja.

Uus keeleteadus vaatab häälikulise keele kui inimsoo esialgse käsikeelee, s. o. shestide keele, edasise arengu peale. Keelte süsteemid on teatava sotsiaalse ja majandusliku formatsiooniga seotud.

Keele ajalooline arenemisprotsess on mõtlemisega seotud.

Keel ja mõtlemine tekivad kollektiivses tööprotsessis ja nimelt ühenduse tarvidusest, s. o. vajadusest üksteisega läbi käia. „Tarvidus lõi organi” (Engels). Mõtleminegi on mitmed jaamavahed omas ajaloolises arenemises läbi teinud. Alg-aja inimese mõtlemine oli hoopis teistsugune kui sotsialismi ehitava inimese oma.

Sellest järgneb, et keelt ei saa lahus mõtlemisest vaadelda ja et keele ajalugu ja mõtlemise ajalugu on üksteisest lahutamata, nagu üldse keel ja mõtlemine üksteisest lahutamata on, või, õigemini, ühe ja sellesama protsessi kaks külge, sest keele sisu on mõte.

Ühtne keeleolemise protsess tähendas seda, et inimsoo keele arenemine on teatavat ühtset arenemisteed käinud ja et iga praeguse aja keel on teatav tüüpi üldises maailma keelte arenemise ketis. Käesoleva aja rahvaste ja keelte pilt on hoopis teine kui see oli vanal ajal. Sugude keeled liginesid üksteisele ja kaugesid mitu korda, enne kui praeguse aja rahvaste keeled tekkisid.

Marr tarvitab oma töödes paleontoloogilist analüüsi. See tähendab, et keelte fakte uuritakse nende tekkimisel ja arenemisel, vastastikusel sidemes ja ühiskondlikus sõltuvuses, s. o. keele fakte vaadeldakse kui ajaloolisi kategooriaid. Keele paleontoloogia aitab ühes materjaalse kultuuri ajalooga kõige vanemaid inimsoo elu ajajärke valgustada.

Uus keeleteadus pöörab oma peatähelepanu sõnade tähendusliku külje arenemisele. Marr on uued semantilised seadused avastanud, nagu funktsionaalne semantika, s. o. sõna tähenduse muutumine selle järele, missugust ühiskondlikku funktsiooni asi täitis, s. t., et ühe asja nimetus anti teisele,

kui see majapidamise esimese asemele astus jne.

Lause mõte ja tema kujunemine meie kõnes oleneb niihästi sõnastiku tagavarast, kui ka morfoloogiast ja süntaksist. Lause mõte on tegutsevatest teadvuse normidest tingitud. Keele struktuur on otsekohe mõtlemisega seotud, mis teatavat ühiskondlikku korda ja tarvidusi endas peegeldab.

Nõukogude keeleteadus uurib loogiliste ja grammatiliste kategooriate vastastikust sidet, leksikoni ja grammatikat üks teisega seotult. Näidatakse, kuidas sufiks ja muutelõpud on abisõnadest ja need omakorda iseseisvatest sõnadest tekkinud jne.

Meie peame sõda vormalise keeleteadusega, mis mõtlemist ei vaatle, kõik keelevormid juba algkeeles ütleb antud olevat ja keele tekkimise küsimust teaduslikuks ei loe.

Nõukogude keeleteadus on väga ligidalt seotud keelepoliitikaga, mis, muu seas, elavalt arendab endiste rõhutatud rahvaste keele ehitusetööd. Vanal tsaari-Venemaal

elasid mitmed ja mitmed kümned rahvad, kellel ei kirjandust, ega kirjakeelt ei olnud. Juba 1932. aastal oli Nõukogude Liidu 134 rahval oma kiri ja kirjakeel, mille hulgas 66 rahvast oli saanud uue tähestiku. Türgi keeled läksid ladina tähestikule üle. Põhja- ja idarahvad said omale esimest korda tähestiku. Kirjakeel loodi ka paljudete soomesugu rahvastele, nagu ershä- ja mokscha-mordva, mari, udmurdi, komi, saami, vepsa, isuri ja viimasel ajal ka karjala rahvale, kus seda tööd kaua aega soome natsionalistid takistasid, sundides karjala lapsi koolis soome keeles õppima ja karjala rahvast soomekeelset ajakirjandust lugema. Igalpool on koolid ja õpperaamatud nende rahvaste oma emakeeles.

Nõukogude Liidu Konstitutsiooni järele on kõik rahvad ja keeled üheõiguslikud, ja igasugune rahvusliku ja rassilise vihavaenu jutlustamine või mingisuguste eesõiguste andmine ühedele või teistele kodanikkudele nende rahvusliku või rassilise päritolu järele on seaduse põhjal karistatav.

Kr. Kure.

JOONI TEATRI ARENEMISEST NSV LIIDUS

NÕUKOGUDE kord on maal, kus varemalt tunti ainult vene teatreid, üldises kultuuriehituses iseseisvale lavakunsti elule äratanud ja kutsunud 60 rahvast. Nendel on tänapäeval omad teatrid, omad näidendid ja kunstikaadrid. Nõukogude rahvused on oma teatrikuultuuri loonud — üksiteiselt õppides ja vennalikult üks teisele oma paremaid kogemusi edasi andes — Lenini-Stalini rahvus- ja kultuuripoliitika alusel.

Kakskümmend aastat tagasi seisime meie kodanlise teatri lõhkise küna ees. Revolutsioonielne kodanline teater oli oma enamuses loobunud realismi traditsioonidest ja killunenud mitmeks lagunevaks vooluks. Tähtsam neist oli sümbolism, mis uppus müstikasse ja üksiksiku hingeelu illusioonide kujutamisesse.

Sümbolistlik teater püsis kuni oktoobri-revolutsioonini valitseval seisukohal ja ta püüdis oma mõju ja traditsioone ka pärast revolutsiooni edasi jätkata.

Koos sümbolismiga arenes veel teine vool, mis niisamuti Oktoobrile järgnevat teatrit hakkas mõjutama — see oli futurism.

Organisatsiooniliselt püüdis nõukogude teatrielu juhtima hakata „Proletkult“, mille juhatause juba Kerenski ajal väikekodanlised elemendid oma kätte kiskusid. „Prole-

taarse kultuuri“ all hakkas ta tööliste pakuma kosmilist revolutsiooni ja tähtede vahelist ülestõusu. Tegelikult tähendas see konkreetsest klassivõitlusest möödaminekut. „Proletkult“ nõudis kunsti eraldamist nõukogude poliitikast sellepärast, et nõukogud ei olevat proletariaadi organisatsioonid. Nad koosnevat töölistest ja talupoegadest, isegi kesktalupeogadest ja sellepärast ei võivat nad tööliste klassi kunstielu juhtimisel kaasa rääkida!

Nõukogude valitsuse esialgsel katsel — tõmmata oma poole laialisi kunstitegelaste ringkondi sotsialistliku kunsti organiseerimiseks, ei olnud kuigisuuri tulemusi. Peale teist nõukogude kongressi kutsus Ülevenemaaline Kesktäidesaatekomitee 1917. a. novembris kõiki Petrogradi kirjanikke ja näitlejaid Smolnõisse nõupidamisele. Kokku tuli ainult viis inimest — Majakovski, Meierhold, A. Blokk, N. Altmann ja R. Ivnev.

Järgnevad rasked aastad, mis üldistele majanduseelu raskustele veel nälja ja kodusõja kaasa töid, nõudsid valitsuselt pingutust ja tähelepanu oktoobri-revolutsiooni korra kaitsemisele. Neil raskeil aastail ilmub siiski rida valitsuse määrusi ja korraldusi kultuuri ja hariduse juhtimiseks.

14. veebruaril 1918. aastal avaldati rahvahariduse komissariaadi määrus 58 vene

klassikaliku kirjaniku teose väljaandmise kohta. Sellesse nimekirja olid koondatud ka kõik tähtsamad vene näitekirjanikud.

Nõukogude valitsus organiseeris niisamuti hulgalist revolutsioonilikku teatrit, millest näitlejatena osa võtsid tuhanded inimesed. Nisuguseid hulgalisi vabaõhu etendusi korraldati tähtsamate poliitiliste sündmuste ja päevade puhul korduvalt. Nad olid üheks tõukejõuks meie uue teatri ülesehitamisel.

Agarad olid sel ajal teatri alal tegutsema futuristid, kes oma peaülesannet senise teatrikultuuri ülepea-kaela mahakiskumises nägid.

5. detsembril 1921. aastal organiseerisid nad „Vaba komöödia“ teatri ruumides vaidluse selle kohta, missugune peab olema kaasaegne teater? Futuristide järgi pidi nõukogude teater joonduma kolme nõudmise — Ameerika, bulvaari ja masina järgi. Seletati, ei vaatlejale pole enam vaja tõsist, kõrget kunsti, s. o. kunsti üldse.

Gogoli klassikalik komöödia „Kosjad“, mida Petrogradis 1921. aastal 25. septembril „Proletkult'i“ ruumes ette kanti, kujunes laval korraldatud paraadjalutuseks, tsirkuse trikkideks, tantsudeks, lauludeks jm.

Futuristlikud, nõukogude teatrielule võõrad lavastused keetsid kauemat aega. Nii lavastati veel 1927. aastal Gogoli „Revidenti“ Leningradis. Kõrgeväärtuslik komöödia kujunes Terentjevi lavastusel labaseks moraalivastaseks nalja ja tsirkuse võtteks. Gogol asendati täielikult uulitsakup-leedega.

Nõukogude teatrikõlastajate hulgas seegune kunstrüvetamine pinda ei leidnud. Ta tekitas ainult pahameelt ja sellega suri meil futuristlik vanakorra vastu „võitlemine“ nõukogude korra esimese aastakümne jooksul autult välja.

Igasugused sotsialistliku kultuuri eitajad, marksismi-leninismi võltsijad trotskistid, auebahlased jätkasid aga alatut võitlust seni edasi, kuni nad rahvavaenlastena paljastati.

Auerbachi kahjustamine nõukogude kultuurifrontil algas enne 1925. a. ja läbib RAPP'i ajajärgu. Trotskist Auerbach, RAPP'i teoreetik, levitas „marksismi-leninismi“ vastavalt Buharini, Trotski, Sinovjevi ja t. seadetele. Auerbach eitas, nagu needki rahvavaenlased, nõukogude kunsti sotsialistlikku iseloomu. Ta eitas leeniliku marksistliku esteetika peamist nõuet — tõelikkuse vastupeegeldust kunstis. Ta võitles realismi vastu, mida mark-

sismi-leninismi loojad kunstis esikohale tõstsid. Vulgaarse sotsialismi alusel kuulutati klassikud kitsaste klassihuvide propageerijateks ja heideti kõrvale.

Shakespeare'i j.t. draamakirjanduse suurus hinnati ainult kui feodaalide või kodanluse kitsaste klassihuvide kaitsjaid. Nii kuulutati näiteks Schilleri vabaduse kangelased „Vilhelm Tell'is“ ja „Röövlites“ saksa väikekaupmeesteks, kes omale kährarikkalt võrtspoodniku vabadusi nõudvat. Kodanluse tõusuaja humanismi hinnati kui äritsevat võtet, mis äraiganenud mõistena kõrvale tulevat heita.

Trotskistid Kirschon ja Afinogenov töötasid koos Auerbachiga juba RAPP'i asutamisel saadik. Pärast partei keskkomitee otsust 1932. aastal 23. aprillil, millega RAPP likvideeriti, läks neil korda nõukogu kirjanikkude liidu orgkomiteesse tungida. Nad juhtisid vahenditult dramaturgide sektsiooni, teatri ajakirju — „Rost“ ja „Teatr i dramaturgia“. Oma ümber koondasid nad terve rea tallalakkujaid kriitikuid oma kambameeste teoste ülistamiseks. Nad võltsisid oma teostes meie elu ja väljavaateid, karikeerides oma tegelastega nõukogude inimesi. Nad seadsid üles probleeme, millel nõukogude eluga mingit tegemist polnud.

Selle kahjustamistöe paljastas partei, ühtlasi näidates, et niisuguseid klassivaenlasi leidub meil seni, kuni kestab meile vaenulik kapitalistlik ümbritsus. Sellepärast on nõukogude sotsialistliku kultuuri ehitamine võimalik ainult teravas võitluses nii peidetud kui avalikkude vaenlastega.

* * *

Nõukogu teatri tõusu üheks tähtsamaks momendiks on Lenini õpetus kultuuri päranduse kriitilisest ärakasutamisest. Proletariaadi juht Lenin õpetas, et sotsialistlikku kultuuri ei saa mittemillegist luua. Lenin näitas ja tuletas meelde, et Marx lõi oma geniaalse õpetuse maailma kogu teaduse kriitilise ärakasutamise alusel. Sellepärast võis marksism elujõuliseks ja tugevaks kasvada ja miljonite südamesse tungida.

Lenin näitas niisamuti, missugusele mõõdundud kultuuripärandusele meie erilist tähelepanu peame pöörama ja missugusest pärandusest lahti ütlema.

„Ei tohi unustada, — kirjutab Lenin, — et sel ajal, kui kirjutasid XVIII sajandi valgustajad (keda üldiselt tunnustatud arvamus kodanluse juhtideks peab), kui kirjutasid meie valgustajad 40-st kuni 60-te aastateni, tulid *kõik* ühiskondlikud

küsimused välja pärispõlve ja ta jäänuste vastu võitlemise juurde. Uued ühiskondlik-majanduslikud vahekorrad ja nende vastuolud olid siis veel alg-idu seisukorras. Mingisugust omakasupüüdlikkust kodanluse ideoloogidel sellepärast siis veel avalikuks ei tulnud; selle vastu, nii Läänes kui ka Venemaal uskusid nad täiesti puhtsüdamlikult üldisesse healusse ja soovisid seda puhtsüdamlikult, puhtsüdamlikult ei näinud (osalt ei võinud veel näha) vastuolusid selles korras, mis välja kasvas pärispõlvlikust korrast". (Lenini koguteosed, II k., lhk. 315.)

Tõelikkuse peegeldus, edasitungi julgus, võitlus rahva huvide pärast on loonud kodanlise kultuuri väärtuslikumad leheküljed, mida meil sotsialistliku kultuuri ehitamisel teada tuleb.

Nõukogude Liidus on mitmed teatrid Lenini ordeni kandjaks tõstetud. Need teatrid viisid oma tõusuteel ellu Lenini ja partei õpetuse kultuuri vallutamisest ja edasiarendamisest. See asjaolu, et nad sügavalt ära kasutasid möödunud kultuuri vilja, aitas neil nõukogude hoopis uues olukorras sotsialistliku realismi kõrgele tasapinnale tõusta.

Hiljuti, kui Moskva Riiklikule akadeemilisele Väiksele teatrile Lenini ordeni annetati, kriipsutas partei keskhäälekandja „Pravda“ alla, et see teater enam kui 100 aasta eest raskel reaktsiooniajajärgul realistliku loomingu teele asus. See tee tähendas võitlust pärispõlve vastu. Gogoli ja Gribojedovi surematud lavatüübid loodi Väikse teatris. Geniaalne vene näitleja, kes võrus pärispõlve talupoegade hulgast — M. S. Stshepkin lõi siin oma tõelikud tsaaritünnide kujud. Realistliku mänguga tekitas teater vaatlejaskonnas selleaegsete võimumeeste vastu viha ja pahameelt. Teater sai eesrinna haritlaskonna unistuste kandjaks. Herzen, Belinski, Ogarev töötavad käsikäes Väikse teatriga. Väikse teatri kohta räägib Belinski oma mälestustes: „Teater, teater, missugune maagiline sõna olid sa siis mulle. Missuguse tagasihoidmatu võluga vapustasid sa siis kõiki minu hingekeeli ja missuguseid meelitavaid akkorde tõid sa sealt kuuldavale“.

Koos Väikse teatriga õhutati nende revolutsioonilikkude arvustajate poolt võitlusevaimu. Väike teater kasvas oma realistlikus kunstihällis üles terve rea maailmakuulsusega näitlejaid, kelle peale vene rahvas uhke võib olla. Need on Stshepkin, Motshalov, Sadovskid, Lenski jt., kelle looming ja tõelikud lavakujud tänapäevalgi lavakunstile eeskujuks on. Omalt poolt

aitas Väike teater vene rahvusliku dramaturgia arenemisele hoogsalt kaasa. Seal mängiti Gribojedovi, Gogoli, Ostrovski näidendeid ja sellest õppisid paljudi need suuremad vene draamakirjanikud oma loominguks.

Väikses teatris sai omale teatrikunsti paremad traditsioonid ka kuulsam näitleja ja lavastaja K. S. Stanislavski. Kui Stanislavski koos Nemirovitsh-Dantshenkoga 1898. a. Moskva kunstiteatri organiseeris, siis ehtasid nad selle teatri mängukunsti niisamuti realismi parematele traditsioonidele. Nad lähendasid oma teatrikunsti elulikkusele ja kontrollisid alati seda elutõelikkuse seisukohtadelt. See traditsioon on nõukogude ajal Moskva Kunstiteatrit niisamuti aidanud üheks kõige paremaks nõukogude sotsialistliku realismi näitekunsti lavaks tõusta.

Õppimine endistelt vene realistliku teatri traditsioonidelt, tõeliku elu vastupeegeldus lavakunstis, nõukogude teatri kasvatamine sotsialistliku realismi teatriks, see oli ja on meie partei pealoosung teatriküsimuses ja selie vastu on vihast võitlust pidanud auerbahlased ja teised trotskistid. Selles võitluses, paljastades ja hävitades töölisklassi ja rahva vaenlasi, on meie teater tugevaks kasvanud.

Koos teatriga on kasvanud ka lavakirjandus, andes tüüpe, kangelasste kujusid, mis peegeldavad meie tõelikkust. Tshapajevi kuju on selles mõttes tähelepanuväärne. Ta on loodud konkreetse ajalooliku isiku järgi. Ta on tükikene meie tõelikkusest endast, sealt, kus see ajaloolikkude kangelaslike legendidega kokku puutub. Nõukogude draamakirjandusel pole korda läinud luua Tshapajevi väärilisi kunstikujusid rohkemal arvul, kuid arenemine ja kasvamine läheb siin hoogsalt edasi. „Ühiskondlike maskide“ asemel, mis valitsesid meie teatri algupäeval lavakunstis, on ilmunud psühholoogiliselt sügavalt läbimõeldud sotsialistliku ühiskonna iseloomud. Vs. Ivanovi „Soomusrong nr. 14-69“, Trenevi „Ljubov Jarovaja“ ja Bill Belotserkovski teosed on selle poolest paremini õnnestunud teosed.

Nõukogude teater on hulgaline rahva- ja rahvuse teater. Toome siin mõned arvud selle kohta meie ajakirjandusest. 1937. a. algul töötas meil 57 rahvuse teatrit, 1935. a. oli NSV Liidus 653 teatrit. 1936. a. tõusis see arv 775-le, 1937. a. alguks aga 813-le. Nende teatrite hulgas oli 328 draamateatrit, 266 kolhoosi- ja sovhoositeatrit, 127 lasteteatrit, 26 ooperi- ning 16 muud eri-teatrit.

Ehitades neid arvukaid uusi teatreid, tuli meil kasvatada ka kümneid tuhandeid noori lavakunstnikke, kõiki neid Othelloid, Hamlette, Tshapajevide jne, kes iga õhtu meie kodumaal valgustatud lavadele ilmuvad ja keda iga õhtu jälgivad miljonid vaimustatud silmapaarid.

1937. a. alguskuudel mängiti meil Shakespeare'i 11 näidendit 30 linnas (Othello korraga 27 linnas), Ostrovski „Äikest“ 22 linnas, Gogoli „Revidenti“ 27 linnas, Gribojedovi „Häda mõistusest“ — 17 linnas, Gorki mitmesuguseid teoseid 36 linnas, Puschkinit umbes niisamapalju jne. Kümnetes linnades ilmusid peale selle lavadele kaasaegsete nõukogu draamakirjanike teosed.

Tee kõigi rahvuste ühtsele kultuurile käib kõigi rahvuste kultuuri õitsengu kaudu. Sisult sotsialistliku ja vormilt rahvusliku kultuuri ehitamine lähendab kõiki meie nõukogude rahvaid lahutamatuks vennalikuks liiduks. Moskva laval võib näha ja kuulda Usbeki, Kasahhi, Gruusia, Ukraina ja sagedasti paljude teiste rahvaste oopereid, draamasid, tantse ja laule. Need võetakse vene rahva poolt kõige südamlikumalt vastu ja enamik neist saab meie avaliku arvamise kiituse osaliseks.

27. mail 1937. a. kirjutab „Pravda“ Usbeki teatri külaskäigu puhul Moskvasse järgmist: „Usbeki kunstinädala edu pole mitte ainult Moskva muusika- ja teatrielu silmapaiste sündmus. Sellel sündmusel on suur poliitiline tähtsus kogu Liidu jaoks. Uhkusega märgime meie ära Lenini-Stalini rahvuspoliitika uut võitu. Meie kinnitame NSV Liidu rahvuste sõprusesse uue lüli“.

Uus vaba sotsialistlik kunst, mis tugineb meie rahvaste liidule, kinnitab meid üksteise külge võitluse sidemega inimsoo parema tuleviku eest. Kord, kui väikerahvad ägasid tsaari türannia all, laulsid nad oma raskest elust ja võitlusest vabaduse pärast. „Enamlased kuulasid neid laule ja muinasjutte sellepärast, et enamlased rahvast armastavad, ta raskust ja muret tunnevad, ühes ta rõõmude ja lootustega elavad. Kui sm Stalin oma kõrgeväärtuslikud teosed rahvusküsimuse kohta kirjutas, siis kuulis ta rahvaste häält, mis laulsid raskest orjapõlvest ja õnnelikust tulevikust. Lenini-Stalini poliitika rahvusküsimuses kannab endas rõhutud rahvaste vabanemist ja kõigi nende loominguliste, sealhulgas ka kunstivõimete arenemist“ (Pravda nr. 37, 1917. a.). Need partei k.-h. read, mis alla kriipsutavad meie teatri kõrget poliitilist ja moraalset tasa-

pinda, mis meie teatrikultuuri kasvu aluseks vennaliku koostöö ja vastastikuse abi seavad, ei vaja enam täiendust.

* * *

Teiste Nõukogude Liidu rahvaste kõrval on ka eestlased oma teatrikultuuri arendanud. Kui lugeda teateid endiste Aasia-Venemaa väikerahvuste kiirest kultuuri kasvust, nende kõrge kunstiväärtusega rahvuslike ooperitest, laulukooridest, tantsutruppidest, siis tundub, et oleme mahajäänud rahvustevahelises sotsialistlikus võistluses kultuurse elu eest. Tundub, et me kaugeltki kõiki õppimise võimalusi ära pole kasutanud. Kasahhide, usbekide, kirgiiside jt. muusika koosnes veel hiljuti lihtsatest, monotoonsetest viisidest. Vene klassikaliku muusikakultuuri najal ja vene paremate muusikatundjate kaasabil on nendest lihtsatest stepirahvaste lauludest ooperid üles kasvanud.

Teie hävitate „rahva omapära“, — karjusid kulakud ja muud rahvavaenlased. „Meie loome oma rahva sotsialistlikku kultuuri, ja hävitame kõik takistused sellelt teelt“ — vastasid nõukogude inimesed.

Ka sellest võitlusest tuleb meil õppida. Kui meil õppimine eesrinna sammuvast vene rahvalt on läinud visalt, kas ei ole meil selleks sihilikke takistusi tehtud?

Seni on meil organiseeritud üks elutseline eesti kolhoosi teater. Mõnikümme ajutise iseloomuga näite-, tantsu- ja lauluringi tegutseb eesti kolhoosides, koolide ja klubide juures.

Eesti Kolhoosi teatril on seitsmeaastane arenemistee seljataga. Teatritegevus eestlaste keskel Nõukogude Liidus on, loomulikult, vanem. Ta tekkis juba pärast oktoobrirevolutsiooni näiteringide näol Petrogradi tööliste keskel. Agaramad selleaegsed teatritegelased olid endised Tallinna „Valvaja“ töölisteatri näitlejad ja näitejuhid. „Valvajast“ tõid nad kaasa eesti revolutsiooniliku teatri kogemusi, lavalisi vilumusi ja mängukultuuri. Ühisel algatusel loodi 1921. a. esimene eesti n. n. „Kollektiivteater“. See andis etendusi Petrogradi linnas, klubides ja külades. Mängu repertuaari ja lavastuste iseloomu teatris määrasid osaliselt ära „Valvaja“ kogemused ja pärandused. Uue nõukogude repertuaari muretsemine tegi kaadrite puudusel raskusi.

See teater tegutses üle kahe aasta. Pärast kodusõja lõppemist oli riik sunnitud üle kogu maa teatrite abirahasid kärpima. Nii jäi ka Kollektiivteater ilma rahalise toetuseta ning oli sunnitud 1922. a. oma tegevust lõpe-

tama. Truppi kuulunud näitlejad arendasid aga näitetegevust kitsamates piirides edasi. Peagi õnnestus neil leida avarad ruumid Krasnaja uulitsal, kus 1922. a. Kingissepa nim. E. T. Haridusmaja avati. Sellel asjal oli suur mõju kultuuritöö tõstmiseks Petrogradi eestlaste seas. Haridusmajas avati rida üld-, poliitika- ja erihariduslikke ringe. Algasid värske jõuga tööd näite-, laulu- ja tantsuringid. Sellelt pinnalt areneski välja elukutseline eesti teater. 1925. a. avati Haridusmajas „Töölisteriitöökoda“ ning aasta hiljem teatristuudium.

Stuudium tegi järjekindlalt tööd elukutselise teatri avamiseks. Koguti ja kasvatati südiilt uusi näitlejate kaadreid. Tehastes ja kolhoosides peetud eestlaste koosolekutel toetatakse ja tervitatakse teatri asutamise mõtet. Vastavate eeltööde läbi viimise järgi avati 1930. a. partei otsesel toetusel (pärast XVI parteikongressi) eesti elukutseline teater. Näitlejaskonda kuulus kaheksa inimest. Trupi kunstiliseks juhiks valiti sm. Rätsep, kes oma elu lõpuni kogu jõuga näitlejana, lavastajana, dramaturgina teatri arendamiseks tööd tegi.

Asutajate poolt oli teater mõeldud agitatsiooniränd-teatrina. Ta auditorium oli laiail üle kogu Nõukogude Liidu ja koosnes peamiselt külaelanikkudest.

Sellest ajast on teater oma rännakutel mööda linnu ja kolhoose enam kui tuhande etendusega nõukogude kultuuri teenistuses olnud. Etendusi on antud ligi sajalt näitelaval, 85-tuhandelise eestlaste pere ees. 25 protsenti etenduste üldarvust anti linnades. Viimasel ajal tõusis teatrietenduste keskmine arv 250-ni aastas. Keskmiselt on teater oma külaskäikudel kolhoosides igale etendusele 160—170 inimest kokku tõmmanud. Linnades tõuseb see arv 380-ni.

Lavastusi on teater seitsmeaastase tegevuse kestel tervelt viiskümmend andnud. Repertuaari nimekirjas leidub näidendeid nõukogude kaasaegseilt kirjanikelt, eesti, vene- ja Lääne-Euroopa klassikuid, dramatiseeringuid, litomontaashe, komöödiaid, draamasiid, tragöödiaid, operette, panoptikume jm. Nende kultuurilise tasapinna tõstmisel seisis ees raskeid takistusi. Mängijatel puudus kõigepealt teatrikool — minimaalne mängukunsti tehnika. Selle omandamises arenes teater pikka ja visalt. Siin oli takistuseks küll organisatorite, küll raha puudus. Samasuureks takistuseks oli aga ka vanadest kõlbmatutest mänguviisidest visalt kinnipidamine.

Hiljutil murdsid meie arvustajad päid, kuidas nimetada kolhoosi teatri üldist

mängu ja lavastuste ilmet. Selleks leiti lõpuks ebakohane sõna „lame realism“. See hinnang ütles vähe nii teatrile kui ka auditoriumile.

Teater oli oma tööga tõepoolest realismi poole püüdnud, oli lavastanud „realistlikke tükke“, kuid tõelikku realismi siiski kätte saamata. Põhjus seisis selles, et ta kogu aeg naturalismi köidikutest kinni oli. Teater ei suutnud oma mängus luua kujusid, mis realismi kõrgusele oleksid tõusnud. Et tõusta realismi tasemeni, tähendab tõusta elu tõelikkuse kujutamiseni lavakunsti.

Selleks on vaja tõsist teatrikooli. Meie teater on suutnud vene teatrikoolilt liiga vähe õppida. Ainult viimastel aastatel on asi järjekindla õppe alal paranenud.

Viimasel ajal on ka meie teatri repertuaar silmanähtavalt paranenud. Suur samm on edasi astunud esialgsetest Padriku Peetritest — Puschkini, Ostrovski, Moliere'i j. t. klassikuteni. Kui tagasi vaadata kõigi nende kümnete „agitatsiooniasjakeste“ peale, siis peab tunnustama, et meie teatri repertuaar oli kaua aega vilets. Auerbahlikud seaded — klassikuid lavalt minema kihutada ja nende asemel Kirschonikesi sisse poetada — pidurdasid meie teatri arenemisehoogu.

Repertuaari parandamiseks puudub eesti kolhooside teatril töö dramaturgidega. Seni on meil, välja arvatud paar nõrka näidendit minevikust, algupärandite kirjutamiseks ainult kolme või nelja autori poolt katsed tehtud. Need katsed pole küpset vilja andnud. Kui Kolhoosi teater neid autoreid nende loovas töös oleks aidanud, siis oleks kahtlemata repertuaaris juba algupäraseid näidendeid leidunud.

Eesti klassikute osa on samuti meie teatrirepertuaaris seni nõrk olnud. Oleme näinud ainult kahte Wilde teost. Eesti realistliku kirjanduse paremate toodete dramatiseerimisega saaksime siin olukorda märksa parandada.

Kasvatavat abi meie elukutseliselt teatrilt nõuavad ka paljud näiteringid kolhoosides ja väiksemates linnades. Sidemete kõvendamisega nende ringide ja teatri vahel saaksime lavakultuuri hulgaliselt tõsta.

Teatri tegevuse mitmekesistamiseks ootavad teatrikõlastajad talt enam laulu- ja muusikakultuuri. Ka tantsukunsti arendamine teatri ümber on seni sõõdis seisnud. Üksikud ilusad algatused endise haridusmaja ringide näol pole seni hulgaliseks suutnud tõusta.

A. R.

JUHANI ELUKÄIK

Eug. Kriiger.

KALURI majas, Ussuuri lahe kaldal jutustas Juhan Hanslep mulle lugusid oma matkamistest. Reinard ja Adelaide — varblastena kohevil — surusid endid ahju ligi ja kuulasid isa juttu. Vanem tütar Linda istus voki taga, teda varjasid veidi akna all puust kastikeses uhkelt kasvava mirdi oksad. Voki ühtlast võrnat katkestasid ainult seinakella järsud tõmbed, mis meile teatasid, et tund on jälle möödunud.

Juhan Hanslepa matkamised algasid Hiiu maalt. Juhani isa haris seal maad. Isa oli üks neist eestlastest, keda preisi parunid neile omase maitseka keelega tühjaks puistatud jahukottideks nimetasid. Selle nimetusega anti talupojale, enam heakskiitv, kui irvitav mõiste, sest eesti kehvikul oli saksa mõisnikkude juures vaimustust tekitav, imestusväärne omadus: ükskõik kui palju ka mõisnik eestlaste tühjast rahakotist raha ei oleks välja klopunud, oskas eestlane sealt järgmisel maksumaksmise tähtpäeval jällegi mõne rubla välja õngitseda, mis oma korda sakslase rahakotti rändas.

— Aga just nagu tühi kott, — rääkis sakslane, nikolai paberirublasid oma kotti toppides. — Vaatad teinekord tühja jahukotti ja näib, et seal enam tõepoolest midagi ei ole. Virutad aga kepiga — ja ennäe, — jälle lendab jahutolm!

Naabruses elav parun keelas imeliku jonnaka tuju pärast Juhani isal elamule suitsukorstnat ehitada. Ema viis ahjukütmise ajaks väikesed lapsed vasikalauta ja asetask nad põlevale sõnnikule, mis mõnusat soojust välja õhkus. Seal ootasid lapsed seni, kui ahi küdes ja suits toast välja läks. Kui Juhan viieteist aastaseks sai, ütles isa, et tal juba aeg on iseseisvalt leiba teenida. Juhan pidi tahes või tahtmata selle mõistliku otsusega nõusse jääma ja ta läks kuueteistkümnereubralise palga eest kuunari peale madruseks, mis Tallinna, Riiga ja Peterburisse puid ja muud lasti vedas. Teisel teenistuseaastal pani peremees poisile väga hea teenistuse eest rubla palka juurde, kuid Juhan jättis kuunari peagi maha ja läks Peterburis vana raudkarbi „Edward Barry“ peale madruseks. Kord otsustas kompanil auriku Kauge-Ida reisule saata. Madrused, kes oma kilukarbi väärtust hästi tundsid, hakkasid nurisema; kapten aga murdis nende

vastupanu tõendustega, et India ookean on vaikne, nagu vana lammas.

Ja kapten ei petnudki oma poisse. Tormi polnud tõesti mitte India merel. Kuid selle eest valitses seal elajalik kuumus, millest inimesed jaburaks jäid ja loiuult nagu meduusid ringi lonkisid. Ööseti lõbustasid endid vahilolijad imepäraste lendavate kalade püüdmisega. Oli tarvis ainult latern üles riputada, kui need rumalad loomad juba ise laevatekile kargasid. Vana laevaloks ei sõitnud kiiremalt, kui alla voolu ujuv pargas; ta jõudis aga siiski 64 päeva pärast Vladivostokki.

1912. aastal läks Juhan ühe aktsiaseltsi auriku „Eugenia“ peale, mis Penangist Rangooni kookospähklaid vedas. Ta vaatles india linnade elu, oli üllatatud india lastijate armetusest, kes endid ainult riisi ja mingisuguse taime lehtedega toitsid; käis Rangooni pagodat vaatamas. Siia tulid hindulased kaugetest küladest patte andeks paluma.

Päris elu ei tahtnud siiski algada ja õnn läks Juhanist kaugelt mööda. Kord arvasid madrused, et nende laul on lauldud. Formoosa lähedal sattus „Eugenia“ taifuuni kätte, torm ja vihmavaling muutsid päeva ööks, oli pime kui tõrres. Tüürimehe putkas süüdati lamp põlema. Kubrikus purunesid illuminaatorid, asjad ujusid vees. Laevatekil paiskasid lained kõik segi, ja aurik nägi arvatavasti välja, nagu oleks teda esimese numbri all püगतud. Üks puusepp, musta habemega mehemürakas, nuttis, lõi risti ette ja lubas pääsmise korral jumalakuju ette kolmerublalise küünla panna. Kui aga „Eugenia“ õnnelikult sadamasse jõudis, mängis puusepp sohki, ei läinud kiriku ligigi ja praalis lubatud summa kõige esimeses kõrtsis maha.

Kogu see olemine lõppes ootamatult ühel ilusal päeval. 1918. aastal, kui „Eugenia“ Rangoonis parajasti palmipuid peale lastis, sõitis järsku laevaäärde inglise kaater seersandi ja soldatitega. Seersant seadis soldatid kapteni sillale, ladu- ja masinateruumi vahi peale, vene meeskonnale pani aga ette kaaterisse ronida. Poisid punnisid veidi vastu, aga teha polnud midagi, soldatid laksutasid püssilukke, — ühe sõnaga — löid meie eidekesele „Eugenia“ kapa peale ja ei ütelnud aitähki.

Kahe kuu pärast saadeti madrused Singaporist Jaapanisse, sealt raudteed mööda

*Soitri hüdroelektrijaam 3. Veekukkumine läbi tammi. Parem pool eemal — jõujaam.
(Sojusfoto)*

Tsuruga sadamasse, kust meie poisid lõpuks mere kaudu Vladivostokki jõudsid.

Kõik see kupatus tüütas Juhani nii ära, et ta lõpuks madruse ametist lahkuda otsustas.

Vladivostoki lähedal, Ussuuri lahe ääres, Livoonia külas elasid eesti asunikud. Nende hulgas oli ka Juhani sõber, keegi Jungmann. Juhan kirjutas sellele ja samumus ka ise varsti Livoonia poole. Eestlaste kalapüüdmise läks keskmiselt, terve nende saagi aga kraapis osav hangeldaja Berjosovski omale. See rebane pani, enne kui inimesi oma nülgivate tingimustega ära kohutada, viinapudeli lauale, rääkis neile augu pähe ja pärast ohkisid ja puhkisid inimesed kuude kaupa punaste krosside eest ta tööd teha. Kui mõned kulakud välja arvata, kes rahadega olid kohale sõitnud, siis nägid eestlased siin samuti vähe paremaid päevi, kui omal kodumaalgi. Uute asunikkude ja lähedal elavate hiinlaste vahel algas vihavaen. Hiinlased kartsid, et nende maa käest ära võetakse. Kord läks lätlane Jaetson millegipärast hiinlasega riidu; see tuli õõsel ja lõikas noaga magava lätlase kõri läbi. Üks eestlane, Palu, kohkus sellest ära ning lasi siit jäädavalt

jalga. Ülejäänud harjusid kuidagi olukorraga.

Juhan püüdis kuni 1924. aastani Berjosovski juures kalu. Elu ei edenenud ja õnn läks endiselt Juhanist mööda. Ta tüdines lõpuks võõraste võrku kalu ja võõraste rahakotti raha püüdmast. Ta tuli õnneliku mõtte peale. Koos sõbra Jungmanniga ja nelja teise eestlasega asutas ta midagi artelli taolist. Kulakud ei saanud naeru pidada, kui nägid Hanslepa ja Jungmanni lapsikut ettevõtet. Kuuel kokku oli artellis ainult üks poollagunud lameda põhjaga lootsik. Kalad tulid sellesamale Berjosovski narakale müüa. Berjosovski maksis tuhande heeringa eest neli rubla. Märtsi püügi esimeste päevade jooksul saadi nii suuri kalu, et tuhat heeringat 24 puuda kaalus. Berjosovski vedas külmetuspargastes kalu jaapanlastele ja müüs neile muidugi mitte 24 puuda 4 rubla eest. Kuue kuu jooksul püüdis kulakute poolt väljanaerdud artell ainult heeringaid. Muu püügile polnud võimalik vastavate riistade puudusel asuda.

Kaks aastat hiljem töötas artellis juba 69 inimest, tugevate käte ja nutikate peadega mehed, kuulsad kiprid ja laeva-

ehitajad. Mõodus veel aasta, ja juba vedas Hanslep Andrejevo lahest käsitsi laevaehituse doki kohale. Laiakäpalised kalurid ja puusepad, ihnsad sõnades ja helded tegudes, ehitasid üles sepapaja, puusepade elumaja ja mehaanika töökoja.

Kurat võtaks, kui ometi vanaisad näeksid, kuidas nende pojapojad selle metsiku lahe kaldal oma valguse — elektrivalguse — põlema süütasid! See oli valge kui piim ja põles imehästi ka tugevama tuule käes. Viktor Sidrik sõitis Vladivostokki kursustele ja kui ta tagasi tuli, siis hakkas ta elektrit küll siia ja sinna sisse seadma. Nüüd juhatab Sidrik ise motoristide kursuseid ja seab 50-jõulisi mootoreid kaaterite peale.

Kaaterite ja kaljastega võidi aga tõepoolest uhkustada. Laht, mille kaldal töötasid Juhan Hanslepa kaaslased, on ainus koht Primorjel, kus osati ehtsaid kaljaseid ehitada. Sellest levis kuulsus üle kogu Primorje. Tellimisi hakkas sadama nagu vihma. Neli 50-ne jõulist kaaterit tuli läheduses asuvatele korea kolhoosidele ehitada.

„Uue Ilma“ noored ja vanadki ei põlga ka õhtuti tantsu. Neil on isegi oma muusikaring, mida juhatab vana Teppu Joosep — ameti poolest puusepp. Õhtuti, kui sopkadel ulub tuul, lendavad klubi laudsel põrandal vanaaegse valsi ja virupolka kiire taktis plikade kerged kannakesed ja kiprite ning motoristide tüsedad, naeltega üelöödud hiigla absatid.

Jah muidugi, küllap siin Ussuuri kaldal leidub nüüd neid, kellel on tahtmist tantsida. 37 aastat on möödunud, kui sellesse metsikusse paika tulid esimesed asunikud. Sellest ajast peale pole vähe pulmi peetud, pole vähe lapsi ilmale sündinud ja palju pulmi on edaspidi oodata. Siin sündinud poisid on juba jõudnud kipriteks ja puuseppadeks saada... Plikad juba kooli lõpetanud ja kannavad ammmugi pikki kleite. Ussuuri lahe kaldal, kui tõtt mitte varjata, armuvad inimesed niisama kergesti kui meie vana planeedi mujalgi paigus. Ühe sõnaga, muusika on siin väga vajalik asi. Üleni kalanduse ja majanduse küsimustega koormatud endisel madrusel, Juhan Hanslepal, tuli siiski inimest otsida, kes oleks võinud noortele tantsu-õpetada.

Arusaadav, et Hanslepal on tähtsamaidki asju, kui valesid ja polkad. Sellest ajast, kui ta oma kaaslastega kulakute naeru all

artelli asutas, on elu põhjalikult muutunud. Nüüd sünnitab kolhoosi majanduse läbikäik poolemiljonilise summa, ja kui kokku arvata kõik varandus — laeva dokk, töökoja, automobiil, traktor, ferm, noodad, traalerid, siis saame punktipealt terve miljonilise summa. Siia juurde on vaja arvata laevastik, mis koosneb 20-nest kaljasest, 10 püügikaaterist, ühest puksiirkaaterist ja ühest mootorpaadist. Siia kuuluvad puuviljaaiad — ja jah, puuviljaaiad, mis on üles kasvatatud niisuguste vanameeste poolt, nagu on seda Mathias Vaga, vennakesed Mihkel ja Hendrik Redderid.

Kuulujutt õuntest, mis küpsevad uutes aedades Ussuuri lahe kallastel, hoiab juba ammu kogu Primorje ärevuses. Ja kui Hanslep Vladivostokki kolhoosi kalurite ühingusse sõidab, siis ruttavad talle sekretärid ja masinakirjutajad vastu, ja tal tuleb õnakorv lahti pakkida. Inimesed kantseleis loobuvad mõneks minutiks oma tööst. Neil lööb pea veidi keerlema karskest magusast lõhnast, mis korvist kõikidesse tubadesse levib. Antonovka, valge-magus, ranett, krimmi õunad...

Kui paljusid kordi on kell seinal turtsatanud. Linda peatab voki ja puhkab käsi. Reinard ja Adelaide tõmbavad hinge tagasi.

— Kuid missugune on siis teie elukäigu, teie matkamiste lõpp? — küsin ma endiselt madruselt, kui sopka nõlvakule sammume, kui oleme ära kuulunud jutustused Indiast, Rangooni pagodast, lendavatest kaladest, vanast laevaloksust „Edward Barryst“.

Hanslep vaikib minutiks, näitab siis käega lahe kaugele kallastele, kaljaste mastidele, ladudele ja laeva dokile, sopkadele, millede taga, ma tean seda — valmivad kevadistes mahlades puuviljad, merele. Siis laseb ta käe alla, kohendab tuulest ülesäetud kraed ja puudutab nagu juhuslikult nõõpaugus rippuvat hõbedast märki. See on „Austusemärk“. Ja hakkab korraga, segadusse sattunult, kiirustama ja sõnab lahkudes:

— Noh, ega sellega asi lõpel

Ja ruttab siis kaldale, dokki, sadamasse, kus teda ootavad kiprid — eestlased, korealased, venelased, moldavaanlased, hiinlased. Sealt kostavad kiirveste hoobid, terasae ulgumine. Jah, ega sellega asi lõppenud pole!

Ussuuri laht, Livoonia küla kolhoos „Uus Ilm“.

Riigiraamatukogu

N^o

Vastutav toimetaja: H. Põõgelmann

Tehniline toimetaja: A. Lukin

Väljaanne nr. E-225. Indeks VI. Ladumisele antud 11/XI 1937. Trükkimiseks alla kirjutatud 6/XI 1937. Paber 82×110^{1/16}. Autorip. 8. Trükip. 4. Uhes trükip. 80 000 trükki. Üldse 320 000 trükkitähte. Lengorlit nr. 5930. Tiraash 800 eksempl. Töö nr. 4204. Volodarski nim. trükkoda, Leningrad, 125, Fontanka, nr. 57.

ENSV
Riiklik Avalik
Raamatukogu

ИЗД. Т-ВО ИНОСТРАННЫХ РАБОЧИХ В СССР
ЛЕНИНГРАД, 141, АПРАКСИН ПЕРЕУЛОК, 2

Trükist on ilmunud:

NSV LIIDU ÜLEMNÕUKOGU VALIMISTE SEADUS

Hind 10 kop.

J. V. STALIN

NSV LIIDU KONSTITUTSIOONI PROJEKTIST

Aruanne Nõukogude VIII erakorralisel
üleliidulisel kongressil 25. nov. 1936. a.

NSV Liidu Konstitutsioon (Põhiseadus)

Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu Nõukogude
VIII erakorralise kongressi poolt 5. detsembril 1936. aastal
ära kinnitatud.

Hind 35 kop.

A. J. VÖSCHINSKI

NSV Liidu Ülemnõukogu valimiste seadus küsimustes ja vastustes

Hind 25 kop.

A. Puschkin:

M U I N A S J U T U D

Värvitrüki piltidega Hind 6 rubl. 50 kop.

Raamatuid ostke ja tellige otsekohe Välismaatöölise Kirjastusühisusest.
Tellimisi täidetakse posti teel pealepandud maksuga (налож. платежом).

VÄLISMAATÖÖLISTE KIRJASTUSÜHISUS NSV LIIDUS
ЛЕНИНГРАД, 141, АПРАКСИНИ ПÕИКУУЛИТС, 2

„КОММУНИЗМИ ТЭЭЛ“ № 11

(„НА ПУТИ К КОММУНИЗМУ“)

1937

ЕЖЕМЕСЯЧНЫЙ ПОПУЛЯРНЫЙ ПОЛИТИЧЕСКИЙ, ЛИТЕРАТУРНЫЙ и НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
НА ЭСТОНСКОМ ЯЗЫКЕ

Издательское Товарищество Иностранных Рабочих в СССР, Ленинград, 141, Апраксин пер. № 2
Välismaatööliste Kirjastusühisus NSV Liidus, Leningrad, 141, Apraksini põikuul. № 2

Hind 1 rubl. 25 kop.